

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE BİLİM KURGU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berk BAYRACIOĞLU

1402030016

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Kayhan ŞAHAN

OCAK 2024

T.C.

İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE BİLİM KURGU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Berk BAYRACIOĞLU

1402030016

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı: Dr. Öğretim Üyesi Kayhan ŞAHAN

Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Muharrem KAYA

Dr. Öğretim Üyesi Güler UĞUR MELİKOĞLU

OCAK 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
1. Giriş.....	1
2. Bilim Kurgunun Tanımı ve Diğer Türlerden Ayrımı.....	3
3. Bilim Kurgunun Tarihsel Gelişimi	7
4. Bilim Kurgunun Ana Temaları.....	12
4.1. Uzay.....	12
4.2. Zaman	15
4.3. Makineler	17
4.4. Başka Dünyalar ve Başka Boyutlar	19
4.5. Dönüşüme Uğramış İnsan.....	21
5. Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür: Bilim Kurgu	23
6. Türk Edebiyatında Bilim Kurgu Türünün Adlandırılması ve Sınırlarının Çizilmesi	26
7. Türk Edebiyatının İlk Bilim Kurgu Dergileri	29
8. TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE BİLİM KURGU.....	31
8.1. Biyopunk Bilim Kurgu	31
8.2. Distopya Bilim Kurgu.....	34
8.3. Ekolojik Bilim Kurgu	39
8.4. Gotik Bilim Kurgu.....	43
8.5. Katı Bilim Kurgu.....	47
8.6. Robot Bilim Kurgu	53
8.7. Siberpunk Bilim Kurgu.....	61
8.8. Sosyal Bilim Kurgu	68
8.9. Ütopya Bilim Kurgu	73
8.10. Yabancı Varlıklarla İlk Temas Bilim Kurguları.....	75

8.11. Zamanda Yolculuk Bilim Kurguları	112
8.11.1 Farklı Evren ve Boyutlara Yolculuk	116
9. Öykülerin Alt Türlerine Göre Grafik Dağılımı.....	121
10. Sonuç	122
11. Kaynakça	125

Enstitüsü	: Lisansüstü Eğitim
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üyesi Kayhan ŞAHAN
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Ocak 2024

ÖZET

TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE BİLİM KURGU

Berk Bayracıoğlu

Bilim kurgu, teknolojik gelişmeleri ve bilimsel adımları hayal gücüyle birlikte ele alan bir edebiyat türüdür. Bilim kurgu eserleri, toplumun mevcut durumundan hareketle geleceğe dönük görüşler içermektedir. Kökeni ikinci yüzyıla kadar dayanan bilim kurgu, Herbert George Wells ve Jules Verne gibi yazarların eserleriyle görünür hale gelmeye başlamıştır. Türk edebiyatının bilim kurgu ile tanışması Tanzimat döneminde gerçekleşir. Ancak özgün örneklerinin oluşması 1970’li yıllarda Orhan Duru’nun Türk edebiyatına “bilim kurgu” kavramını kazandırmasıyla başlar. Bu çalışmada bilim kurgu türünün ne olduğu, batıda ve Türk edebiyatında nasıl gelişim gösterdiği, Türk öykücülüğünde hangi alt türlerde eserler verildiği incelenir.

Anahtar kelimeler: Bilim kurgu, Türk edebiyatı, öykü, inceleme

Institute : Institute Of Graduate Studies
Department : Turkish Language and Literature
Program : Turkish Language and Literature
Supervisor : Assist.Prof Dr. Kayhan ŞAHAN
Thesis Type and Date : Master's- January 2024

ABSTRACT

SCIENCE FICTION IN TURKISH STORYTELLING

Berk Bayracciođlu

Science fiction is a literary genre that envisions technological developments and scientific advancements with the aid of imagination. Works of science fiction often contain forward-looking perspectives based on the current state of society. Originating as far back as the second century, science fiction became more visible with the works of authors such as Herbert George Wells and Jules Verne. The introduction of science fiction to Turkish literature occurred during the Tanzimat period, but the emergence of original examples began in the 1970s with Orhan Duru introducing the concept of "science fiction" to Turkish literature. This study examines what the science fiction genre entails, how it has evolved in both Western and Turkish literature, and explores the subgenres within Turkish storytelling.

Keywords: Science fiction, Turkish literature, short story, analysis

1. Giriş

Günümüzde edebiyat; bir anlatı aracı olmanın ötesine geçmiş, insanlığın geleceğini şekillendiren, bilim ve teknolojinin hızlı ilerlemesine paralel olarak evrimleşen bir sanat haline gelmiştir. Bu evrim sürecinde bilim kurgu edebiyatı, hayal gücü ve bilimsel gerçeklikten beslenen bir tür olarak öne çıkar. Yazarlar geleceğe dair görüş ve düşüncelerini bilimselliği göz ardı etmeden eserlerine konu etmeye başladıkça, insanın gelecekteki rolünü de farklı açılardan ele almaya başlar. İnsanlığın en temel duyguları arasında yer alan merak, bilimden günlük yaşantıya, eğitimden sanata kadar birçok açıdan yeniliklerin keşfedilmesini sağlar. Merak duygusunun irdelenmesine fırsat tanıyan türler arasında yer alan bilim kurgu yazarların hayal, görüş ve fikirlerini sunmak için faydalanabileceği bir alan yaratır. İnsanoğlunun uzayı, uzaylıları, geleceği ve gelecek zamanın teknolojilerini merak etmesiyle başlayan bu süreç gerçeğe yakın hayaller kurulmasına fırsat tanır.

Bilim kurgu edebiyatında zaman teknolojinin insan yaşamını kolaylaştırdığı görülürken kimi zaman teknolojinin insanın başına açtığı dertlere odaklanılır. Çevre ve nüfus sorunları, yapay zekânın geleceği, uzayda yaşam ve yabancı varlıklarla etkileşim gibi bilimsel ve sosyal konular üzerine yoğunlaşan bilim kurgu, yüzünü her zaman geleceğe çevirir ve insanın başından geçebilecek olayları konu edinir. Bilim kurgu edebiyatının önemli bir rolü de uyarıcı olmasıdır. Yeri geldiğinde günümüzde yapılan hataların geleceği etkileyebileceğini kurgu yoluyla okura sunarak farkındalık oluşturma amacı güder.

Bu çalışmada bilim kurgunun ortaya çıkışı ve gelişimi ele alındıktan sonra Türk öykücülüğündeki örnekleri ele alınacaktır. Bilim kurgunun Türk edebiyatında özgün örnekler vermesi Cumhuriyet dönemine denk gelmiştir. 1970’li yıllardan sonra hareketlenmeye başlayan türün Türk edebiyatı için hala yeni olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla Türk edebiyatı için bilim kurgu: henüz yaygınlaşmamış ve örneklerinin kısıtlı olduğu bir türdür. Ancak bu durumun önemli bir sebebi bilim kurgunun geniş kitlelere ulaşamaması sebebiyle örneklerinin fark edilmemesine yol açmasıdır. 2000’li yıllara kadar yazılmış birçok bilim kurgu eserinin günümüzde baskını bulmak çok zordur. Bilim kurgu türünün esas okunmaya başladığı dönem 1990’lı yıllardan itibaren başlar. Bu durumun en önemli sebebi teknolojik

gelişmelerin sürat kazanmasıdır. Özellikle bilgisayar, internet ve akıllı telefon gibi cihazların varlığı teknolojinin ulaşabileceği sınırları insanlara bizzat gösteren somut örnekler arasındadır. Birçok bilim kurgu eserinde teknolojik cihazlar hakkında kurulan hayaller ve ortaya atılan fikirler, gerçek hayatta vücut bulmaya başlamış ve bilim kurgu eserlerindeki öngörülerin mümkünliğini kanıtlamıştır.

Türk edebiyatında “bilim kurgu” adlandırması çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bazı kaynaklarda “bilimkurgu” şeklinde yazılırken bazı kaynaklarda “bilim-kurgu” kullanımını dikkat çeker. Tez çalışmamızı oluştururken güncel TDK kullanımını baz alarak “bilim kurgu” adlandırmasını tercih ettik. Ancak alıntı yapılan yazarlar hangi kullanım şeklini tercih ettiyse onların tercihine saygı duyarak herhangi bir değişiklik yapmadık.

Bilim kurgunun Türk edebiyatında hak ettiği yere bir türlü gelemeyişi ortaya konan yetkin ve özgün örneklerin de gözden kaçmasına sebep olmuştur. Bu sebeple tez çalışmamızın esas amacı Türk öykücülüğündeki bilim kurgu eserlerinin incelenerek tanıtılmasıdır. Tez çalışmamızı oluştururken Türk edebiyatında yazılmış her bilim kurgu öyküsünü çalışmaya dahil etmek yerine bilim kurgu alanında kalem oynatmış, birden fazla eser vermiş ve öykü kitabı çıkartmış yazarları çalışma kapsamına dahil ettik. Bu sayede bilim kurgu türüne hakim, Türk bilim kurgusunda genel eğilimleri takip eden ve bilim kurgu türünü yetkin biçimde yansıtan öyküler aynı çatıda ele alındı. Öykü seçimlerinde ise bilim kurgunun özelliklerini net yansıtan öyküler çalışmaya dahil edildi.

Bilim kurgu türü Türk edebiyatında her ne kadar yavaş gelişse de batı edebiyatında her geçen gün hızla gelişmeye devam etmektedir. Bu sayede kendi içinde dallanıp budaklanarak özgünlüğünü korumaktadır. Bilim kurgunun günümüzde ulaştığı konum oldukça derindir. Bilim kurguyu temalarına ayırmak kimi zaman yeterli olmaz çünkü bazı temaların da kendi içinde temalara bölünmesi söz konusudur. Bu durumun önüne geçmek için gerekli noktalarda alt tür kavramını kullanarak bilim kurgunun hangi alt türle ilintili olduğunu açıkladık. Öykünün sonunda ise grafik çalışması yaparak Türk bilim kurgu öyküsündeki genel eğilimlerin görülmesini sağladık.

2. Bilim Kurgunun Tanımı ve Diğer Türlerden Ayrımı

Bilim kurgu edebiyatı her zaman geleceğe, teknolojiye ve yeniliğe dönük olduğu için sürekli değişim halindedir. Dolayısıyla bilim kurgunun ne olduğuna dair net bir tanımlama yapmak güçtür. Çünkü bilim kurgunun odağında her zaman bilinmeyen ve henüz keşfedilmeyen noktalar mevcuttur. Bu sebeple uzun yıllardır yazar ve araştırmacılar, bilim kurgu için birbirinden farklı tanımlamalar yapmıştır.

Edebiyat eleştirmeni Michel Butor, bilim kurguyu şöyle tanımlar: “Bilim kurgu, bilimin izin verdiği oranda mümkün olabilecek olanı kullanan bir yazındır; gerçeklikle sınırlandırılmış düşüklüktür.” Amerikan bilim kurgu yazarı Harlan Ellison, bilim kurgucular için şunları söyler: “Bilim kurgu yazarları yeni çağın düşümleridirler. Bizler yaratılarımızda büyük bir iyimserlikle geleceği kestirmeye çalışırız. Bilim kurgu, yarını belirlemek ve kestirmeye çalışmak konusunda bugünden küçük kımıldanışlar içindedir” (Bayar, 2001:16). Bilim kurgu tanımlamalarında dikkat çeken “düş” vurgusu önemlidir. Çünkü bilim kurgunun odasında her zaman daha iyiye ve daha ilerisine karşı düş kurma durumu mevcuttur. Bir diğer düş vurgusu içeren bilim kurgu tanımlaması Türk Dil Kurumu’na aittir. Bilim kurgu, Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde “Çağdaş bilim verileriyle düş gücünden oluşan film, roman vb” (TDK, 2005: 269). olarak tanımlanır. TDK’nın tanımındaki “düş gücü” vurgusuna odaklanarak bilim kurgunun ne olduğunu ele alınabilir. Alfred Adler, *İnsan Tabiatını Tanıma* adlı eserinde hayal gücünü şu şekilde açıklar:

İnsanın teklifi ya da biricikliği, en açık ve seçik bir biçimde hayal gücünün ürünlerinde ortaya çıkmaktadır. Hayal gücü deyince, bir algının, o algıyı yaratan obje olmaksızın yeniden yaratılmış olmasını anlıyoruz. Başka bir deyimle, hayal yeniden yaratılmış bir algıdır; ruhun yaratıcı yeteneğinin başka bir kanıtıdır. Hayal gücünün ürünü dediğimiz şeyse, yalnızca bir algının tekrarı değildir (gerçekte o algı da ruhun yaratıcı gücünün bir ürünüdür); nasıl algı fizik duylara dayanılarak yaratılıyorsa, aynı şekilde hayal de algıya dayanılarak yaratılan yepyeni ve apayrı bir ürün olarak ortaya çıkmaktadır. (Adler, 2015: 43)

Türk Dil Kurumu’nun bilim kurgu tanımı ve Alfred Adler’in hayal gücünü açıklayışını beraber ele aldığımızda bilim kurgunun insanların yaratıcı yönüne temas eden bir anlatı türü olduğunu söylemek mümkündür. Ancak buradaki yaratıcılığın

fantastik türünde olduğu gibi masalsi bir şekilde algılanması bilim kurgunun ne olmadığı kısmına işaret eder. “Fantazi, yani olağanüstü ve doğaüstü öğeleri içeren yazı türüyle bilimkurguyu ayırt eden şeyi Kingsley Amis’in şu tarifi çok iyi anlatıyor: ‘Bilimkurgu bilim ve teknolojideki ya da sözde-bilim ve sözde-teknolojideki bazı yeniliklerden türetilmiş bir anlatı tarzıdır’ (Öztürk ve Mollamustafaoğlu, 2017: 9). Alfred Adler’in hayal gücünde vurguladığı “yepyeni ve apayrı bir ürün” ve Türk Dil Kurumunun belirttiği “çağdaş bilim verileri” ile birleştiğinde bilim kurgu türünde eserlerin ortaya çıkmasına olanak tanımaktadır. Birçok anlatı türünün odak noktasında düş gücü bulunduğu için türler arasında karmaşa yaşanmaktadır. Fantastik ve bilim kurgu türlerini ortak noktada buluşturan hayal gücüne şöyle bir örnek verebiliriz: İnsanların suyun altında nefes alabilmeleri bilimsel açıdan mümkün değildir. Bu gerçeğe rağmen insanların suyun altında nefes alabildiği bir anlatı doğrudan fantastik türüyle bağdaşır. Ancak henüz dalış tüplerinin icat edilmediği dönemlerde insanların suyun altında nefes almalarını sağlayacak bir teknolojiyi hayal etmek bilim kurguya örnek oluşturur.

Zühtü Bayar, 1978 yılında *Aktüel* gazetesindeki *Bilimkurgu Bir Tür Yenilenmedir* başlıklı yazısında bilim kurguyu şöyle tanımlar: “Bilim kurgu sanatı; sanat ve edebiyat biçimlerinden yararlanarak bilimsel ve teknolojik gelişimin getireceği bireysel ve toplumsal sorunları geleceğin boyutları içinde yansıtma sanatıdır.” Ancak bir süre sonra bu tanımlamasını değiştirme ihtiyacı hisseder. Bu ihtiyacın sebebi bilim kurgunun diğer anlatı türleriyle karıştırılmasıdır. Zühtü Bayar, bilim kurgu tanımlamasını şu şekilde değiştirir: “Bilim kurgu, ‘pozitif bilimin’ temel alınarak, bu bilimin gelecek içinde alabileceği durumları sanat ve edebiyat formları içinde dile getiren bir sanat türüdür.” Bilim kurgu tanımlamasında yapılan değişikliğe bakıldığında “pozitif bilim” vurgusu öne çıkar. Zühtü Bayar, Türkiye’de bilim kurguya yanlış bir bakış olduğunu, insanların bilim kurgunun cinler, periler, yıldız falcıları ve mistik olaylarla ilgili bir anlatı türü sandığını fark eder. Bu yanlışlığı giderme amacıyla bilim kurgu tanımında “pozitif bilim” vurgusunu öne çıkararak bilim kurgunun doğrudan pozitif bilim yöntemlerini merkeze alan bir anlatı türü olduğunu ortaya koyar (Bayar, 2001: 17-18).

Bilim kurgunun tanımlanmasının güçlüğüne dikkat çeken bir diğer yazar Orhan Duru, bilim kurgunun çoğu zaman başka türlerle karıştırıldığını söyler. Bu karmaşanın temel sebebini bilim kurguya net bir tanımlama yapılamamasıdır. Bilim kurgunun diğer alanlarla karıştırılması kimi zaman kapsamının ya genişlemesine ya

da daralmasına yol açmaktadır. Orhan Duru, halk arasında geçen “uzay öyküleri” veya “başka dünyalarda” gibi deyimlerin bilim kurguyu tanımlamada yetersiz olduğunu vurgular. Çünkü bilim kurgu kimi zaman uzayda geçen konuları ele alsa da kapsamına giren birçok başka konu bulunmaktadır. Ayrıca uzayda geçen ancak bilim kurgu niteliği taşımayan öyküler de bulunmaktadır. Orhan Duru, bilim kurguyu “Olmaz olmaz deme! Olmaz olmaz!” sözüyle açıklar. Bilim kurgunun olması olanak içinde olanlara dayalı olduğunu söyler. Bu görüşün ardından Kingsley Amis ve Michel Butor’un bilim kurguyu düş ve bilimsel gerçeklikle ele alan tanımlamalarından bahsederek bilim kurgu eseri oluştururken düş gücünün çağın gerçeklerinden kopmaması gerektiğini vurgular. Orhan Duru, bu noktada bilim kurgu yazarlarının farklı eğilimlerine dikkat çeker. Jules Verne, bilim kurgu eserlerini oluştururken çağdaş bilim gerçeklerine bağlı kalır ve öykülerini eğitici bilimsel verilerle doldurur. Aya keşif yapılırken füzenin itiş gücünden yer çekimi gerçeklerine kadar veriler sunar. Ancak çağdaş bilim kurgu yazarlarında bu eğilimler pek görülmez. Onlar bilim verilerine pek önem vermeden bilimsi açıklamalarla yetinirler (Duru, 1973: 334-335).

Orhan Duru’nun çağdaş bilim kurgu yazarlarının bilimsel verilere pek önem vermemesine dikkat çekmesi önemlidir çünkü bu bilim kurgu tanımlamasında güçlük yaşanmasının başlıca sorunlarından biridir. Bazı bilim kurgu yazarlarının eserlerinde düş gücü ve bilimsel veriler arasındaki dengeyi kuramaması, bilim kurgunun sadece düş gücüne dayalı bir tür olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu yanlış anlaşılma bilim kurgunun fantastik, ütopya ve distopya gibi türlerle sıklıkla karıştırılmasına örnek oluşturmaktadır.

“Bilim-kurgu” ile “fantastik gerçeklik” arasındaki en önemli ayrım; birincisinin öykü, şiir, roman, senaryo, tiyatro oyunu gibi “fictional” bir nitelik taşıması; “fantastik gerçeklik”in ise bundan uzak oluşudur. Aralarındaki tek konu benzerliği, her iki sanatsal etkinliğin de geleceğe dönük olması ve zaman uzaysal konu ve varsayımlara uzanmasıdır. ‘Bilim-kurgusal’ yöntem kullanan bir sanatçı, bilimsel kanıt ve veriler kullanmadan ya da göstermeden salt imajinatif bir yöntemle belli bir öykü ya da roman konusunu işler. ‘Fantastik gerçeklik’te ise tarih, arkeoloji, fosilbilim, gizli bilimler (science-occulté), çekirdek fiziği ve modern kimyadan getirilen kanıtlarla çoğu kez dünya uygarlığının, dünya dışı bir yerden, örneğin uzayın çok uzak ve bilinmeyen köşelerinden dünyaya taşındığını kanıtlamaya çalışır. Birincisi

bütünüyle sanatsal bir etkinlikken, ikincisinin sadece anlatı yönü sanat ya da edebiyatla ilgilidir. Bilinmeyen ya da gizli kalmış bilimsel buluş ve bulguları konu edinir (Bayar, 2001: 19-20).

Bilim kurgu ve fantastik türleri arasındaki ayrıma dikkat çeken önemli bir isim de bilim kurgu yazarı Ursula K. Le Guin'dir. Margaret Atwood, 23 Eylül 2010 tarihinde Portland Oregon'da katıldığı bir açık oturumda Ursula K. Le Guin'in bilim kurguyu "gerçekten olabilecek şeylerin söz konusu olduğu varsayımsal kurgu" şeklinde tanımladığını ve gerçekleşmesi olanaksız şeylerin bulunduğu eserleri de "fantastik edebiyat" çerçevesinde ele aldığını anlatır (Atwood, 2017:19).

Çevirmen Celal Üster, bilim kurguyu şöyle tanımlar:

"Bilimkurgu, bilimsel buluşların, teknolojik gelişmelerin, gelecekteki olaylar ve toplumsal değişimlerin insanlar üstündeki etkilerini araştırmaya, görmeye, düşlemeye yönelir. Bilimkurgu, bilimsel olgu ve ilkelerden yola çıkan gelecek tahminleri biçimine de bürünebilir, bu olgu ve ilkelere açıkça aykırı düşen, bilim dışı bir nitelik de alabilir. Yine de, bilime dayalı bir inandırıcılık sağlama çabası her iki yaklaşımın da olmazsa olmazıdır." (Üster, 2020: vii)

Celal Üster'in bilim kurguya yaklaşımında "bilimsel olgu ve ilke" vurgusunun yanı sıra "gelecek tahminleri" kısmı da dikkat çekicidir. Çünkü bilim kurgunun önemli bir özelliği de "öngörü" niteliği taşımasıdır. Çağdaş bilimsel veriler ışığında düş kurmak, geleceğin teknolojilerine karşı öngörüdür ibarettir. Henüz gerçekleşmemiş bir teknolojiyi kurgulamak dönemi için "bilim dışı" kabul edilse de yaratıcılık ve bilimsel inandırıcılıkla birleştiğinde bilim kurgu örneği oluşturur. Tevfik Uyar'ın şu görüşü bahsedilen konuyu özetler niteliktedir:

"Bilimkurgunun anlattığı teknolojinin bilimsel işleyişini açıklamak zorunluluğu yoktur. Olsaydı yapılan şey kurgu değil, bilim olur, teknolojiye kurgulanmamış, icat edilmiş olurdu. Bu nedenle bilimkurgu yazarlarının tarifini yaptıkları ve resmini ortaya koydukları teknolojiler icat edilmesi beklenen kavramsal tasarımlar olarak kenarda beklerler. Dolayısıyla bilim insanına, mucidine, teknoloji girişimcisine ilham olur bu tasarımlar. Bunları hayata geçirmek için gereken ön şartlar; gerçekten bu şeyin gerekliliğine inanılması, bilimin o teknolojiyi hayata geçirecek kadar gelişmesini ya da teknolojinin hayata geçecek kadar ucuzlamasını sağlayacak diğer yeni teknolojilerin ortaya çıkmasıdır. Açılır kapanır kapılar, retina tarama cihazları, holografik göstergeler önce bilimkurgu dünyasında inşa edilmiş daha sonra

hayata geçirilmiştir. 1877’de E.P. Mitchell’in “The Man Without a Body” (Vücutsuz Adam) adlı eserinde bir kediyi atomlarına ayırıp başka bir yerde birleştirilen cihazın yaptığı “ışınlama”, bilim insanlarınca hala çalışılmaktadır (Uyar, 2016: 9).

Bilim kurgu hakkında yapılan bu tanımlamalardan yola çıkarak bilim kurgunun düş kurmaya dayalı anlatı türü olduğunu görülmektedir. Ancak bilim kurguyu sadece düş kurmakla ele almak türün distopya, ütopya ve fantastik gibi diğer anlatı türleriyle karışmasına zemin hazırlamaktadır. Bilim kurgu düş kurmaya dayalıdır fakat düş kurarken çağın mevcut bilimsel gerçeklerin göz ardı edilmemesi gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise kurguyu oluştururken bilimsel gerçeklere sıkı sıkıya bağlı kalmak eserin bilim kurgu yerine salt bilim metnine dönüşmesine yol açmaktadır. Bu sebeple bilim kurguyu “düş kurmakla çağdaş bilim verileri arasında denge kurmaya dayalı bir anlatı türü” şeklinde tanımlamak mümkündür.

3. Bilim Kurgunun Tarihsel Gelişimi

Bilim kurgunun isim babası olan Hugo Gernsback, 1926 yılında editörlüğünü yaptığı *Amazing Stories* dergisinde başlangıçta “scientifiction” olarak adlandırdığı bilim kurguyu bilimsel gerçekler ve tanrısal bir bakış açısıyla ortaya çıkan çarpıcı bir romantizm olarak tanımlar. Bilim kurgunun Jules Verne, H. G. Wells ve Edgar Allan Poe tarzı hikaye olduğunu söyler. Bu tür hikayelerin değişik bir okuma deneyimiyle öğretici özelliğinin de bulunduğunu ve bu maceraların gerçekleşmesinin mümkün olduğuna dikkat çeker (İkiz, 2022: 11).

Zühtü Bayar, bilim kurgu isminin ilk defa yayıncı ve yazar Hugo Gernsback tarafından kullanıldığı yaygın olarak bilinse de farklı görüşlerin varlığına vurgu yapar. Edebiyat eleştirmeni ve yazar Sam Moskowitz, çalışmaları doğrultusunda “science-fiction” kavramının 1848’de ortaya çıkan *Komünist Manifestosu* ile yaşıt olduğunu belirtir. Moskowitz, satın aldığı Gernsback’ın terekesine ve bilim kurgu tarihiyle ilgili araştırmalarından yola çıkarak bilim kurgu terimine ilk olarak İngiliz eleştirmen ve şair William Vilson tarafından *A Little Earnest Book Upon A Great Old Subject* adlı eserde yer verildiğini ortaya çıkarır (Bayar, 2001: 15).

Orhan Duru, bilim kurgunun tarihi hakkındaki bazı araştırmaların M.S. II. Yüzyılın ortalarında yaşayan Lukianos’a kadar uzandığını söyler. Nurullah Ataç

tarafından Türkçeye tercüme edilen ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Lukianos'un yapıtlarında *Olmuş Bir Öykü* adlı öyküde aya ve farklı gezegenlere uzanan hayali bir geziye rastlanır. Aslında Lukianos bu öykü Herodotos ve Homeros'la alay etmek için yazmış ve palavracı bazı eski yazarlara göndermeler yapmıştır. *Olmuş Bir Öykü*'de öykünün kahramanı gemisiyle Cebelitarık boğazını geçerken bir fırtınayla aya kadar fırlar. Ayda aylılar ve güneşlilerin mücadelesini seyreder. Diğer gezegenlerde yaşayanların hikayelerini dinler ve yeryüzüne döner. Lukianos'un bu öyküsüyle bir uzay yolculuğunu kaleme alan ilk yazar olmuştur. 1634 yılında ise ünlü astronom Johannes Kepler, *Somnium* adlı eserinde cinler ile şeytanlar tarafından itilen bir araçla aya yapılan bir geziyi anlatır. 1638 yılında İngiliz papaz Francis Godwin, *Ayda İnsan (The Man in the Moone)* adlı eserinde bir ay gezisini okuyuculara sunar. Öyküde yaban kuğularının çektiği bir salla aya giden bir kahraman vardır. 1650 yılında Cyrano de Bergerac, *Ayda Gezi* isimli romanında kahramanın fişeklere bağlanmış bir araçla aya ulaşmasını anlatır. Bu eserde gramofon ve paraşüt gibi henüz keşfedilmemiş buluşların öngörülmesi önemli bir ayrıntıdır. Daha sonra Fransız filozof Voltaire, *Micromégas* başlıklı yazısında bir yıldızdan gelen ve insanlarla iletişim kuran bir yaratığı konu edinir. Voltaire bu eseriyle uzaydaki yabancı varlıkları kaleme alan ilk isim olur. Jonathan Swift'in *Guliver'in Gezileri* romanının üçüncü bölümündeki Laputa ülkesi, atom enerjisiyle çalışan ve dünyanın etrafında dönen bir yapay uydu gibidir (Duru, 1973: 339-340).

Orhan Duru'nun bahsettiği ilk bilim kurgu eserlere bakıldığı zaman neredeyse her örneğin düş gücünü ön planda tutan eserler olduğu görülür. Bilimsel gerçeklerden uzak sayılabilecek bu eserler için tam anlamıyla bilim kurgu eseri demek güçtür. Ancak uzaya ulaşmayı birtakım araç ve aletler vasıtasıyla ele aldıkları için bilim kurgunun bilimsel yönüne temas ettikleri açıktır. Bundan dolayı adı geçen eserler erken dönem bilim kurgu örneklerini oluşturur.

19. Yüzyıla gelindiğinde bilim kurgu türünde gözle görülür bir atılım gerçekleşir. Bu atılımda sanayi devrimiyle beraber değişen yaşam şartlarının ve her geçen gün artan teknolojik buluşların önemli bir etkisi mevcuttur. Bilim ve teknolojinin insan yaşantısında değişiklik yaratmaya başlaması bilim kurgu türünün hayalciliği ve teknolojik öngörüğü aynı metinlerde birleştirilerek ilgi çekici ve merak uyandırıcı eserler halinde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu noktadan sonra bilim kurgu eserlerinde çeşitli deney ve buluşlara rastlanmaktadır.

1818 yılında basılan Mary Shelly'nin *Frankenstein* adlı eseri gotik roman olmasının yanı sıra bilim kurgu kapsamında da ele alınabilmektedir. Bir tıp öğrencisinin cesetler üzerinde deney yaparken elektrik enerjisi sayesinde ölmüş bedenlere hayat verebilmesini konu edinen *Frankenstein*, ölümden sonra hayat temasını merkezine oturtturarak gotik türünü yetkinlikle işlese de tıp öğrencisinin yaptığı deneylerle bilim kurgu türünün hayalci bilimselliğini yansıtır. Bu deneyci bilimselliğin bir diğer örneği ise 1886'da Robert Louis Stevenson tarafından yazılan *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde'in Tuhaf Hikayesi*'dir. Bu eserde Dr. Henry Jekyll, deneyleri sonrasında bir karışım keşfeder ve bu karışım; insan ruhunda gizli kalan zıt karakterin ortaya çıkmasını sağlayarak tek bedende iki kişinin varlık göstermesine yol açar. Romandaki deneylerin ve elde edilen karışımın herhangi bir bilim verisiyle bağdaşmaması eseri daha çok fantastik türüne yaklaştırsa da hayalci bilimsellik sebebiyle bilim kurgu türünden de izler taşır.

Edgar Allan Poe, 19. Yüzyılda polisiyeden korkuya kadar birçok türde öyküler yazmış ve eserlerinde sıklıkla yaratıcı konuları işlemiş bir yazardır. Bazı deneme yazarları tarafından bilim kurgu türünün de ilk ustalarından sayılmaktadır (Baudou, 2005: 22). Öykülerinde düş gücünü öne çıkaran Poe, bazı öykülerinde uzay, gelecek ve dünyanın sonu gibi temaları işleyerek edebiyat alanında bilim kurgu türünün varlık göstermesini sağlar. "Monos ile Una'nın Konuşması" adlı öyküsü peri ve ölümden sonra hayat gibi temalar barındırdığı için fantastik türüne yakın olsa da medeniyetlerin yükselip çöküşleri sırasında yarattıkları çevre kirliliğinin dünyanın sonunu getirmesi bilim kurguya örnek oluşturur. "Hans Pfaall Diye Birinin Benzeri Görülmemiş Serüveni" başlıklı öyküsünde balonla ayı keşfe çıkmayı hedefleyen bir karakteri konu edinir. Bu öyküde balonlarla ilgili teknik özelliklere çok fazla yer verilmesi ve astronomi bilimiyle ilgili detayların öne çıkması bilim kurgunun bilimsel yönünün başarıyla yansıtılmasını sağlar.

Bilim kurgu örneği sayılabilecek erken dönem eserlerin ardından bilim kurgunun tanımına en uygun ilk eserler Jules Verne ve H. G. Wells tarafından yazılır. Özellikle Jules Verne'in hem çocuk hem yetişkinler için çok sayıda bilim kurgu eserine imza atması türün gelişiminde önemli bir rol oynar. Jules Verne, eserlerinde farklı bilim dallarından faydalandığı için kurguyu eğitici bilgilerle donatarak okuyuculara sunar. Bu sayede bilim kurgu türüne eğitici ve öğretici bir yön kazandırır.

Modern bilim kurgunun babası sayılan Herbert George Wells, biyoloji eğitimi aldığı için bilim dalında gazetecilik yapmış ve ardından romancılığa başlamıştır (Baudou, 2005: 26). Dolayısıyla bilimle iç içe bir isimdir ve bu sayede bilim kurgu türünün gelişimine katkı sağlamıştır. *Zaman Makinesi*, *Doktor Moreau'nun Adası*, *Görünmez Adam*, *Dünyalar Savaşı* ve *Aydaki İlk İnsanlar* gibi eserlerinde bilim kurgunun yanı sıra ahlaki ve felsefi sorunlara da değinerek eserlerine çok yönlülük kazandırmıştır.

Wells'in romanlarının birçoğunun farklı yollardan giderek evrim kavramını irdelediği görülmektedir. Özellikle bu yönüyle Jules Verne'den ayrılır: Sadece teknolojik evrimleri hayal etmekle yetinmez, romanının malzemesini başlıca biyoloji ve doğa bilim teorilerinin sorgulanmasından ve bunun geniş kitlelere indirgenmesinden alır. Ayrıca olay örgüsünün ortasında bir buluş, genellikle bir “edebi icat” (zaman makinesi gibi) yerleştirmek suretiyle de bir öncü olmuştur. (Baudou, 2005: 29)

1926 yılında Hugo Gernsback'in çıkarttığı *Amazing Stories* adlı dergi sayesinde bilim kurgu türünün ucuz romanlar yerine dergilerde öne çıktığı bir devri başlar. 1926 ve 1960 yılları bilim kurgu türünün dergiler çağı olarak adlandırılır. Hugo Gernsback, editörlüğü sırasında çeşitli öykü yarışmaları ve hayran organizasyonlarıyla bilim kurgunun yaygınlaşmasına katkı sunmuştur. 1938 yılında ise John W. Campbell tarafından hazırlanan *Astounding Science Fiction* dergisi; Isaac Asimov ve Robert A. Heinlein gibi bilim kurgu edebiyatının önemli isimlerinin yazarlık kariyerinin başlamasına öncülük etmiştir (Uğur, 2019: 27-28).

1920'lerden sonra çok sayıda bilim kurgu eseri ortaya konmasının etkisiyle okuyucuların ilgisi bilim kurgu türü üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Isaac Asimov, Arthur C. Clarke ve Robert A Heinlein gibi yazarların bilim kurgu sahnesinde yer alması okurların gözünde bilim kurgunun ciddi bir edebiyat türü olarak değer görmesini sağlamıştır. Yevgeni Zamyatin'in *Biz* adlı bilim kurgu eserinin 1921'de Sovyetler Birliği'nde yasaklanması bilim kurgu türünün dikkat uyandırdığını belirten bir durumdur. İkinci Dünya savaşının ardından bilim kurgunun tarihsel gelişiminde büyük değişimler yaşanır. Düşünsel boyutun zenginleşmesi, karakterlerin daha derin ele alınması, toplumsal ve ruhbilimsel sorunların daha çok öne çıkarılması bilim kurgunun geniş okuyucu kitlesi edinmesini sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası bilim kurgu edebiyatında J. G. Ballard, Ray Bradbury, Frank Herbert, Ursula Le Guin, İvan Yefremov ve Stannis Lem gibi türe katkı sağlayan

birçok isim öne çıkmaktadır. Ancak savaş sonrası dönemde bilim kurgu türünün varlığını arttırmasının önemli sebepleri arasında teknolojik gelişmelerin etkisi yadsınamaz. Radyo, televizyon ve sinema sayesinde Mary Shelly, Robert Louis Stevenson, Jules Verne, H. G. Wells ve Ray Bradbury gibi isimlerin bilim kurgu eserleri Franklin Schaffner, Stanley Kubrick, Andrey Tarkovski, George Lucas, Steven Spielberg ve Ridley Scott gibi ünlü yönetmenler tarafından beyaz perdeye uyarlanmıştır. Böylece halk arasında bilim kurgu türünün popülerlik kazanmasında önemli bir adım atılmıştır (Üster, 2020: ix-x).

1970'lerin ardından bilgisayarların iş ve sosyal yaşantıda etkinliğini arttırmasıyla beraber siberpunk teması bilim kurgu edebiyatında varlık göstermeye başlamıştır. Siberpunk temasının işlendiği eserlerde teknoloji, sibernetik ve biyoteknoloji alanlarına yoğun bir ilgi gösterildiği görülmektedir. Siberpunk türünün ilk özgün örneğini *Neuromancer* adlı eseriyle William Gibson verir. Romanda bilgisayar korsanlarının siber ortamda işledikleri suç ve maceralar anlatılır. 1990'lı yıllarda bazı yazarlar siberpunk temasının etkisini yitirdiğini söylese de bilgisayar teknolojisinin değişmesinin ardından siberpunk temasının işlendiği bilim kurgu eserlerine hala rastlanmaktadır. 1990 sonrası siberpunk teması içeren bazı bilim kurgu eserlerinde insan beyni ve bilgisayar bağlantılarının ele alındığı görülmektedir. 1996'da Dolly isimli koyunun klonlanması insan sonrası (post human) ele alan bilim kurgu eserlerinin ortaya çıkmasını sağlar. Yedek organ ihtiyacı için yetiştirilen çocuklar, organik ve inorganik yaşam formlarının evliliğiyle ölümsüzlük arayışları yaygın temalar arasındadır. Ayrıca 1990'larda ekolojik problemlerin merkeze alındığı birçok bilim kurgu eseri dikkat çekmektedir. Ekolojik sorunlarla ilgili bilim kurgu eserlerinde dünyada yaşamı yok edecek boyutta çevre kirliliği, yeraltından çıkan tarih öncesi yaratıkların istilası ve buzulların erimesi gibi konular ele alınmaktadır (Uğur, 2019: 31-32).

Bilim kurgunun tarihsel gelişimine bakıldığında her zaman henüz keşfedilmeyen ve dönemi için "yeni" sayılabilecek şeylere yöneldiği görülür. Örneğin erken dönem bilim kurgularında aya gitme düşüncesi merkezdeyken bu keşfin gerçekleşmesi yazarları henüz keşfedilmemiş yeni konular bulmaya yönlendirmiştir. Bir diğer önemli kısım ise bilim kurgunun her zaman mevcut yaşantıyla uyum içinde olmasıdır. Bilgisayarların günlük yaşantıda varlık göstermesiyle beraber siberpunk gibi bilim kurgu temalarının ortaya çıkması ve çevre kirliliği sorunların çok seslilik yaratmasıyla birçok eserde ekolojik bilim kurgu

temasına rastlanması bilim kurgunun güncel ve geleceğe dönük bir anlatı türü olduğunu kanıtlar niteliktedir.

4. Bilim Kurgunun Ana Temaları

Bilim kurgu tema açısından zengin bir edebiyat türüdür. Bunun sebebi zaman ilerledikçe teknolojik ve bilimsel yeniliklerin artması bilim kurgunun temalarında kimi zaman ad ve kapsam değişikliği yaratmaktadır. Jacques Baudou, bilim kurgunun tema konusundaki karmaşasına dikkat çekerek bilim kurgu türünün bağlantılı olduğu konuları beş tema başlığı altında ele alır. Tez çalışmamızda Jacques Baudou'nun *Bilim-Kurgu* adlı eserinde belirttiği ana temalar tanıtılacaktır. Bu temalar “uzay”, “zaman”, “makinelere”, “başka dünyalar, başka boyutlar” ve “dönüşüme uğramış insan” başlıklarından oluşmaktadır.

4.1. Uzay

Jacques Baudou, bilim kurgu türünün ortaya çıkışını uzay temasına bağlar. Yerküreden ayrılmış farklı gök cisimlerini keşfetme fikri henüz uzaya ulaşacak teknolojinin olmadığı dönemlerde büyük bir gizem barındırıp hayranlık uyandırmıştır (Baudou, 2005: 68-69). Tez çalışmamızın “Bilim Kurgunun Tarihsel Gelişimi” adlı bölümünde de bahsedildiği üzere Lukianos, Francis Godwin ve Cyrano de Bergerac gibi isimler, ilk bilim kurgu örneklerini uzaya yolculuk temasını üzerinden oluşturmuştur. İlk bilim kurgu eserlerinde baskın olan gökyüzünü aşmış yıldızların ötesine seyahat etme hayalinde bilinmeyene karşı merak söz konusudur. “1926 yılında uzay keşfinden kullanılacak araç tipi olan reaksiyonlu füzeler tanıtılır” (Baudou, 2005: 70). Reaksiyonlu füzeler sayesinde uzaya yolculuğunun düşmaktan çıkıp gerçeğe dönüşecek olması bilim kurgu edebiyatına canlılık kazandırır. Reaksiyonlu füzelerin tanıtılmasının ardından uzaya yolculuk temasındaki eserlerde çeşitli uzay gemilerinin evrende keşif ve fetih yaptığı eserler yaygınlaşır. Zühtü Bayar, 1930’larda yaygınlaşan ve uzay operası olarak adlandırılan bu eserleri şöyle tanımlar:

“Bu tür serüvenler, genellikle dünya dışında bir başka gezegende, Yıldız İmparatorluklarında ya da başka güneş sistemi krallıklarında geçer. Uzay gemileri, uzay savaşları ve aristokratik toplum yapıları bu türün belli başlı özellikleri arasında sayılabilir” (Bayar, 2001: 36-37).

Uzay operası türündeki eserler her ne kadar insanların uzayda uzay gemileri sayesinde rahatlıkla seyahat yapabildiğini ve çeşitli maceralara atıldığını ele alsa da bunlar çoğunlukla düşten ibarettir. Çünkü o yıllarda insanoğlu henüz uzaya gidebilmiş değildir. Ancak 1961 yılında uzaya yolculukla ilgili düşler gerçekleşir:

21 Nisan 1961'de Yury Alekseyeviç Gagarin (1934-1968), Sovyetler Birliği tarafından Vostok I uzay gemisinde yörüngeye yerleştirildi. Dünya çevresinde bir kere 89 dakika döndü ve canlı olarak geri getirildi. 6 Ağustos 1961'de ise ikinci Sovyet kozmonotu Gherman Stepanoviç Titov (doğumu 1935) yörüngeye yerleştirildi ve uzayda tam bir gün boyunca kalarak Dünya etrafında on yedi kere döndü. (Asimov, 2006: 639)

İnsanoğlunun uzaya yolculuğunun gerçekleşmesiyle yeni temalar ön plana çıkar. Uzaya yolculuk temasının ardından varlık gösteren uzayda kolonileşme, insanlığın Dünya dışındaki gezegenlerde hayat kurabilmesiyle ilgilidir. Bu eserlerde uzaya yolculuk sonrasında keşfedilen gezegenlerin jeolojik ve ekolojik özellikleri bilim insanları tarafından incelenir ve onların görüşleri doğrultusunda kolonileşme gerçekleşir. Uzayda koloni kurma temasının “dünyalaştırma” kavramı altında daha bilimsel şekilde işlendiği de görülmektedir. “Bu isim ve bu kavram, 1942 yılında yazar Jack Williamson tarafından yaratıldı” (Baudou, 2005: 74-75). Uzayda koloni kurma ve dünyalaştırma temaları için “insanın uzaya uyum sağlama süreci” tanımlaması yapabiliriz. Bilim kurgu türünü sadece düş kurmaktan ibaret olmaktan ayıran şey bilimselliktir. Bu temaların da insanın herhangi bir gezegende yaşam sürebilmesi için ihtiyaç duyduğu şartlara bilimsel açıdan sadık kalmaya çalıştığı görülür.

Uzay merkezli bilim kurgu eserlerinde en çok rastlanan temalardan bir diğeri de “uzaylılar”dır. İnsanın uzaya ulaşabilmesiyle başlayan serüven, uzayda hayatta kalabilmesi ve kendinden farklı canlılarla karşılaşmasıyla devam eder. Uzaylılar temasında tıpkı uzaya yolculuk temasında olduğu gibi bilinmeyene karşı duyulan merak olduğunu söyleyebiliriz. Ancak uzaylıların varlığına dair herhangi bir kanıt olmadığı için uzaylı temasını işleyen eserlerde yazarların hayal gücüne göre birbirinden farklı görünümlere sahip uzaylılara rastlanır. Jacques Baudou uzaylı temasının ortaya çıkışını şu şekilde anlatır:

Uzaylılar, 1897 yılında Kurd Lasswitz *Auf zwei Planeten*'de insanlardan birçok alanda daha gelişmiş (entelektüel, sosyal, bilimsel vb.) insanımsı Marslıları tanımladı. Bir sonraki yıl, *Dünyalar Savaşı*'nda 1898'de H. G.

Wells, dünyanı Marslılar tarafından işgal edilişi öyküsünü yazdı. Anlattığı Marslılar her yöne doğru gelişen, ahtapot vücutlu, sert gagaları, katı gözleri olan ve beslenmek için insan avlayan yaratıklardı. Daha betisel oluşu sebebiyle, Wells'in Marslı tipi Alman yazarinkine üstün geldi ve akıllarda yer ederek bütün bir *pulp* dönem boyunca örnek modeli oluşturdu. Ona kafadan bacaklılara yakın bir morfoloji vererek “*bug eyed monster*”ların (böcek gözlü canavarlar) ilkinin yarattı. Bu uzaylı tipi açık bir başarı kazandı ve 1930'lar boyunca dergilerin kapaklarını süsledi. (Baudou, 2005: 76-77)

Uzaylı temasını işleyen bilim kurgu eserlerinde uzaylıların dış görünüşlerinin yanı sıra zekâ düzeyleri ve tutumlarda da değişiklik görülür. Bazı eserlerde insanlardan çok daha üstün zekâlı uzaylılara rastlanır ve bu uzaylıların yarattığı uygarlık ele alınır. Uzaylı uygarlığı temasını işleyen eserlerde insanlardan farklı kültür biçimlerinin sıra teknolojik farklar da göze çarpar. Kimi uzaylı uygarlıkları insanların karşısında ilkel sayılırken kimi uzaylı uygarlıkları da üstün teknolojileriyle insanları hayrete düşürür. Uzaylıların niyetleri de farklılıklar göstermektedir. Örneğin kimi uzaylılar insanlara dostluk gösterip bilgi paylaşımında bulunabilecekleri gibi kimi uzaylılar da üstün zekâları sayesinde insanları kandırıp zor duruma düşürmektedir. Uzaylıların düşmanca tutumlarıyla öne çıktığı bilim kurgu teması ise “uzaylı istilası”dır. Bu temada ağırlıklı olarak uzaylıların dünyaya ayak basıp insanlarla savaşması konu edinilir. Uzaylı istilasında da uzaylıların zekâ seviyesi ve sahip oldukları teknolojiler anlatının şekillenmesinde önemli rol oynar.

Uzay temasında ele alınabilecek önemli bir diğer başlık “gelecek öyküleridir.” Gelecek öykülerinde uzaya yolculuk yapıp koloniler kuran, uzaylıları keşfedip onlarla çeşitli maceralar yaşayan insanın bir sonraki aşamasının ne olacağı sorulur. Uzay temasına bağlı kalarak şekillenen gelecek öykülerinde yüzyıllar sonrasında insanlığın uzaydaki konumuyla ilgili kurgular oluşturulur. Bilim kurgunun yaratıcı yönünden beslenen bu düşünce, gelecekte insanlığın galakside nasıl konum alacağı, hangi teknolojileri keşfedeceği ve uzayda ne tür maceralar yaşayacağını ele almaktadır.

4.2. Zaman

Gücünü bilimsellik ve hayal gücünden alan bilim kurgu; zaman başlığı altında geçmişini tekrar deneyimlemek ve geleceğini keşfetmek gibi zaman yolculuklarının yanı sıra geleceğinin dünyasıyla ilgili varsayımları da kapsar.

Zaman teması altında oluşturulan eserlerde “zamanda yolculuk” düşüncesi ön plandadır. Zamanda yolculuk; karakterin geçmişi yeniden deneyimlemesine veya bilinmeyen geleceğini keşfetmesine imkan tanır. Zamanda yolculuk temasının önemli bir örneği H. G. Wells’in yazmış olduğu *Zaman Makinesi*’dir. Celal Üster, zaman makinesinin önemini şu şekilde açıklar:

Aslında, *Zaman Makinesi*, kendi alanında bir ilk değildir. Wells’den önce zaman yolculuğu üstüne fanteziler kaleme almış yazarları yabana atmamak gerekir. Ama edebiyatta “zaman yolculuğu” kavramını ilk kez 1888’de yayımlanan “The Chronic Argonauts” adlı öyküsünde ortaya atan ve *Zaman Makinesi* adlı romanında bu kavrama ilk kez bilimsel yaklaşımlar getiren Wells olmuştur. (Üster, 2020: xiv)

H. G. Wells’in eserlerinde zamanda yolculuk temasını bilimsel gerçekleri göz önünde bulundurarak işlemesi bilim kurgunun düş ve gerçeklikle kurduğu ilişkiye örnek oluşturur. *Zaman Makinesi* romanında sadece geleceğe yolculuk yapıldığı görülür. Ancak zamanda yolculuk geleceğe yapıldığı gibi geçmişe de yapılabilir. “Bilimkurgu dahilindeki zaman yolculuğunun en basit prensibi kabaca şu şekilde açıklanabilir: Bir zaman diliminden geçmişte ya da gelecekteki başka bir zaman dilimine, bir alet veya makine vasıtasıyla seyahat edebilme” (Kocabıyık ve Bozdağ, 2022: 100). Zamanda yolculuk temasının bir alet veya makineyle gerçekleşmesi zaman yolculuğunun hayalcilikten sıyrılıp bilimsel bir açıdan ele alınmasını sağlamaktadır. Gelecekle ilgili bilim kurgu eserlerinde geleceğinin toplumlarının ne gibi teknolojilere sahip olacağı merak konusudur. Dolayısıyla geleceğe yapılan zaman yolculuklarında gelişmiş bir medeniyet ve üstün teknolojilerle karşılaşmak ihtimal dahilindedir. Ancak geçmişe yolculukta bu durum değişir. Çünkü geçmiş yıllardaki toplumsal şartlar ve teknolojik gelişmeler bilindiği için geçmişe yolculuk temasında bilim kurgunun alanı kısıtlanır. Ancak geçmişe yolculuk da yazarların yaratıcı yönüne temas eden bir tema olduğu için kimi zaman paradokslar yaratılır. Geçmişe yolculuk yapıp orada atalarının ölümüne sebep olan birinin kendi zamanına döndüğünde var olamaması zamanda yolculuk paradokslarına örnek oluşturur.

Bilim kurgunun zaman temasında ele aldığı önemli bir kavram “ükroni”dir. “Chalerles Renouvier tarafından 1876’da ortaya atılan bu terim, yazarın, tarihi, bizim bildiğimizin dışında bir yöne saptırdığı yeni sonuçlar yarattığı bir eseri anlatır” (Baudou, 2005: 93). Ükroni kavramı için farklı adlandırmalar da kullanılmaktadır. Orhan Duru, ükroni kavramını “varsayımlı tarih” olarak tanımlar ve Philip K. Dick’in *Yüksek Şatodaki Adam* romanını örnek gösterir. Bu eserde Adolf Hitler’in İkinci Dünya Savaşını kazandığı varsayılarak dünyanın ne durumda olduğu kurgulanmıştır (Duru, 1973: 337). Ükroni, bilim kurgu eserlerinde yaratıcı konuların ortaya çıkmasına imkan tanımaktadır. Tarihte kırılma noktası yaratan olayları farklı sonuçlarla ele almak doğrudan gelecekteki zamanın bambaşka şekillenmesine yol açmaktadır.

Zaman temalı bazı bilim kurgu eserlerinde “ölümsüz” varlıklara rastlanmaktadır. Zamandan etkilenmeden çok uzun yıllar yaşama devam eden bu varlıklar, esasında gelişmiş tıp tekniklerini vurgulamaktadır. Gelecekte insanların hiç yaşlanmadığı veya çok uzun yıllar sonra yaşlılık belirtileri gösterdiğini ele alan ölümsüzlük temasında gelecekte bilim ve tıp dünyasının hangi seviyeye ulaşacağı anlatılmaktadır.

Zamanda yolculuk düşüncesi kadar geniş yer kaplayan bir diğer tema “dünyanın sonu”dur. Zaman ilerledikçe dünyayı ne gibi tehlikelerin beklediğini anlatan dünyanın sonu bilim kurguları; savaş, korkunç boyutlara ulaşan çevre kirliliği, doğal afet ve salgın gibi çeşitli sebeplerle meydana gelmektedir. Ulusların birbirleriyle çekişmeleri teknolojik gelişmelerle beraber ele alındığında insanların dünyanın sonunu getirecek bir savaştan korktukları görülür. Bilim kurgu edebiyatına da konu olan “dünyanın sonunu getirecek savaş” teması Jacques Baudou tarafından şöyle açıklanır:

1930’lu yıllardan beri, dünyanın, kendi ırkının yokoluşunu da hazırlayan insanlar tarafından üretilen silahlarla yok edileceği fikri ortaya atılmıştır. Hiroşima ve Nagazaki’deki nükleer patlamalar bu yokuluş fikrine yadsınamaz bir inandırıcılık katmış ve nükleer kıyamet, savaş sonrası yıllarda üzerinde ısrarla durulan bir *leitmotiv* olmuştur. (Baudou, 2005: 97-98)

Savaş temasının yaygınlık kazanmasında teknolojinin önemli bir payı vardır. Birçok insanın ölümüne sebep olan ve hayatta kalanlarda da travmalar yaratan savaş, her dönemde teknolojik gelişmelerden etkilenerek dönüşüm geçirmiştir. Kılıçtan tüfeğe ilerleyen süreç tank ve uçaklardan sonra nükleer silahlara evrilerek hem insan

yaşamını hem dünyanın varlığını tehdit eden bir gerçeği doğurmuştur. Yazarların bu gerçeği eserlerine taşımaları gelecek zamana karşı karamsarlığın ne boyutta olduğunu gösterir. Dünyanın sonunu getirecek durumlardan biri de çevre kirliliğidir. “1950’li yıllardan itibaren özellikle endüstri kaynaklı kirliliğin giderek artması ve buna paralel olarak çevre duyarlılığının da gelişmesi bilimkurgu edebiyatının ilgisini çekmiştir” (Uğur, 2019: 75). Ekolojik bilim kurgu olarak da bilinen kirlilik teması, geleceğin dünyasında çevre sorunlarının hangi boyuta ulaşacağını ele almaktadır. Bu temanın yaygınlık kazanmasında çevre kirliliğiyle ilgili uyarıların göz ardı edilmesinin önemli bir etkisi vardır. Buradan hareketle bilim kurgunun geleceğin orunlarına şimdiden ışık tutan ve uyarı niteliği taşıyan bir anlatı türü olduğunu söylemek mümkündür.

Zaman temasının önemli bir özelliği hem geçmişe hem geleceğe uzanması sebebiyle düş kurmaya müsait olmasıdır. Bu sayede yazarlar buldukları dönemin ötesinde yani henüz yaşanmamış zamanla ilgili bilim kurgu eserleri ortaya koyabilmiştir. Gelecek zamanı merkez alan bilim kurgularda bilim ve teknolojinin yaşantıyı nasıl şekillendireceğini anlatan eserler bulunmaktadır. Geleceğe dair öngörüler içeren bu eserler ütopya ve distopya türlerinin bilim kurguyla kesişimine örnek oluşturur. “Ütopya bilim kurgu” ve “distopya bilim kurgu” temalarını geleceğin teknolojik dünyasına olumlu ve olumsuz bakışlar şeklinde ele almak mümkündür. Ancak ütopya ve distopyaların bilim kurgudan ayrı bir tür olduğu unutulmamalıdır. Veli Uğur bu ayrımı ütopya bilim kurguları üzerinden şöyle açıklar: “Tüm ütopya romanları bilimkurgu türüne girmezler. Eğer eserde bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal yaşamı nasıl etkilediği anlatılıyorsa bu türden eserler ütopyik bilimkurgu olarak kabul edilmelidirler” (Uğur, 2019: 19). Aynı değerlendirmeyi distopya bilimkurguları için de yapmak mümkündür. Ütopya bilim kurgularında bilimsel ve teknolojik yeniliklerin geleceğin dünyasını insanlar için nasıl daha adil ve konforlu bir yaşantıya dönüştürdüğü anlatılırken distopya bilim kurgularında tam tersi bir manzarayla karşılaşılır.

4.3. Makineler

Teknolojik imkanlar doğrultusunda şekillenen bilim kurgu eserlerinde makinelere sıklıkla rastlanır. Makinelerin insan yaşamında her geçen gün daha fazla görev üstlenmesi bilim kurgu edebiyatı için geniş bir alan yaratır. Makine merkezli bilim kurgu eserlerinde en çok rastlanan temalardan biri robotlardır. Robot düşüncesi,

insan yaşamını daha konforlu hale getirmek için üretilen makinelerin; tıpkı insan gibi hareket edebilmelerini kapsar. Bu durumun ilkel bir örneği otomatlardır. Daha sonra makinelerin insan gibi hareket etmesinin yanı sıra düşünüp konuşan varlıklar şeklinde bilim kurgu edebiyatında geniş bir yer edindiği görülür.

Çekçe bir kelime olan robot, Karel Čapek tarafından, *RUR* adlı eserinde, organik doğaları olan yapay yaratıkları tanımlamak için kullanılmıştı. Ancak kısa zamanda bu yaratıkların doğaları organikten mekânîk hale dönüştü. “Android” terimi ise “insansı robot”ları ya da, daha geniş açılımıyla, morfolojileri ve görünüşleri tıpatıp insanlardan kopya edilmiş robotları -zaman zaman bir yanılmasaymış gibi- anlatıyordu. (Baudou, 2005: 102-103)

Teknolojik imkanların yıllar geçtikte gelişim göstermesi robotlarla ilgili düşleri daha ileriye taşır. Robot temasındaki bilim kurgu eserlerinde robot-insan etkileşimi sıklıkla öne çıkar. Bazı eserlerde robotlar, insan yaşamını kolaylaştırmak için üstün fonksiyonlara sahiptir. Bu durum doğrudan makinelerin varoluş sebepleriyle örtüşür. Bazı eserlerde ise robotların insanlardan çok daha başarılı ve akıllı oldukları görülür. Bu eserlerde rekabet ortamı yaratılarak insanların gelecekteki konumu robotlar üzerinden işlenir.

Makinelerin bilim kurgu edebiyatında yarattığı bir diğer tema da bilgisayarların keşfiyle başlayan “elektronik beyinler ve yapay zekâlar” temasıdır. Bu tema özünde bir makinenin insan beyni gibi pratik ve yaratıcı düşünmesini kapsar. Bazı eserlerde elektronik beyinlerin insanlardan çok daha üstün zekâyâ sahip olduğu görülür. Bilgisayarların yazılımları sayesinde birçok ihtiyaca kolaylıkla çözüm bulması düşünebilen makineler olarak varlık göstermelerini sağlar. Bir makinenin yazılımıyla insan gibi düşünebilmesi bilim kurgu türünün dikkatini çeken bir konudur. Bu tür eserlerde geleceğin dünyasıyla ilgili öngörüler mevcuttur. Elektronik beyin fikri doğrultusunda şekillenen bir diğer tema “siberpunk”tır. Siberpunk, bilgisayar teknolojisinin gelecekte uç noktalara ulaşip yaşamın her noktasına temas etmesini konu edinir.

Bilim-kurgu yazarları giderek daha güçlü, insanın iş ilişkilerinde giderek daha da önem kazanan bilgisayarlardan söz ettiler. *The Computer Conspiracy*'de Mark Reynolds bilgisayarlara bağımlılığı nedeniyle son derece savunmasız duruma düşen bir toplumu betimledi. Bilgisayarları düşünen ve akıllı makineler olarak tasvir etti. Bilgisayarlar bilinçle donatılmış, varlıksal

sorunlarını çözmüş makinelerdi (David Gerrold'tan *Harlie Bir Yaşındaydı*). Yazarlar bilgisayarların arzu ve aşk gibi insani duyguları hissetmesini bile sağlamıştı. (Dean R. Koontz'un *Şeytan Tohumu*'nda olduğu gibi). (Baudou, 2005: 106).

Siberpunk teması gelişmeye ve değişmeye açık bir temadır. Bir oda büyüklüğündeki terminal bilgisayarların insan yaşamına girmesiyle varlık göstermeye başlayan bu tema; bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle farklı kavramlar çevresinde varlığını sürdürür. “William Gibson'ın *Neuromancer* adlı romanı bilgisayarlara, şebekelere, sanal dünyaya ya da siber uzaya ve yapay zekâlara önemli ölçüde yer vererek siberpunk hareketine canlılık kazandırmıştır” (Baudou, 2005: 107).

Siberpunk temasında bilgisayarların insan yaşamında etkin varlık göstermesi robot temasındaki durumu anımsatır. İki temanın da ortak kesişim noktası teknolojinin ilerlemesiyle beraber makinelerin insan yaşamında yaratacağı değişimlerdir.

4.4. Başka Dünyalar ve Başka Boyutlar

Bilim kurgu edebiyatında merak etmek, sorular sormak ve henüz mümkün olmayanı düşlemek çoğu zaman yeni temalar yaratır. İçinde yaşanan zamanın farklı boyutlarda alışılmışın dışında var olduğunu düşünmek bunlardan biridir. “Üç boyutlu bir dünyada yaşıyoruz, en azından duyularımızın bize öğrettiği deneyimler öyle söylüyor. Buna, algısı daha öznel olan bir boyut daha eklemek gerekiyor: zaman. Bilim-kurgu yazarlarına göre başka boyutların olması da mümkün” (Baudou, 2005: 108). Başka boyutların ele alındığı bilim kurgu eserlerinde evrenin henüz keşfedilmemiş sınırlarının ele alındığı görülür. Henüz algılanamayan ve keşfedilmemiş boyutları ele alan bu tema; fizik ve matematik bilimlerine yakınlık gösterir. Jacques Baudou, içinde yaşadığımız üçüncü boyut dışındaki diğer boyutları ele alan bilim kurgu eserlerini “dördüncü boyut ve diğerleri” başlığında ele alarak ortaya çıkışını şöyle anlatır:

“İlk zamanlar, kurgulanması daha kolay olduğundan dolayı, yazarlar iki boyutlu dünyalar yarattılar. Bunun nefis bir örneğini matematikçi Edwin Abbott merak uyandıran romanı *Düzülke*'de (1884) kaleme aldı. Aynı fikir, 1933'te Wallace West tarafından *Plane People*'da yeniden işlendi. Roman, kıyamet sonrasında iki boyutlu bir dünyaya sığınmak zorunda kalan birkaç

dünyalının öyküsünü anlatıyordu. Ancak, sonradan, yazarlar üçten de fazla boyuta sahip dünyaları düşlemeye başladılar. Bazıları biçim ve büyüklükle ilgili (topolojik) öğeleri kullandı: Moebius'un eşarbi (Theodore Sturgeon'dan *What Dead Men Tell*), Klein'in şişesi ya da *tesseract* gibi. *Biçimsiz Ev*'de Robert Heinlein dört boyutlu bir *tesseract* olan bir evi ve sakinlerine yaşattığı tuhaf olayları anlattı. (Baudou, 2005: 108-109)

Bilim kurguda farklı boyutlar söz konusu olduğunda hayal gücü ve yaratıcılık gibi kavramların etkisi yoğun hissedilir. Henüz var olmayan veya varlığı bilinmeyen bir boyutu kurgulamak kimi zaman paralel evren gibi çok daha kapsamlı bir düşünceyle ele alınabilir.

Bilim-kurguda dördüncü boyutun en yaygın kullanılan teması paralel-dünyalar fikridir. Bu, bizimkiyle birlikte var olan, ancak yalnız beş duyumuzu kullanmakla algılayamadığımız evrenler olduğu fikri üzerine kuruludur. Bu motif pulp kuşağı tarafından sıklıkla kullanılsa da, şablonu H. G. Wells (Plattner'in Öyküsü) ve Büyük Rosny (Diğer Dünya) tarafından yaratılmıştır. (Baudou, 2005: 109)

Paralel dünyalar temasının işlendiği bilim kurgu eserlerinde kimi zaman uzaylılar, robotlar, zamanda yolculuk ve ükroni gibi temaların da ele alındığı görülür. Bunun sebebi henüz keşfedilmemiş paralel dünyada neler olduğunun bilinmemesidir. Paralel dünyalar temasının işlendiği bazı eserlerde canlılar insan yerine uzaylılar veya robotlardan oluşur. Aynı şekilde bazı eserlerde içinde yaşadığımız dünya ve paralel dünya arasında zaman farklılıklarına veya tarihsel olaylarda değişikliklere rastlanılabilir. Paralel dünya temasında öne çıkan bir diğer konu özgünlüktür. Bazı eserlerde çok ufak boyutlardaki nesnelerin içinde geniş boyutlu dünyaların oluştuğu görülür. "Paralel dünyanın en bireysel şekli, atom çekirdeğindeki mikroskobik dünyadır. İlk örneğini *Elmas Mercek* (1858) ile Fitz James O'Brian vermiştir. Romanın kahramanı bir su damlasını incelerken, küçücük insansı bir kadın ortaya çıkarır" (Baudou, 2005: 111). Ufak nesnelere alışılmış boyut algısından çok farklı dünyaların varlık göstermesi yazarın yaratıcını yönünü ortaya çıkarıcı bir detaydır. Mikroskobik dünyalar fikrine çok daha geniş açıdan bakmak da mümkündür. Paralel dünyaları anlatan eserler farklı bir boyuttaki evreni de kapsayabilir. Evrende birden fazla gezegende yaşamın mümkün olduğunu anlatan bu eserler; her bir gezegende farklı boyut fikri sunarak zaman ve mekân algısını bambaşka formlarda işleyebilir.

Farklı boyutlar ve paralel dünyalar temalarının evrene yayıldığını kurgulayan bilim kurgu eserlerinin uzay temasıyla bağdaştığını söylemek de mümkündür.

4.5. Dönüşüme Uğramış İnsan

Bilim kurgu eserlerinde sıklıkla işlenen temalardan biri “dönüşüm geçirmiş insan”dır. Bu tema kimyasal maddelerle temasın, deneylerin ve teknolojik gelişmelerin; insan bedeninde ve zihninde yaratacağı dönüşümleri konu edinir.

Dönüşüm morfolojik bir özellik taşıyabilir: *Su Altında Yaşayabilen Adam*’da Jean de la Hire kahramanının bir ciğerini solungaçlarla değiştirmiştir. Farklılaşma geniş bir ölçekte mümkün olabilir: Wells ve Wells sonrası dönemde yazılmış bütün görünmez adam öyküleri gibi. Maurice Renard’ın aynı adlı romanında anlattığı türden “sahte adam”ın doğuşuna yol açabilir. Renard romanında kör kalan bir savaş gazisine göz yerine elektroskoplar taktırarak elektrik akımını görmesini sağlamıştır. (Baudou, 2005: 112)

Bilim kurgu, bulunduğu çağın bilimsel verilerine kulak veren bir türdür. Buradan hareketle kalıtım ve DNA hakkındaki bilimsel verilerin dönüşüme uğramış insan temasına katkı sunduğunu söylemek mümkündür.

Mendel’in kalıtımın aktarımı üzerine yaptığı çalışmaları yeniden ele alınca, Hugo ve Vries, 1901-1903 yılları arasında mutasyonla ya da, başka bir deyişle, genetik mirastaki aktarılabilir değişikliklerle ilgili bir teori geliştirdiler. Ancak, mutasyon kavramının sağlam, deneysel bir temele kavuşması için 1926 yılını ve Morgan’ın X ışınlarının genleri ve bu mirasın taşıyıcıları olan kromozomları etkilediğini kanıtlamasını beklemek gerekti. (Baudou, 2005: 113)

Yirminci yüzyılın başlangıcında mutasyon temalı bilim kurgu eserleri kaleme alınmaya başlanır. Mutasyon teması insan genetiğindeki değişimlere odaklanır. Bu temanın esas varlık gösterdiği zaman dilimi II. Dünya Savaşı dönemidir. Savaş sırasında korku ve travmaların bilim kurgu eserlerine yansıdığını söyleyebiliriz.

Jack Williamson (*The Metal Man*) ya da Edmund Hamilton (*The That Hath Wings*) gibi *pulp* yazarlarını etkileyen mutasyon teması, II. Dünya Savaşı’ndan sonra yeniden canlandı ve Japonya’ya atılan atom bombalarının etkisiyle güçlü bir yankı buldu. Daha 1940’ta A. E. Van Vogt, *Slanların İzinde*’de, insandan fiziksel ve zihinsel anlamda daha gelişmiş olan üstün bir dönüşmüş ırkı ve bu ırkın insanların hükümdarlığı altına girmeyi reddederek onları avlamaya başlamasını anlattı. Savaş sonrası yazarları Vogt’un izinden

gittiler. Poul Anderson, *Tomorrow's Children* (1954), atom savaşı sonrası, dönüşmüş ırkın nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturduğu bir dünyayı kaleme aldı. Bu dönüşmüş varlıklardan birçoğu üreme yetisine sahiptir ve bir grup bilimadamı insanın genetik mirasını korumak için onları yakalayıp kısırlaştırmaya girişir. *George Holt* adıyla *Emergency Exit*'i yazan E. C. Tubb, *Homo Sapiens*'lerin, kendi yerlerini almasından korktukları dönüşmüş ırkın soyunu tüketmelerini anlattı. (Baudou, 2005:113-114)

Mutasyon temasını ele alan bilim kurgu eserlerindeki ortak eğilimin korkular olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple savaş döneminde ortaya çıkan korku ve endişelerin bilim kurgu türünün gelişimine katkı sağladığını söylemek mümkündür. Savaşlarda işlenen insanlık suçları, nükleer silahlar ve ölümcül deneyler insanların korkularını edebiyat aracılığıyla aktarmalarını sağlamıştır. Bu durum bilim kurgu türünün çağın gerçeklerinden kopuk olmadığını gösteren örneklerden biridir. Bilim kurgu türünün çağın gerçeklerine ve bilimsel verilere kulak verdiğini gösteren bir diğer örnek klon temasıdır.

Canlı maddelerin kopyalanarak çoğaltılması düşüncesi de bilim kurgu edebiyatında önem kazanan temalar arasındadır. "Klonlama" olarak adlandırılan bu işlemi konu edinen birçok bilim kurgu eseri bulunmaktadır. 1960 yılında F.C. Steward'ın havuç klonlama işlemi sonrası bilim kurgu eserlerinde klonlama temasını tam yansıtan örnekler ortaya çıkar. Havuç klonlama işleminden iki yıl sonra Theodore Sturgeon, *Aşk ve Ölüm* adlı romanında zengin bir kadının sevgilisinin ölümüne neden olan kanserli hücrelerden yola çıkıp onu yeniden yaşama geri döndürme çabasını konu edinir. Ursula K. Le Guin'in *Dokuz Yaşam*'ı ve Katherine Wilhelm'in *Dün: Kuşlar*'ı insan klonlamanın mümkün olduğunu anlatan eserler arasındadır. Klon temasının özgün örnekleri arasında Ira Levin'in 1976 tarihli *Brezilyalı Çocuklar*'ı dikkat çeker. Eserde Adolf Hitler'in klonları üretilmektedir. Dönüşüme uğramış insan teması altında şekillenen eserlerde "insan-makine kırması" varlıklara da rastlanmaktadır. Bunda 1970'lerde protez kullanımının başlamasının payı olsa da 1950'lerde Cordwainer Smith ve Bernard Wolfe'nin eserlerinde bu temaya rastlanmaktadır. İnsan-makine kırmaları, sibernetik bilim kurgu olarak da bilinmektedir. Cyborg adlandırılan yarı makine yarı insan varlıklar, makine bedenine eklenmiş insan beyni şeklinde veya mekânîk parçalarda donatılmış insan bedeni formunda ortaya çıkmaktadır. Bu tema siberpunk eserlerinin yaygınlaşmasının

ardından insan ve makine arasındaki melezleşmeye yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Canlılarla elektronik arasında bağlantı kuran bu bakış açısına Walter Jon Williams'ın *Kablolu* ve Gwyneth Jones'ın *Kaçış Planları* adlı eserleri örnek oluşturmaktadır (Baudou, 2005: 115-117).

5. Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür: Bilim Kurgu

Türk edebiyatında bilim kurgu türünün yetkin ve özgün örnekleri cumhuriyet döneminde ortaya konmuştur. Ancak bilim kurgunun Türk edebiyatında ne zaman ve hangi şekillerde ortaya çıktığıyla ilgili farklı görüşler mevcuttur. Zühtü Bayar, Türk edebiyatının bilim kurgu türüyle tanzimat dönemi öncesinde tanıştığını iddia eder. “Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde yer alan: ‘Viyanalı Robotlar’, ‘Hezar-ı Fen Ahmet Çelebi'nin Galata Kulesinden Uçuşu’ ve ‘III. Ahmet'in sünnet düğünü sırasında Haliç'te beliren timsah suretindeki denizaltı’ gibi olaylar Çelebi’yi ilk Türk bilimkurgucusu olarak selamlamamızı gerektirir” (Bayar, 2001:188). Bir diğer görüş ise “fenni edebiyat”tır.

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda hız kazanan yenileşme hareketlerinin önemli dinamiklerinden biri olan “Batı'nın bilim ve teknolojisini Osmanlıya getirilmesi” yönündeki tartışmaların bilim ve edebiyat ilişkisini tetiklediği görülmektedir. Söz konusu tartışmalar fen [bilim] ve teknoloji faydalarının ya da beraberinde getireceği olumsuz sonuçların öngörülme çabasıyla 19. Yüzyıl sonunda fenne dayalı bir edebiyat türünün doğmasına neden olmuştur. “Osmanlı bilim kurgusu” olarak adlandırdığımız, dönemde “fenni” olarak nitelendirilen bu türün Osmanlı'nın içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durum içerisinde şekillendirildiği söylenebilir. (Uyanık, 2013: 9)

Fenni edebiyat kavramının ortaya çıkışını Osmanlı'nın mevcut siyasi ve ekonomik durumuyla açıklamak doğru bir yaklaşımdır. Çünkü bilim ve teknoloji alanında geri kalmışlığın fark edilmesi aydınların dikkatini çeken bir durumdur. Batıyla etkileşim arttıkça fen ve teknolojiyle ilgili konular eserlere yansımaya başlar. Ancak fenni edebiyat daha çok hayal ve arzuların oluşur. Hayalciliğin öne çıkması fenni edebiyatın ütopya şeklinde varlık göstermesine yol açar.

Bilim kurgu türünün Türk edebiyatında görünür olması Tanzimat döneminde henüz yabancı olunan roman ve öykü gibi metin biçimlerinin Türk edebiyatına hızla girmeye başlamasıyla gerçekleşir. Bu sürecin hızlanmasının en önemli sebeplerinden biri tercüme metinlerdir. Dünya edebiyatından tercüme edilen birçok metin, roman ve hikaye gibi metin biçimlerinin tanınmasının yanı sıra farklı edebiyat türleriyle tanışılmasına da imkan sağlamıştır. Bu çevirilerin arasında bilim kurgunun önde gelen isimleri H. George Wells ve Jules Verne bulunmaktadır. Özellikle Jules Verne'den çok sayıda tercüme yapılması, toplumun yeni tanıştığı bilim kurgu türüne başlangıçta merak duyduğunu düşündürülebilir. Ancak Türk yazarların adını taşıyan bilim kurgu türünde eserlerin nadir olması ve tam olarak bilim kurgu özellikleri taşımamaları, Türk edebiyatı için yeni bir tür olan bilim kurgunun henüz sindirilemediğini gösterir.

Bilim kurgu çevirilerinin ardından 1900'lü yıllarda Osmanlı imparatorluğunun sanayi devrimine geç kalması ve savaşlarda yenilgiler alması ve toprak kayıpları yaşaması toplumda karamsarlığa sebep olur. Dönemin aydınları böyle bir manzara karşısında Türk ve Müslüman dünyasının gelecekteki konumuna ilişkin çeşitli kurgular ortaya koymaya başlar. Bu dönemde ortaya çıkan bilim kurgu eserlerinin neredeyse hepsi ütöpik bilim kurgu şeklindedir. Geç kalınan ilerlemenin gelecekte yakalandığına ve Türk-İslam dünyasının Avrupa'yı bile geride bıraktığı dair eserler arasında Celal Nuri İleri'nin "İstikbal Sahne ve Levhaları", Molla Davudzade Mustafa Nazım Erzurumi'nin *Rüyada Terakki ve Medeniyet-i İslamiyeyi Rüyat*, Hasan Ruşeni'nin *Ruşeni'nin Rüyası: Müslümanların "Megali İdeası" Gaye-i Hayaliyesi* ve Yahya Kemal Beyatlı'nın "Çamlar Altında Muhasebe I ve II" adlı eserleri görülür. Bu eserlerin hepsi 1913-1914 yıllarında basıldığı için bu zamana kadar geçen süreç hazırlık evresi gibidir (Uğur, 2019: 43).

Türk edebiyatında bilim kurgu türünün özelliklerini taşıyan eserler 1970'li yıllarda yaygınlaşsa da bilim kurgu örneği sayılabilecek öyküler mevcuttur. Bunların başında Refik Halit Karay'ın 1921 yılında yazdığı "Hülya Bu Ya..." öyküsü gelir. Başkent'in İstanbul'dan Ankara'ya taşınmasına sitem eden ve bu yüzden öyküsünde alaycı bir tutumla Ankara'nın çok gelişmiş teknolojik bir kente dönüştüğünü anlatan Refik Halit Karay, bilim kurgu türünü bir eleştirici aracı olarak kullanır. Ankara'ya ütöpik bir gözle bakan Refik Halit, öyküsündeki Ankara'da yolculuk etmek için

herhangi bir taşıta ihtiyaç olmadığını ve yolların kendiliğinden hareket ederek vatandaşları istediği yere götürdüğünü anlatır. Ayrıca tıpkı pnömatis mektup sistemi gibi hava tazyikiyle insanların istediği yere hemen gidebileceği hava tünelleri mevcuttur. Ankara’da mevsimler yoktur çünkü sıcaklık toprak ve gökyüzü özel bir sistemle ısıtılarak sabitlenmiştir. Bahsedilen teknolojilere bakıldığında öykünün bilim kurgu özellikleri taşıdığı açıktır ancak sürekli işleme amacı gütmemesi öykünün tam olarak bilim kurgu örneği sayılmasını engeller.

1930’lara gelindiğinde Türk bilim kurgu edebiyatında öne çıkan isim Cemil Cahit’tir. Cemil Cahit’in Jules Verne’den etkilenmesi tanzimat döneminde Jules Verne isminin popülerlik kazanmasıyla ilgilidir. Buradan yola çıkarak Jules Verne etkisinin tanzimatın yanı sıra cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da devam ettiğini söylemek mümkündür.

Cemil Cahit’in *Merih’e Seyahat* adlı eseri ise Jules Verne’in *Ay’a Yolculuk*’unun daha ileri bir aşaması olarak görülebilir. Cemil Cahit’ten itibaren Türk bilimkurgu edebiyatının ülke kurtarma telaşından uzaklaştığı, daha evrensel gelecek vizyonlarına yöneldiğini söylemek mümkündür. Yazar eserinde Merih’e seyahat eden Türklerin orada yaşayan Merih’lilerle tanışmasını ve onların gelişmiş toplumlarını aktarır. Bu yönüyle *Merih’e Seyahat*’i aynı zamanda “yabancılarla ilk temas” türündeki ilk yerli eser olarak kabul etmek gerekmektedir (Uğur, 2019:44).

Türk bilim kurgu edebiyatında uzun bir durgunluk döneminin ardından yetmişli yıllarda hareketlenme görülür. Ortaya konan eserlerde ilk dikkat çeken durum ideolojilerin öne çıkmasıdır.

Yetmişli yıllarda yazılmış olan az sayıdaki eserden biri olan İbrahim Ethem Vural’ın *Fezada Bir İnsan (Pilot Osman)* adlı eseri bilimsel yanlarından çok dini vurgularıyla dikkat çekmektedir. Pilot Osman’ın düşünceleri aracılığıyla demokratik rejime, halkın belirleyici olduğu sisteme yönelik öfke dile getirilir. Bu özellikleri *Fezada Bir İnsan* adlı eseri ilk İslamcı bilimkurgu romanı yapmaktadır. Bilimkurgu içerisindeki İslamcı eğilim 1988’de Ali Nar’ın *Uzay Çiftçileri* adlı eseriyle devam etmiştir (Uğur, 2019:45)

İdeolojilerin bilim kurgu türü aracılığıyla yazılması Refik Halit'in "Hülya Bu Ya..." öyküsünü anımsatan bir durumdur. Bilim kurgunun hayalci yönü, kimi zaman ironiyle birleşerek çarpıklıkları ortaya dökmek veya ideolojileri dikkat çekici biçimde yansıtmak amacıyla kullanılmıştır. Zühtü Bayar, Türk bilim kurgu edebiyatı hakkında şu değerlendirmeyi yapar ve ideolojik eğilimleri göz ardı etmez:

Türk BK edebiyatı iki genel yönde gelişimini sürdürmektedir. Bunlardan biri mistik (cyber-islamic) diğeri de pozitif (sosyo-politik) yöndür. Günümüz Türk BK edebiyatı ise artık karakteristik boyut ve özellikleriyle boy göstermiş bulunuyor. BK edebiyatımız; ulusal ve yerel motiflerin işlenişi ve Anadolu kültürünün bu yapıtlar içinde kurgusal planda yeniden yorumlanmasıyla kişiliğini kazanmış ve orijinal bir edebiyat kılıfına bürünmüş gibi duruyor. (Bayar 2001: 190)

Bayar, 2001 yılında Türk bilim kurgusu için yaptığı bu değerlendirmede ideolojilerin yanı sıra özgünlüğü vurgulamaktadır. Yetmişli yıllardan itibaren Türk bilim kurgu edebiyatında görülen hareketlenme, yazarların özgün bilim kurgu eserleri ortaya koymalarını sağlamıştır. Türk bilim kurgu edebiyatının özgünlük kazanmasındaki en önemli gelişmelerden biri Orhan Duru'nun Türk edebiyatına "bilim kurgu" kavramını kazandırması ve özelliklerini tanıtan makaleler kaleme almasıdır. İkinci önemli gelişme ise bilim kurgu dergileri aracılığıyla türün Türk edebiyatında daha geniş okuyucu kitlelerine ulaşmasıdır.

6. Türk Edebiyatında Bilim Kurgu Türünün Adlandırılması ve Sınırlarının Çizilmesi

Cumhuriyet döneminin ilk zamanlarında bilim kurgu öykülerine rastlansa da yetmişlere kadar durgunluk hakimdir. Bu durgunluğun en önemli gerekçesi Türk edebiyatında bilim kurgu türünün henüz adlandırılıp özelliklerinin belirlenmemesidir. Yetmişli yıllardan itibaren Türk edebiyatında bilim kurgu türünü yakından takip eden ve özgün eserler vermeye çabalayan Orhan Duru, Zühtü Bayar, Selma Mine, Müfit Özdeş, Giovanni Scognamillo, Bülent Akkoç ve Orhan Seyfi Şirin gibi birçok isim bulunmaktadır. Ancak yazarlar her ne kadar bilim kurgu türünü yakından takip edip çalışmalar yapsa da yetmişlere kadar henüz Türk edebiyatında "bilim kurgu" terimi bir karşılık bulamamıştır. Dolayısıyla adı belirlenmemiş bir

türde eserler vermek ve bu durumu okuyucuya aktarmak çeşitli güçlükler yaratarak Türk bilim kurgu edebiyatının gelişiminde sorun oluşturmuştur.

1973 yılı Türk bilim kurgu edebiyatında bir dönüm noktasıdır. Türk Dili Dergisi, 256. Sayısını Bilim Kurgu türüne ayırır. Bu özel sayıda Orhan Duru, “Science-Fiction” Sözcüğüne Türkçe bir Karşılık Arama Denemesi” başlıklı yazısında “science fiction” sözcüğünün henüz Türk edebiyatında karşılık bulamadığına değinir. TDK’nın *Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Denemesi* adlı betikte “düşbilim” sözcüğünü kullandığını ve Tahsin Saraç’ın “Düşsel bilim” önerisi yaptığını söylese de bu sözcüklerin hiçbirinin tam karşılık olmadığını belirtir. Orhan Duru, kelime anlamlarından yola çıkarak science fiction kavramına Türkçe karşılık olarak bilim kurgu önerisi yapar. Science fiction için Türkçe karşılık arayan bir diğer isim de bilim kurgu yazarlarımızdan Zühtü Bayar’dır. Zühtü Bayar, 1972 yılında *Yansıma* dergisine verdiği bir röportajda science-fiction’ı “bilimsel-imge” şeklinde tanımladığını anlatır. Daha sonra TDK’nın “bilim kurgu”yu tercih ettiğini ve kendisinin de bunu kabul edip eserlerini bu şekilde tanımladığını belirtir (Bayar, 2001: 262).

Türk Dili Dergisi’nin bilim kurgu sayısında Orhan Duru’nun “Bilim-kurgu Nedir?” ve “Bilim-kurgu’nun Tarihi” adlı iki yazısı daha bulunur. Bu yazılar, Türk okuyucusu için yeni bir tür olan bilim kurgunun özelliklerinin ve sınırlarının anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Yazılarında dünya edebiyatında bilim kurgunun öncüleri arasında yer alan Jules Verne, H. G. Wells, Isaac Asimov ve Philip K. Dick gibi birçok yazara atıf yapan Orhan Duru, bahsi geçen yazarların eserlerinden örnekler vererek bilim kurgu türünün nasıl ele alındığını açıklar. Orhan Duru, bilim kurgu türünün kimi zaman diğer edebiyat türleriyle bir arada işlendiğinde tür karmaşası yaşandığını anlatır ve bu soruna bir çözüm getirmek için bilim kurgu türünün özelliklerini beş maddede açıklar:

“1. Uzay gezileri, zaman içinde yer değiştirme ya da zaman içinde geziler, başka boyutlarda ya da koşut evrenlerde geziler.

2. Başka yıldızlardan gelen akıllı ya da akılsız yaratıklarla, uzay canavarlarıyla karşılaşma.

3. Dünyanın gelecekteki tarihi ya da varsayımsal tarih. Dünyanın sonu.
4. Olağanüstü buluşların yarattığı durumlar. Robotlar. Telepati ve duyarüstü algılama (ESP).
5. Ütopya, kurgusal dünyalar.” (Duru, 1973: 335)

Orhan Duru'nun özetlediği beş maddeye bakıldığında bilim kurgu türünde en çok öne çıkan temalardan bahsedildiği görülür. İlk madde evrenin ve farklı gezegenlerin keşfine, ikinci madde yabancı varlıklarla ilk temas, üçüncü madde geleceğin dünyasına, dördüncü madde geleceğin teknolojilerine ve beşinci madde bilim kurgu türünün ütopya ve distopya gibi diğer türlerle olan etkileşimine vurgu yapar.

Türk Dili Dergisi'nin 256. Sayısında bilim kurgu türüne yer vermesi ve bilim kurgu türünün adlandırılıp özelliklerinin belirlenmesi Türk edebiyatında bilim kurgu türünün gelişmesine öncülük eder. Ayrıca derginin bu sayısında Orhan Duru'nun yanı sıra Alim Şerif Onaran'ın bilim kurgu türünün sinemayla olan etkileşimini örneklerle açıkladığı “Sinemada Bilim-kurgu” adlı yazısı bulunur. Bu yazıda da bilim kurgu adının kullanılması yeni adlandırmanın diğer sanatçılar tarafından da kabul görmesine bir işarettir. Ayrıca bilim kurgu türünün sinema sanat dalıyla etkileşiminin ele alınması Türk edebiyatı açısından bir kazançtır.

Türk Dili Dergisi'nin bu özel sayısında son olarak Eric Frank Russell'in “Tek Çözüm Yolu”, Cyrano de Bergerac'ın “Aya Gidiş” ve Zühtü Bayar'ın “Tutuklu Bilinç” adlı bilim kurgu öyküleri yer alır. Zühtü Bayar, öyküsünün yayımlanma sürecini ve o dönemde bilim kurgu türüne nasıl bakıldığını şu şekilde aktarır:

Yayımlanan ilk öyküm "Tutuklu Bilinç" oldu. Bu öyküyü büyük tereddütlerle yayınladım. Yıl 1972'ydi ve bilimkurgu, Türk edebiyatında üstüne hiç kimsenin konuşmak istemediği, meraklısı bir avuçtan fazla olmayan, yabancı ve bilinmeyen bir türdü. Ama Salah Bırsel ve Orhan Duru'nun önderlikleriyle Türk Dili dergisi bir "Bilimkurgu Özel Bölümü" hazırlamayı tasarlamıştı. Cesaret edip öykümü gönderdim ve "Tutuklu Bilinç", Türk Dili dergisinin 1 Ocak 1973 tarihli 256. sayısında adımdaki bir dizgi yanlışıyla yayınlandı. Öykünün yayımlanışından sonra ilk olumlu eleştirileri Adnan Özyalçın ve Cemal Süreya'dan aldım. Türkiye'nin ilk

bilimkurgu dergisi Antares çevresindeki okurlar ise beni bu öyküyle tanıyıp sevdiler. Bu öykü, 1997 yılı yazında ilk sayısı yayınlanan ve yazı kurulu başkanlığı yaptığım Nostromo dergisinde yirmi beş yıl sonra yeniden yayımlandı ve ilki kadar ilgi gördü. (Bayar, 1999: 11-12)

7. Türk Edebiyatının İlk Bilim Kurgu Dergileri

Türk öykücülüğünde bilim kurgu türünün varlık gösterebilmesinin en önemli etkenlerinden biri dergilerdir. Türk edebiyatında 1970'lerden itibaren birçok bilim kurgu dergisi görülür. Bu dergilerin sadece bilim kurgu merkezli olması hem türün daha net anlaşılmasına hem bilim kurgu okur kitlesinin oluşmasına zemin hazırlar.

Türkiye'de ilk bilimkurgu dergisi, ODTÜ'de matematik bölümü öğrencisi Serzer Erkin Ergin tarafından 1971'de çıkarılır. Bu, *Aylık Haber Bülteni* adı altında çıkan dokuz sayfalık bir teksirdir. Ergin, bir sene sonra bu bülteni yine teksir makinesiyle İngilizce ve Türkçe olarak basar ve İtalya'ya gider. Orada bu çalışmayı beğenirler ve ona ödül verirler. O da bu hevesle matbaada basılan *Antares* adlı bir dergi çıkarır ve bu çalışma altı sayı sürer. İçinde yerli yabancı bilimkurgu öyküleri, film haberleri vardır. Bu süre boyunca *Antares*'in her sayısı ortalama 50-100 en fazla 150 kişiye ulaşır. Altı sayı sonra ekonomik nedenlerle *Antares*'in boyutu küçültülür ve eski ebadının yarısı boyutunda bir altı sayı daha çıkar ve son bir özel sayı çıkarılarak biter. (Güney, 2007: 238)

Antares, Türk edebiyatında “bilim kurgu” adını taşıyan ilk dergi olduğu için önemli bir yere sahiptir. “Bu derginin yayınıyla birlikte ilk Türk genç BK yazar kuşağı da boy gösterir. Dergide Sezar Erkin Ergin, Sönmez Güven, Giovanni Scognamillo ve Zühtü Bayar gibi imzalara rastlanır (Bayar, 2001: 189). Derginin hem Türkçe hem İngilizce hazırlanması Türk ve dünya bilim kurgu edebiyatları arasında bir köprü vazifesi üstlenmeyi amaçladığını göstermektedir.

Antares'in ardından 1976 yılında Selma Mine tarafından *X-Bilinmeyen* adlı bilim kurgu dergisi çalışmaları başlatılır. Dergide yabancı ve yerli bilim kurgu öykülerine yer verilir. Aylık olarak yayımlanan *X-Bilinmeyen*, yazarlar arasında yaşanan bir anlaşmazlıktan dolayı 1980 yılından itibaren *X-Bilinmeyen: Evren* adıyla

basılmaya devam eder ve salt bilim kurgu dergisi olmaktan ziyade bilimsel makalelerden oluşan içeriklerle öne çıkar (Güney, 2007: 239).

“Selma Mine’nin yönetimindeki *X-Bilinmeyen* dergisi ile birlikte bilim kurgu açısından çok önemli bir adım atılmış “*X-Bilinmeyen* Fan Kulübü” oluşturularak konuyla ilgili insanların bir araya gelmesi hedeflenmiştir. Batılı bilimkurgu edebiyatının gelişiminde fan kulüplerin büyük etkisi düşünüldüğünde bu önemli bir adımdır.” (Uğur, 2019: 46)

X-Bilinmeyen’den ayrılan isimlerden biri olan ve Türk bilim kurgu edebiyatına birçok katkısı bulunan Bülent Akkoç, 1980 yılında *Göktaş* dergisi çıkartır ancak bu dergi sadece üç sayı sürer. Birkaç yıllık duraklamanın ardından 1988 yılında Bülent Akkoç ve Ekrem Kasım tarafından *Çağdaş Sanat Bilim-Kurgu* adlı dergi hazırlanır. Bu dergi de üç sayı devam ettikten sonra Bülent Akkoç 1988 yılında *Öncü* adlı dergiyi çıkarır. *Öncü*, birinci yılın sonunda çalışmaları durdurur. 1996 yılında Bülent Akkoç öncülüğünde *Atılgan* dergisini çıkartılır. *Atılgan* dergisi, 1996-2000 yıllarında on dört sayı çıkardıktan sonra faaliyetlerini durdurur. (Güney, 2007: 239) *Atılgan*, Türk bilim kurgu edebiyatına genç ve yeni yazarlar kazandırmış bir dergidir. Bu isimlerden biri çalışmanın ilerleyen kısmında *Cam Dünya* (1998) adlı eserindeki bilim kurgu öyküleri incelenecek olan Gurur Ası’dır. *Atılgan*’ın ardından 1997 yılında çıkış yapan *Nostromo* bilim kurgu dergisi, 1999 yılına kadar 4 sayı yayımlanır. *Nostromo*, dergisi, bilim kurgu öykü yarışmaları düzenleyerek türün Türk edebiyatında gelişimine önemli katkılar sağlar.

Adı geçen dergilerin büyük çoğunluğu teksir ya da fotokopi şeklinde hazırlandığı için amatör çalışmaların ötesine geçememiştir. Aynı zamanda bu dergilerin maddi imkanlarının kısıtlı olması geniş kitlelere ulaşmalarını güçleştirmiş ve dar çevrelerce takip edilmelerine yol açmıştır. Bu nedenle günümüzde kütüphanelerde bile bulmak imkansızdır. (Uğur, 2019: 47) Ancak bu dergilerin Türk bilim kurgusunun gelişmesinde önemli bir katkısı vardır. Orhan Duru’nun Türk edebiyatında bilim kurguyu tanıtip sınırlandırması bir dergide gerçekleşmiştir. Ardından birçok bilim kurgu dergisinin ortaya çıkması, Türk edebiyatında bilim kurgunun ufak bir çevre tarafından da olsa takip edildiğini gösterir. Gürses Öner, bilim kurgu dergilerinden yola çıkarak Türk bilim kurgusu hakkında şu değerlendirmeyi yapar:

Sonuç olarak Türkiye bilimkurguyu 1970'lerin ilk yarısında fark etmiş, 1970'lerin sonunda *X-Bilinmeyen* dergisi ile bilimkurgu dergi faaliyetleri zirveye çıkmıştır. Ancak 1980'lerin sonunda kısa ömürlü ve çoğunluğu amatör çalışmalar ile sınırlı kalmış bilimkurgu faaliyetleri gözlenmiştir. 2000'lerden bu yana ise sürekli ve organize bir sürekli yayın faaliyeti gözlenmemiştir. Bütün bu süreçte tabii ki birçok bilimkurgu eseri Türkçe olarak yayınlanmış ancak bir elin parmaklarını geçmeyen yerli yazarın eserinin yayınlandığı görülmüştür (Öner, 2015: 62).

8. TÜRK ÖYKÜCÜLÜĞÜNDE BİLİM KURGU

8.1. Biyopunk Bilim Kurgu

Biyopunk bilim kurguları, genetik deneylerinin yol açtığı sonuçlar üzerinden şekillenir. Bu temayı işleyen eserlerde genetiği değiştirilen kişinin sahip olduğu nitelikler üzerine yoğunlaşılır. Biyopunk temasını işleyen eserlerde öne çıkan bir diğer nokta ise genetik değişimlere toplumsal çevrenin nasıl tepkiler verdiğidir. Genellikle genetiği değiştirilmiş kişiler toplumdaki bireylerle aynı özellikler göstermedikleri için farklı kabul edilip dışlanırlar. Buradan yola çıkarak biyopunk temasının sosyal konulara da temas ettiğini söylemek mümkündür. Temanın esas üzerinde durduğu kısım ise esere konu olan genetik çalışmanın topluma getirebileceği fayda veya zararlardır.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan "Melez" öyküsü; insan ve uzaylı genlerinin birleşimi sonucu dünyaya getirilen bir insanı ele alır. Öykü, genetiği değiştirilmiş kişinin sahip olduğu özellikleri anlatırken toplumun ona karşı nasıl bir tutum aldığına da değinir.

"Melez" öyküsünün ana karakteri Tan adlı hem insan hem uzaylı genleri taşıyan bir gençtir. Tan'ın bir deney sonucu dünyaya getirilmesi ve uzaylı genleri taşıması toplum tarafından hoş karşılanmamaktadır. Bu sebeple Tan, kimliğinin deşifre olduğu her ortamda dışlanır. Aynı zamanda peşinde olan ve onun üzerinde araştırmalar yapmak isteyen kötü niyetli kişiler vardır. Öykü, Tan'ın kalabalık bir ortamda gördüğü baskıya tepki göstermesiyle başlar. Tan'ı kovmak isteyenlerden biri ona saldırmak istediğinde önünde taş kesilir. Tan, insanlar paniğe kapıldığı sırada gizlice kaçar ve arkadaşı Esin'in evine sığınır. Bu kargaşa hızla yayılacağı için kötü

niyetli kişilerin onu kısa sürede bulacağından endişelenir. Esin, arkadaşına yardım etmek için Tan'ı dünyaya getiren profesörü bulur. Ancak toplum onları dışladığı için sadece gizlice bir araya gelmektedirler. Esin'in yardımıyla tekrar bir araya gelirler. Tan, ona saldıran adamın nasıl taş kesildiğini merak etmektedir. Profesör bunu Tan'ın uzaylı genlerine bağlar. Ona göre Tan'da henüz keşfedemedikleri başka yetenekler de vardır. Profesör, Tan'a bir kristal verir. Bu kristal Sedna gezegeninde yapılan araştırmalarda bulunmuş ve ne işe yaradığı bir türlü çözülememiştir. Profesör, Tan'ın bu kristalin gizemini çözebileceğini ve bu sayede kendini koruyabileceğini düşünür. Bu konuşmalar sırasında Tan'ın peşindeki adamlar onları bulur ve profesörü tabancayla vururlar. Tan elindeki kristali öfkeyle sıkarken etrafa ışıklar yayılır ve oradan ışınlanırlar. Artık Tan ve profesör bir uzay gemisindedir ve profesörün yarısı kaybolmuştur.

Öyküye genel çerçevede bakıldığında ilk dikkat çeken şey genetik çalışmalar sonucu dünyaya getirilen bir insanın varlığıdır. Biyopunk bilim kurguları, farklı genetiğe sahip canlıların toplum içindeki yaşamlarına dikkat çeken bir temadır. Yüzde doksan dokuz oranında insan yüzde bir oranında ise uzaylı genleri taşıyan Tan, fizyolojik açıdan insanlardan farksızdır. Toplumun diğer fertleriyle benzer şartlarda büyüüp eğitim almıştır. Ancak genetiği farklı olduğu için sürekli kötü gözle bakılıp dışlanmıştır. Öykü bu noktada sosyal problemlere temas eder. Öyküdeki toplumun büyük bir bölümü sadece genetiklerinin farklı olmasını Tan'ı dışlamak için bir sebep olarak görür. Burada aslında dikkat çekilen şey farklı olanın toplum tarafından her zaman tehlikeli sayılmasıdır. Göz ardı edilmemesi gereken bir detay ise Tan'ın uzaylı genleri sebebiyle sahip olduğu özel güçlerdir. Tan'a saldırmak isteyen birinin taş kesilmesi uzaylı genlerinin geliştirdiği bir savunma mekanizmasıdır. Tan'ın Sedna gezegeninden getirilen kristali avucunda sıkarken ışınlanabilmesi de bu duruma örnektir. Tan henüz güçlerinin farkında değildir ve onları bilinçli olarak kullanamaz. Ancak genetiği değiştirilmiş insanların özel güçlere sahip olması onları diğer insanlardan farklı kılan bir gerçektir. Tan her ne kadar iyi niyetli olsa da bu özel güçler kötü niyetli kişilerin elinde tehdiye dönüşebilir. Böylece Yazar, gelecekte yapılacak genetik değişikliklerin toplumda problem yaratabileceğini örneklemiştir.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan “Parlak” öyküsü genetik çalışmalarla Anadolu leoparının yeniden hayata kazandırılmasını konu edinir.

2151 yılında geçen öyküde dünyadaki birçok bitki ve hayvanın nesli tükenmiştir. Bu sebeple genetik çalışmalar önem kazanıp yaygınlaşmıştır. Mustafa isimli bir üniversite öğrencisi, eski bir kemikten alınacak DNA materyali sayesinde Anadolu leoparını hayata kazandıracak bir proje geliştirir. Türkiye Gen Varlıkları Kurumu'nun (TGVK) yöneticisi Yiğit Bey, Mustafa'nın projesini kabul eder ve çalışmalar başlar. TGVK çalışmalara hızla devam ederken rakip gen şirketi GESCO sürekli onları başarısızlığa uğratmaya çalışır. Bilim insanlarına silahla saldırarak kadar ileri giderler. Ayrıca TGVK çalışanlarının arasına casuslar yerleştirirler. Casuslardan biri Anadolu leoparı projesindeki gene fosfor bulaştırarak projeyi sabote etmeyi dener. Fakat Anadolu leoparının genetik kodu fosfora rağmen bozulma göstermez ve sorunsuz bir şekilde dünyaya gelir. Fosfor sebebiyle rengi yeşilimsidir ve karanlıkta parlamaktır. GESCO, projeyi sabote edemediği için çözümü Anadolu Leoparı'nı çalmakta bulur. Yiğit Bey olanları fark edip engeller fakat bu sırada Anadolu leoparı tesislerden kaçıp doğaya karışır.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısıyla ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Zaman olarak 2151 yılı seçilmiştir. Geleceğin dünyasında birçok canlının neslinin tükendiği ve bilimsel çalışmaların ilerleme katettiği görülür. Öyküde mekân olarak başlangıçta Türkiye Gen Vakfı Kurumu göze çarpar. Burada Yiğit ve Mustafa proje üzerine görüşmeler yapar. Sonrasında ise mekân, Konya ovasına kurulan büyük laboratuvar olur. Anadolu leoparı burada üretilir.

Öykünün en önemli yönü geleceğin dünyasında gen teknolojisinin önem kazanacağına odaklanmasıdır. Nesli tükenen bitki ve hayvanlar sebebiyle genetik çalışmalar hız kazanmıştır. Çalışmalar sonucu DNA moleküllerinden nesli tükenen canlıların tekrar hayata kazandırılacağı keşfedilmiştir. Bu gelişmeler dünyada bir hareketlilik yaratmış ve şirketlerin gen teknolojisinde büyük yatırımlar yapmaya başlamıştır.

Yazarın öyküyü yazmadan önce genetik konularda araştırmalar yaptığı anlaşılır. Anadolu leoparının nasıl oluşturulacağı üstünkörü geçilmez: “Antalya bölgesinde bulunmuş yaklaşık yetmiş yıllık olduğu tespit edilen bir omurga kemiğinden, proje için gerekli DNA materyali elde edilmişti. Mustafa elde ettikleri DNA diziliminin çok sağlıklı olduğunu ileri sürüyordu” (Tokgöz, 2007: 113).

Projenin nasıl başlayacağı hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra işlem sırasına değinilir: “-Yiğit Bey! Siz hiç merak etmeyin. Çalışmalarımız hiç aksamadan devam ediyor. Daha önce söylediğim gibi; üç ay sonra, kemik kalıntılarından elde ettiğimiz DNA moleküllerini hücreye naklederek zigotu taşıyıcıya yerleştirmiş oluruz” (Tokgöz, 2007: 114). Bu örneklere ek olarak Anadolu leoparının genetiğine fosfor bulaştırılması sebebiyle renk değişimi geçirmesi ve karanlıkta parlaması öykünün bilimsel gerçekliğe sadık kaldığını gösterir.

Öyküde önemi vurgulanan bir diğer kısım ise gen teknolojisinin önem kazanmasıyla birlikte amansız bir rekabet ortamı oluşmasıdır. Bu durum öykünün başında yaban kavunu örneği üzerinden okuyucuya aktarılır.

Yiğit Bey TGVK'nın başkanı olduğu zamanlar, ilaç sanayisinde kullanılan yaban kavununun gen haritasını çıkararak, lisans altına almaya çalışan bu zorba şirketten, gasp ettiği bitkiyi geri alabilmek için büyük bir hukuk mücadelesi başlatmıştı. Bütün tehdit ve korkutmalara karşın aldırmadan mücadelesini sürdürmüş ve yaban kavununun Anadolu topraklarına özgü bir bitki olduğunu ispatlayarak, hiçbir kişi veya zümrenin onun üzerinden kazanç sağlayamayacağını, kamuoyu önünde ve uluslararası mahkemeler nezdinde açığa vurulmasını sağlamıştı. Yaban kavununun gen şifresi, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenmiş ve koruma altına alınmıştı (Tokgöz, 2007: 110-111).

Yaban kavunun gen haritası çıkartılarak tekrar üretilmesi sağlık sektörü için önemli bir adım olarak kabul edilir. Dolayısıyla burada gen teknolojisinin insan yaşamına sunduğu faydalardan biri örneklenmiş olur. Şirketlerin yaban kavunu üzerinden rekabet etmesi ise incelemeye değer bir başka konudur. TGVK, gen çalışmalarını nesli tükenmiş bitki ve hayvanları dünyaya kazandırmak gibi faydalı bir amaç için kullanmaktadır. GESCO ise genetik çalışmaları ticarete çevirip hırsızlık ve sabotaj gibi etik olmayan davranışlar sergiler. Yazar bu sayede geleceğin dünyasında genetik teknolojilerin iyi veya kötü amaçlarla kullanılabileceğini örneklemiş olur.

8.2. Distopya Bilim Kurgu

Distopya bilim kurguları, geleceğin dünyasını karamsar bir toplada yansıtır. Bu karamsar tablo genellikle teknolojik gücü elinde barındıran ve bu güçle toplumu sindiren yönetimleri konu edinir.

Orhan Duru'nun *Yoksullar Geliyor* (1982) adlı öykü kitabında yer alan "Öğrenciler" baskıcı bir devlete karşı mücadele eden bir öğrenciyi konu edinir.

Öğrenci K., baskıcı bir yönetimin hakim olduğu bir gezegende özgürlük mücadelesi veren bir öğrencidir. Gezegen artık tamamen beton gökdelenlerden oluşmaktadır. Tarım alanları heba edilmiş, üretim durmuş, insanlar yemek kartlarıyla en ucuz ve sağlıksız gıdalara mahkum edilmiştir. Devletin baskıcı tutumu herkesi korkutmaktadır. Bu sebeple birçok insan evinden dışarı çıkmaz. Evdeki zamanlarını ise televizyon başında, devletin belirlediği programları izleyerek geçirir. Zaten gezegendeki herkes, her geçen gün fişlenmektedir. Öğrenci K. bu durumdan rahatsız olduğu için örgütün verdiği her görevi yerine getirir. Öğrenci K. kendini bildiğinden beri yeraltı örgütünde görev alıp yeni bilgiler öğrenmeye çalışmıştır. Esmer teni dolayısıyla kendine Kara ismini koymuştur ve K. kısaltması buradan gelmektedir. Nerede doğduğunu bilmemektedir ve bir fabrika işçisiyken gizlice öğrenci örgütüne katılmıştır. Örgüt ondan kent merkezine gidip bir iş hanının camına "Kahrolsun Katil Yönetim!" yazılı bir afiş yapıştırmasını istemiştir. Öğrenci K. görevi yerine getirdiği anda ortalık karışır. Güvenlik güçleriyle öğrenci grupları arasında çatışma başlamıştır. Öğrenci bir kız yanına koşup eline bir silah tutuşturup gözden kaybolur. Güvenlik güçleri lazer silahlarını çıkartıp öğrencileri bir bir vurarak ilerlemektedir. Öğrenci K. panikle bir iş hanına sığınır. Kızı tanımamaktadır ve neden kendisine silah verdiğini bir türlü anlayamaz. Handan ayrıldığında ükürt dioksitten oluşan kirli hava öksürmesine yol açar. Gezegenin havası bile zehirlidir.

Öğrenci K., karnını doyurmak için bir aşevine girer ve borç kartını aşevindeki bilgisayara takar. Bilgisayar ona pekmezli bir dilim ekmek, proteini arttırılmış ve deniz yosunuyla harmanlanmış sucuk ve şekerli su verir. Öğrenci K., aynı paraya her zaman daha ufak ekmek verildiğini düşünür. Yemeğini yerken televizyonda kendini görür. Haberde Öğrenci K.'nin elinde silah tuttuğu bir görüntü vardır. Her yerde arandığı söylenir. Öğrenci K. panikle lokantadan ayrılır. Son çare olarak Üniversiteye gitmeye karar verir. Bir zamanlar bilim merkezi olan üniversite artık bir harabedir. Söylentilere göre örgütün önemli isimlerinden olan Öğretmen, hala üniversitede gizlenmektedir. Öğrenci K. harabelerin arasında onu bulmak isterken lazer sensörler çalışır ve bir ses hemen kendini tanıttığını ister. Bu makine bir

elektronik beyindir. Yerin altında gizlenen eski bir teknolojinin ürünüdür. Öğrenci K. ağlayıp yalvararak sadece Öğretmen'le görüşmek istediğini söyler. Elektronik beyin onun duygularını analiz eder ve samimiyetine inanınca gizli bir kapıyı açar. Öğrenci K. içeri girdiğinde Öğretmen'le karşılaşır. Ak saçlı Öğretmen, önündeki ekranlardan dışarıyı izlemektedir. Öğretmen, devletin takip konusunda yeni teknikler geliştirdiğini söyler. Eğer Öğrenci K. dikkat çektiyse kısa zamanda ikisi de yakalanacaktır. Öğrenci K. bunu reddeder. Yönetimin eğitime düşman olduğu için yeni hiçbir şey öğrenemeyeceğini söyler. Öğretmen bu durumu gezegenin dışından getirilen yeni teknolojiler ve yabancı varlıkların desteğiyle açıklar. Devlet, vatandaşların uzayla etkileşim kurmasını yasaklasa da kendisi sıklıkla yeni teknolojiler satın almaktadır. Öğrenci K. örgüt faaliyetleri üzerine konuştukları sırada görüntü ekranında sabah kendisine silah veren kızı görür. Ardından güvenlik güçleri belirir ve etrafa ateş atarlar. Öğretmen kaçarken Öğrenci K. da kızın peşine düşer. Caddenin ortasında kızı görür. Hızla yanına gider ve onu çatışmadan korumaya çalışır. Çatışmadan uzaklaştıklarında silah olayının aslını sorar. Kız aldığı komutu yerine getirdiğini söyler ve Güvenlik'le hiçbir ilgisi olmadığını açıklar ve bütün cevapları ancak babasının verebileceğini söyler. Öğrenci K., yapabileceği başka bir şey olmadığı için kıza güvenmeyi seçer. Kızın adı Pina'dır. Birlikte harabelerin arasında sabah olmasını beklerler. Sabah yola çıkarlar ve gezegenin yönetim merkezine gelirler. Pina onu kapısında YÖNETMEN yazan bir kapıya götürür.

Yönetmen, gezegenin yöneticisidir. Fakat tam içeri girecekleri güvenlik güçlerine yakalanıp bayıltılırlar. Öğrenci K. ayıldığında Yönetmen'in ölüsünün odadan çıkarıldığını görür. Pina ortada yoktur. Karşısında ise bir güvenlik yetkilisi vardır. Güvenlik yetkilisi ona Pina'nın aslında Yönetmen'in kızı olduğunu söyler. Yönetmen ve Pina, güvenlik güçlerinin haberi olmadan bir plan yürütmüşlerdir ve bu durum ortaya çıktığında güvenlik güçleri yasalar gereği duruma el koyup Yönetmen'i öldürmüşlerdir. Güvenlik yetkilisi öğrenmenin boş bir uğraş olduğunu söyler. Ona göre yaşanan çağda öğrenilecek bir şey kalmamıştır. Bilgisayarlar sorulan her soruya doğru bilgiyle yanıt verebilmektedir. Bilgisayarları da Yönetim denetler. Bu yüzden öğrenciler toplum güvenliği için sakıncalı kişilerdir. Öğrenci K. neden hala öldürülmediğini sorar. İktidar oyunu gereği ona görev vereceklerini söyler. Bu görev gezegenin Yönetmen'i olmaktır. Öğrenci K. yerinden fırlayıp hayatı boyunca onlarla çarpıştığını söyler. Genel Müdür zaten iktidar oyununun bu

olduğunu söyler. Ondan önceki Yönetmen de eskiden tıpkı Öğrenci K. gibi bir öğrencidir. Göreve geldiğinden beri güvenlik güçlerine komplo hazırlamaktadır. Genel Müdür bu gezegendeki asıl iktidar sahiplerinin kendileri olduğunu söyler. Yönetmen görevine sürekli öğrencileri getirerek onları komplo konusunda özgür bırakırlar. Yönetmenler gizlice öğrencileri örgütleyerek güvenlik güçlerine oyalanacak iş çıkartırlar. Kimi zaman gerilim çok yükselir ve böyle durumlarda Yönetim duruma el koyup Öğrenci K. gibi sicili başarılı yeni yönetmenler yaratır. Pek yetkisi olmayan Yönetmenler güvenlik güçlerini al aşağı edeceği planlar yapar. Bu oyun sürekli devam eder ve artık Öğrenci K. da bu oyunun parçası olmuştur. Öğrenci K. olanlara hala inanmamaktadır. Tabancasını anımsar ve kendini öldürmeyi düşünür. O sırada odanın kapısı açılır ve içeri Pina girer. Pina ona babasının yönetimi devirmeye çok yaklaştığını, onun da yapabileceğini söyler. Öğrenci K. bir süre düşündükten sonra bilgisayarın başına geçip öğrenciler için eylem planları hazırlamaya başlar. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmez ancak gelişmiş fişleme bilgisayarları, elektronik beyin ve uzayda ticaret gibi ayrıntılardan yola çıkarak öykünün gelecek zamanda geçtiğini söylemek mümkündür. Hareketli bir olay örgüsü vardır ve mekânlar sürekli değişir. Ancak öyküdeki tüm mekânların ortak noktası hepsinde tekinsizliğin hakim olmasıdır. Öyküdeki baskıcı atmosfer, mekânlar aracılığıyla sıklıkla yansıtılır.

Distopya ve bilim kurgu türlerinin uyum içinde işlendiği “Öğrenciler”, birçok açıdan George Orwell’in 1984 romanını anımsatır. George Orwell’in romanında da vatandaştan hakikatleri gizleyen ve cehaleti öven bir yönetim vardır. Gerçekleri söylemek isteyen her vatandaş devlet tarafından en ağır şekilde bastırılmaktadır. Her iki eserde de televizyonlar propaganda aracı olarak kullanılır ve halk manipüle edilmeye çalışılır. 1984 romanında duvarlarda şu sloganlar görülür:

“SAVAŞ BARIŞTIR

ÖZGÜRLÜK KÖLELİKTİR

CEHALET GÜÇTÜR” (Orwell, 2021: 12)

Öğrenciler adlı öyküde ise sokaklarda Yönetim tarafından yazdırılan şu sloganlara rastlanır:

“ÖĞRENCİLER HER GÖRÜLDÜĞÜ YERDE EZİLMELİ!

GEZEĞEN’İN EN BÜYÜK DÜŞMANI ÖĞRENCİLERDİR!

ÖĞRENMEK ZARAR, KAFAYI YORAR!

ÖĞRENMEYİ BIRAK, YAŞAMAYA BAK!” (Duru, 2021:69)

“Öğrenciler”de topluma karşı tek tip bakış mevcuttur. Eğer vatandaş bilimden yana tutum alıp yeni bilgiler öğrenmek istiyorsa bu Yönetim’i devirmek için bir adım olarak algılanmaktadır. Öğrencilere adeta terörist gözüyle bakılmasının bir sebebi de budur. Öğrenciler öyküsünü bilim kurgu türüne yaklaştıran en önemli kısım “bilim” vurgusudur. Devlet, uzay gemilerinin ve robotların bulunduğu bu çağda öğrenmenin sınırına ulaşıldığını savunur. Artık bilgisayarlar her soruya yanıt verebildiği için aydın kesime ihtiyaç yoktur. Üstelik Yönetim bilgisayardaki yanıtları kendi amaçları doğrultusunda sürekli değiştirebilmektedir. Teknolojinin zirveye ulaştığı bir dönemde bilime ve öğrenmeye kapıları kapamak devlet-toplum ilişkisinde bir kırılma yaratarak halkın ikiye bölünmesine yol açmıştır.

Öyküde Genel Müdür, Öğrenci K.’ile yaptığı bir sohbette, gezegen sahip olduğu üstün teknolojik cihazlar sayesinde halkı istediği gibi yönettiğini anlatmaktadır. Çağın getirdiği bu üst seviye teknoloji, halkı koyunlara dönüştürmüş ve özgür iradelerini kaybetmelerine yol açmıştır. Genel Müdür, kendinden emin bir biçimde artık halkın onların iradesi dışında hiçbir şeyi arzulamayacağını söylemektedir. Buradan anlaşıldığı üzere teknoloji geliştiği zaman baskıcı yönetimlerin halkın özgürlüğünü kısıtlaması, manipüle etmesi bireysel iradenin ortadan kaldırılması çok daha kolay olacaktır. Tarih boyunca süregelen ezen-ezilen ilişkisi, “Öğrenciler”de teknolojik imkanlar bilim temasıyla okuyucuya sunulmuştur.

Öyküde devletin topluma karşı tekinsiz bakışını vurgulamak amacıyla fişlenmeden bahsedilir. Vatandaşlar her ne kadar günün büyük bir kısmını evlerinde televizyon karşısında beyinleri yıkanarak geçirse de devlet onlara hiçbir zaman tamamen güvenmemekte ve her adımlarını fişlemektedir. Bilgisayarlar sayesinde

fişlemenin çok kolaylaştığı belirtilir. Ancak bilgisayarların gelişmiş imkanlar sunması fişleme yöntemine bir değişiklik getirmiştir. Bu değişiklik sayesinde bilgisayarlar vatandaşların yapmadıkları ancak potansiyel olarak yapabilecekleri olumsuz durumları da fişlemektedir. Öyküdeki tekinsiz atmosferin önemli sebeplerinden biri de budur.

Ancak aydın insanları ötekileştirip sadece bilgisayarlara duyulan güvenin bir sonuç vermediği öyküde açıkça belirtilir. Öğrenci K. ve Öğretmen, Yönetim tarafından kapana kısıldıklarında nasıl izlerinin bulunduğunu sorgularlar. Öğrenci K. izlenmediğine emin olsa da Öğretmen, Yönetim'in yeni teknikler geliştirdiğini söyler. Öğrenci K. bilime düşman oldukları için yeni bir şey geliştiremeyeceklerini dile getirirse de öğretmen bunun bir palavra olduğunu ve Yönetim'in diğer gezegenlerden getirdikleri yabancı uzmanlar aracılığıyla bilim ve teknoloji öğrenmeye devam etmektedir. Bu durumu destekleyen bir diğer olay da öykünün sonunda görülür. Yönetim her ne kadar bilime düşman gözükse de gezegeni idare eden Yönetmen'leri sürekli çatıştıkları öğrenci kadrolarından seçmektedir. Öğrenci K. bilgisayarların öğrencilerden daha zeki olduğunu söyleyen Yönetim'in neden böyle bir hamle yaptığını sorguladığında Güvenlik müdüründen makinelerin insanlara meydan okuyamayacağı yanıtını alır. Bu yanıt hiçbir devletin cehaletle toplumu yönetemeyeceğini ortaya koyar.

8.3. Ekolojik Bilim Kurgu

Ekolojik bilim kurgu eserlerinde genellikle çevre sorunlarının yol açacağı felaketler ve bu felaketlerle nasıl başa çıkılacağı ele alınır. Ekoloji bilim kurgularının en önemli yönü çevre kirliliğine dikkat çekmesi ve geleceğe dönük uyarılarda bulunmasıdır.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan "Toprak" öyküsü, çevre kirliliği sonucu toprağın yok olduğu bir gelecek tasviri yapar. Öykü, dünyaya toprağı geri kazandırmak için yapılan bilimsel çalışmaları konu edinir.

Gelecekte geçen öyküde toprak kullanılmayacak biçimde kirlenip yok olduğu için her yer betonlaşmıştır. İnsanlar yüz elli katlı gökdelenlerde yaşar. Öykünün ana kahramanı Ercan isimli bir iş insanıdır. Ercan, dünyanın ekolojik sorunlarına üzülen ve çözümler arayan biridir. Şirketi de bu alanda faaliyet gösterir.

Japon Yer Bilimleri Akademisi üyeleri Ercan'ın şirketine bir ziyarette bulunur. Heyetin başkanı Yamato, Ercan'a jest olarak minik bir Japon ağacı hediye eder. Japon ağacının bulunduğu saksıda toprak vardır. Ercan gördüklerine çok şaşırır. Bunun üzerine Yamato, lavdan toprak üretebildikleri bir projeyi açıklar. Projeye göre Büyük Okyanus'un dibine bir tesis inşa edilecektir. Bu tesisten yer kabuğuna ulaşılacak ve çok sayıda lav elde edilecektir. Tüm bunların yanı sıra yer kabuğundaki magmanın dışarı fırlamasıyla Büyük Okyanus'ta bir ada oluşturulacak ve ekolojik çalışmalar yapılacaktır. Yamato, Ercan'ın şirketine bu proje için ortaklık teklif eder. Duyduklarından etkilenen Ercan, teklifi kabul eder ve hemen çalışmalara başlanır. Aylar süren çalışmaların ardından Büyük Okyanus'un dibine bahsedilen tesis kurulur ve yer kabuğunun üst tabakası delinir. Bilim insanları sıklıkla Ercan'a projenin durumuyla ilgili rapor verirler. Ercan'ın içi hiç rahat değildir. Çünkü enerji yoğunluğu kontrol edilemez ve magma patlayarak fişkirirsa dünya için korkunç bir felaket yaratacaktır. Ancak bilim insanları her şeyin kontrol altında olduğunu söyleyerek onu rahatlatır ve çalışmalarını görmesi için tesise davet ederler. Bilim insanları ve Ercan, cam bir asansörle çalışma alanına inerken aniden sarsılırlar. Isı yükselmesi aniden arttığı makineler kontrol edilemez. Öleceğini anlayan Ercan, uğruna canını verdiği çalışmanın başarıya ulaşmasını diler. Düşüşe geçen asansör lavların arasında erir. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Zaman belirtilmese de kirlilik sebebiyle toprağın yok olması ve hiç yeşil alanın kalmaması öykünün gelecek zaman diliminde geçtiğini gösterir. Aynı şekilde tamamen betonlaşmış ve yüz elli katlı gökdelenlerden oluşan yaşam alanları da bunun göstergesidir. Öykü mekân olarak Ercan'ın gökdelendeki ofisinde geçer. Burada proje görüşmeleri yapılır. Sonrasında ise mekân Büyük Okyanus'un dibine kurulan tesistir. Kirlilik sebebiyle toprağın bulunmadığı bir dünyada tekrar toprak üretecek olmak büyük bir değişimdir. Bu değişim Ercan'ın ofisinde proje görüşmeleriyle başlar. Değişimi nihayete erdirip dönüşüme yol açacak gelişme ise projenin başarılı olmasıdır. Ancak öykünün sonunda işler yolunda gitmez ve projedeki önemli kişiler bir iş kazasında yaşamını yitirir. Dolayısıyla insanların toprak üretmeyi başarıp başaramadıkları öğrenilemez.

Öykünün üzerinde durduğu esas düşünce çevre kirliliğinin gelecekte ne boyutlara ulaşabileceğidir. Öykünün geçtiği zaman diliminde toprağın olmaması her

yerin betonlaşmasına yol açmış ve insanları sıkıntılı bir yaşam biçimine itmiştir. Bu sıkıntı öyküde şu şekilde açıklanır:

Ercan, Dünya'nın görünen bütün yüzeyinde uygarlığın oluşturduğu yapılardan kaçmak için bu kadar yüksek bir yeri seçmişti. Toprak denen nesnenin yeryüzünde uzun yıllardan beri olmayışı insan psikolojisini, olumsuz etkilese de kimse bu etkiyi pek ciddiye almamıştı. Çoğalan nüfusun barınabilmesi ve yaşam ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için metal yapıların lehine, fakat toprağın aleyhine olan bu savaşın maalesef, eski insanların "analık" mertebesine layık gördükleri "Toprak Ana" yok olarak kaybetmişti. Ercan, belki yükseklerde toprak anayı bulamazdı, fakat onun yok oluşuna tanıklık eden ve hatta sebep olan metal yığınlarından pekala kaçabilirdi. Belki yirmi yıldır göklerde yaşamını sürdürüyordu. Mecbur kalmadıkça yüzeye ve yer altı şehirlerine inmezdi bu bulutlar, doğduğundan beri içinde büyüttüğü ve tanımlayamadığı eksikliği, hatta açlığı bir nebze olsun köreltiyor olmalıydı ki; o, burada huzur buluyordu. (Ongay, 2007: 72-73)

Burada toprağın yok oluşunun yarattığı psikolojik buhran, Ercan örneğiyle okuyucuya aktarılır. Öykünün geçtiği zamandaki insanlar için toprağın yok olması hem ekolojik hem psikolojik bir problemdir. İnsanlar, çevre kirliliğini engelleyemedikleri için doğanın yok oluşuna tanık olmuşlardır. Ercan da çevre kirliliği sebebiyle toprağın yok olmasından utanç duymaktadır. Bu sebeple zemine yakın yerde yaşamak istemez. Çünkü zeminde yer alan metal ve beton yığınları ona her fırsatta gerçeği yani doğanın yok oluşunu hatırlatır. Ercan'ın bir gökdelenin üst katlarında yaşamayı tercih etmesi de gerçeklikten kaçışla ilgilidir. O, dünyanın yeni büründüğü yapay hali görmek istemez. Bu sebeple gökyüzüne yakın oturup gökyüzü, bulut ve güneş gibi hala doğal kalan unsurlarla avunmaya çalışır.

Ercan'ın gerçeklikten kaçışı elinden bir şey gelmemesiyle de ilgilidir. Japon Yer Bilimleri Akademisi'nin teklifi onun hayatında önemli bir değişim noktası yaratır. Artık Ercan'ın karşısında hem dünyasını tekrar doğaya kavuşturacak hem de kendisini bu gerçeklikten kaçıştan kurtaracak bir ihtimal vardır. Ercan, teklifi kabul ederek bu ihtimale sıkı sıkıya tutunur. Proje uğruna öldüğü sırada bile dünyanın tekrar toprağa kavuşabilmesini umut etmesi topraksız dünyanın yarattığı psikolojik buhranın örneğidir. Böylece yazar, öyküsünde ekolojik problemlerin göz ardı edilmesinin nelere yol açacağını örneklemiştir. Ayrıca öykünün sonunda projenin

olumsuz sonuçlanması çevreye verilen zararların telafisinin ne kadar güç olduğunu vurgular.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan “Zenar'ın Geleceği” adlı öykü, Zenar gezegenindeki ekolojik problemleri konu edinir.

Zenar gezegenindeki insanlar uzun yıllardır yer altında yaşamaktadır. Bu durumun sebebi bir meteorun Zenar yörüngesine girmesidir. Meteor, Zenar'ın dönüş hızını etkileyerek dünyadan uzaklaşmasına sebep olmuştur. Gezegen, Güneş göremediği için yaşanamayacak kadar soğumuş ve insanlar yeraltına inmiştir. Zenar halkı üstün teknolojileri sayesinde yeraltında tüneller açarak geniş yaşam alanları yaratırlar. Ayrıca nükleer enerjiden faydalanarak ısı alanları ve suni parklar oluştururlar. Ancak yeraltında her ne kadar rahat bir yaşam oluşturulsa da birçok Zenar'lı yeryüzündeki eski yaşamlarını özler. “Yüzeyciler” olarak adlandırılan bir grup bilim insanı, çeşitli çalışmalar yürüterek yeryüzünü tekrar yaşanabilir kılmaya uğraşır. Öykünün ana kahramanları Temre Seprener ve Chap Tolor, Yüzeycilerin önemli isimlerindedir. Temre Seprener, Güneş parkında bir bilim insanı olan Asor Vegez'le buluşup son gelişmeleri değerlendirir. Güneş parkını oluşturan magneron reaktörünün çok daha büyüğünü üreterek geniş bir biyosfer üretebileceklerini düşünürler. Ancak bu geçici bir çözümdür çünkü Zenar halkının bir gezegene ihtiyacı vardır. Bilim kurulu evrendeki gezegenleri araştırırken Ay adlı uydusu bir uydusu olan Arz gezegenini mercek altına alırlar. Arz gezegeni yüzyıllar önce çevre felaketleri sebebiyle yaşanmaz hale dönmüştür. İnsanları önce Ay'a göç etmiş sonrasında ise iz bırakmadan kaybolmuşlardır. Ay'da onların ardından bulunan tek şey nükleer sızıntıdır. Zenar'lı bilim insanları, Arz gezegenindeki çevre kirliliğini temizleyebileceklerini fark ederler. Ancak bu uzun zaman alacaktır. Arz halkının uydusuna göç etmesi gibi onlar da kendi uyduları olan Topron'a göç etmeye başlarlar. Topron'da yaratılan geçici biyosferlerde yaşarken Arz gezegeninin tamamen temizlenip tekrar yuva olacağı günü özlemle beklerler. Öykü bu şekilde sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Zaman belirtilmez fakat Zenar halkının nükleer enerjiyi kullanarak yeraltında biyosfer oluşturması ve rahatlıkla uzayda seyahat edebilmeleri öykünün gelecekte geçtiğini gösterir. Öyküdeki mekânlar Chap Tolor'un evi, Güneş parkı ve bilim insanların görüşmeler yaptığı araştırma bölümüdür. Öyküdeki bütün

mekânların kesişim noktası yeraltında bulunmalarıdır. Ayrıca mekânları kesiştiren bir diğer durum ise hepsinde Temre Seprener'in Zenar halkını kurtarmak için çeşitli bilim insanlarıyla görüşmeler yapmasıdır.

Öyküde ilk dikkat çeken durum çevre felaketi yüzünden insanların yeraltına sığınmak zorunda kalmasıdır. İnsanlar burada gelişmiş teknolojileri sayesinde yeraltı şehri kurmuş olsalar da güneş ışığına ve doğaya hasret şekilde yaşam sürmektedir. Doğadan kopuk yaşam Zenar halkının psikolojisini etkileyen bir durumdur.

Seprener bahçeden geçerek koridora çıktığında yine üstüne karamsarlık çökmüştü. Topronit merkezinden çıkıp, Zenar ulaşım ağına bağlı en yakın istasyona gittiğinde kendisinden önce istasyona gelmiş olan Topronit çalışanlarını gördü. İçlerinde çok iyi tanıdığı insanlar olmasına rağmen sanki orada kimse yokmuş gibi ulaşım aracının gelmesini beklemeye başladı. İstasyonlarda kimse mecbur olmadıkça birbiriyle konuşmuyor ve diğer insanlar orada değillermiş gibi bir tavır takınıyorlardı. Bu durum genel yemekhaneler, banyolar ve bunlar gibi topluma açık olan her yerde böyleydi. Güneş Parkı farklıydı. Orada birisiyle konuşmak için tanımanıza gerek yoktur. (Yılmaz, 2012: 35)

Alıntıdan da anlaşıldığı üzere insanlar doğayı andıran ortamlarda huzurlu ve mutlu hissederken yeraltı tünellerinde bu durum tersine döner. Bir başka örnek ise Chap Tulor'un bahçe şeklinde tasarladığı evidir. Evinin her tarafında bitkiler olan Chap Tulor, mecbur kalmadıkça asla evinden dışarıya adım atmaz. Zübeyir Tokgöz'ün "Toprak" öyküsünde de benzer bir durum görülmüştür. Öykünün ana kahramanı Ercan, yeşil alansız zemini görmemek için gökdelenin en tepesinde yaşamayı tercih etmiştir.

Ekolojik bilim kurgu öykülerinde insan psikolojisinin çevre felaketlerinden olumsuz etkilenmesi genel bir eğilimdir. Yazarların buradaki amacı çevre sorunlarına kulak verilmezse yaşanabilecek olumsuzlukları örnekler üzerinden okuyucuya göstermektir.

8.4. Gotik Bilim Kurgu

Gotik bilim kurgularında ölümden sonra hayat fikri bilimsellikle ele alınır. Ölen birinin belleğinin yedeklenmesi veya yeni bir bedende tekrar canlandırılması gibi temalar gotik bilim kurgularında öne çıkar.

Haldun Aydıngün'ün *2000'li Yılların Öyküleri* (1992) adlı kitabında yer alan "İnsansı Andreoid" ölmüş bir insanın robot bedeninde tekrar canlandıktan sonra çevresiyle yaşadığı problemlerini konu edinir. Öykü, ana karakterin yaşamına robot olarak devam etmesi sebebiyle robot temasıyla kesişim gösterir. Ancak organik bir varlığın öldükten sonra inorganik varlık olarak dirilmesi sebebiyle yaşanan ahlaki çatışmayı yoğun bir duygusallıkla ele aldığı için gotik bilim kurgu temasıyla bağdaşır.

Leyla, Lorin ve Tsetu adlı üç ana karakterden oluşan öykü, Leyla'nın trafik kazasında vefat etmesiyle başlar. Çok sevdiği karısını kaybeden Torin, depresyona girer. Robot mühendisi olan ortak arkadaşları Tsetu, Torin'e Leyla'nın bellek parametlerini kullanarak onu robot olarak geri getirebileceğini söyler. Torin, bu tip işlemlere sıcak bakmasa da karısının hasretine dayanamadığı için teklifi kabul eder. Tsetu kısa zamanda Leyla'ya tıpatıp benzeyen bir robot yaratır ve bellek aktarımını gerçekleştirir. Torin, Leyla'yı yeni bedeninde gördüğü anda bunun korkunç bir fikir olduğunu düşünür. Ancak Leyla'yı üzmemek için düşüncelerini gizler. Ancak aradan ne kadar zaman geçerse geçsin karısının artık bir robot olmasını kabullenemez. Aralarında büyük bir soğukluk vardır. Leyla ise evliliğinin yanı sıra iş ve aile yaşantısında da problemler yaşar. Patronu başlangıçta onu tekrar işe almak istemez. Leyla robot bedeninde olsa da aynı kişi olduğunu kanıtlamak için yoğun çaba harcar. Annesi ve kardeşi ise Leyla'yla görüşmeyi şiddetle reddeder. Onlar için kızları ölmüştür ve geri gelmesi mümkün değildir. Yeni hayatında sürekli problemler yaşayan Leyla, Torin'in desteğiyle tüm bu dertleri aşabileceğini düşünmeye başlar. Fakat eve geldiğinde kocasını intihar etmiş olarak bulur. Leyla, cenaze günü Tsetu'dan Torin'i de robot olarak canlandırmasını ister. Öykü burada sona erer.

Ölmüş bir insanın yaşama geri dönmesi gotik türünün işlendiği eserlerde sıklıkla görülen bir motiftir. Ancak ölen kişinin yaşama robot bedeninde geri dönmesi gotik ve bilim kurgu türlerinin kesişimine yol açar. Öyküdeki alternatif zamanda ölen kişilerin robot olarak hayata geri getirilmesi sıklıkla yapılan bir durumdur. Ancak sıklıkla yapılmasına rağmen toplum tarafından sindirilmiş bir durum değildir. Öyküde Tsetu dışındaki herkes Leyla'nın ölümden geri dönüşünü yadırgar. Çünkü ölen birinin hayata geri dönmesi çeşitli sebeplerle sorun yaratır. Bu sorunların temelinde ahlak çatışması yer alır. Ölen biri hayata tekrar geri döndüğünde bazı insanlar için yaratıcıya veya hayatın doğasına karşı çıkmış sayılır. Leyla'nın

ailesinin onunla görüşmeyi reddedip ters ve kaba davranışlar sergilemesi de ahlak çatışmasıyla ilgilidir. Onlar için kızları ölmüştür. Karşılarındaki yaşamın doğasına aykırı ve var olmaması gereken bir varlıktır.

Ölen biri hayata geri döndüğünde yaşanan bir diğer problem yapaylıktır. Leyla'nın yaşama geri döndürüldüğü beden bir andreoid bedeni yani inorganik formdur. Dolayısıyla organik varlıklar tarafından yapay görülür ve yadırganır. Buradaki yapaylık gerçekliğin yitilmesiyle ilgilidir. Öyküdeki Tsetu dışındaki karakterler için hayata geri gelen Leyla olduğuna inanmak güçtür. Leyla'nın patronu Mazloum, başlangıçta onu tekrar işe almak istemez. Leyla'nın sürekli yaptığı işleri hatırlatıp bedeni değişse de belleğinin aynı kaldığını yani gerçek Leyla olduğunu kanıtlaması gerekir. Torin, karısını andreoid bedeninde ilk gördüğü anda onun karısına çok benzeyen bir heykel olduğunu düşünür. Geceleri yanında uyuyan karısının bedenine kulağını yaklaştırıp robot bedeninin çıkardığı tıkırtıları duymaya çalışır. Leyla'nın andreoid bedenindeyken yazdığı yazılarla ölmeden önceki yazılarını karşılaştırıp benzerlik olup olmadığını kontrol eder. Torin için andreoid bedenindeki kadının ölen eşi Leyla olduğuna inanmak çok zordur. Zaten bu bocalama sebeple öykünün sonunda intihar eder.

Bir ölümle başlayan ve bir başka ölümle sona eren öyküde, ölen eşin dirilip yaşama geri dönmesi ve yeni bir bedende hayat bulma gibi gotik motifler sebebiyle karamsarlık hakimdir. Bilim kurgu türü açısından en büyük değerlendirme ise alternatif gelecekte ölümden sonra yaşamın mümkün olmasıdır. İnsanların belleklerinin yedeklenerek robot bedenlerinde yaşama geri dönebilmeleri makineleşmenin gelecekte önemli rol üstleneceğine dair bir öngörüdür.

Zühtü Bayar'ın *Geysa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Geysa Android Şirketi" öyküsü, zengin insanların ölen yakınlarına ait cesetleri çalıp androide dönüştürerek tekrar canlandıran bir şirketi anlatır. Öykü; ceset çalma ve dirilip yaşama geri dönme gibi gotik türüne ait motifler içerir. Ceset üzerinde bilimsel çalışmalar yapılması ve ölen insanların robot şeklinde canlandırılması robot temasıyla da kesişim gösterir. Ancak öyküdeki karakterin bu durumdan haberi yoktur. Öyküdeki Maysa adlı robotun zaman içinde insan olduğunu anımsamaya başlaması öyküye karanlık bir atmosfer kazandırır. Öyküdeki ana karakter ise satın aldığı androidin aslında ölen eski eşi olduğunu fark ettiğinde korkunç bir gerçekle yüzleşmiş olur.

Öykünün geçtiği zamanda robot teknolojisi çok gelişmiştir. Zengin insanlar kendi beğeni ve isteklerine uygun şekilde androidler tasarlatıp satın alabilmektedir. Öyküdeki ana karakter reklam metni yazarlığı yapan çok zengin bir adamdır. Karısını kaybettiği için yalnızlık içindedir. Bu yalnızlığı sonlandırmak için Geysa Android Şirketi'ne yüklü bir meblağ ödeyerek android eş sipariş eder. Üretilen robotu ölen eşi Nevin'e çok benzetir. Ancak bu benzerliği sipariş verirken belirttiği özelliklere bağlar. Maysa adlı android ona hemen uyum sağlar ve birlikte mutlu bir yaşam sürerler. Ancak zamanla sorunlar ortaya çıkar. Maysa alınganlık gibi insani özellikler gösterir. Evdeki eski resimlere baktıkça zihninde Nevin'e ait anılar canlanır. Bu davranışları şüpheli bulan yazar, bir dedektif tutarak Geysa Android Şirketi'ni araştırmasını ister. Araştırmalar sayesinde Geysa Android Şirketi'nin karanlık bir geçmişi olduğu ortaya çıkar. Şirket, zengin insanların ölen yakınlarına ait cesetleri çalıp kendilerine özgü bir teknoloji sayesinde androide dönüştürmektedir. Yazarın satın aldığı android aslında ölen eşi Nevin'dir. Yazar hemen eşine koşar ve her şeyi anlatır. Öğrendiği gerçekleri kaldıramayan robot, aniden intihar ederek yaşamına son verir. Öykü burada sona erer.

Öyküde dikkat çeken ilk nokta insanların yalnızlıklarını sonlandırmak için makinelere yönelmeleridir. Öyküdeki ana karakter, ölen eşinin ardından yalnızlık çeker. Bu yalnızlığı sonlandırmak için tekrar evlenmek yerine android satın almayı tercih eder. Birçok bilim kurgu öyküsünde olduğu gibi buradaki inorganik varlıklar da alınıp satılabilen eşya gibi görülmektedir. Ayrıca androidlerin tamamen organik varlıkları memnun etmek üzere tasarlanması öykünün organik varlıkları inorganik varlıklardan üstün tutan bir bakış açısıyla yazıldığını gösterir.

Öyküde dikkat çeken bir diğer nokta karanlık atmosferdir. Öykü tıpkı bir diğer gotik bilim kurgu öyküsü olan "İnsansı Andreoid" gibi bir ölümle başlar ve bir diğer ölümle sonuçlanır. "İnsansı Andreoid"de ölen kişinin robot olarak canlandırılması herkesin bilgisi dahilinde yapılırken "Geysa Android Şirketi" öyküsünde gizlice ceset çalarak yapılır. Burada ilk dikkat çeken şey etik değerlerinin ihlalidir. Zühtü Bayar, teknolojinin para uğruna kötü amaçlarla kullanılabileceğine dikkat çeker. Öykünün sonunda yapılan bu işlemin eleştirilmesi ve etik bulunmaması bilim kurgunun insani problemlere kayıtsız kalmayan bir tür olduğunu gösterir. Bilim ve teknolojinin insanları ölümden sonra tekrar hayata kazandırabilmesi önemli bir

gelişmedir. Ancak ne kadar önemli bir gelişme olursa olsun insani değerlere bağlı kalarak yapılması gerektiği vurgulanır.

8.5. Katı Bilim Kurgu

Katı bilim kurgu, bilim dünyasında meydana gelebilecek fikir, proje ve icatlara odaklanır. Katı bilim kurgunun önemli bir özelliği de sunduğu fikir ve icatları bilimsel gerçekleri göz ardı etmeden, akılla çelişmeden sunmasıdır.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan *Yitik Bilinçler* öyküsü, gelecekte var olabilecek teknolojik yenilikleri konu edinir.

2155 yılında geçen öykünün ana kahramanı Seçkin isimli bir bilim insanıdır. Seçkin, birçok başarılı fikir ve buluşa imza atmıştır. Bunların en önemlisi su altını görüntülemek için geliştirdiği makinedir. Bu buluş sayesinde denizin dibinde Nuh'un gemisinden kaldığı düşünülen organik tohumlar bulmuştur. Şimdi de oltasına taktığı bu makine sayesinde keyifle balık tutmaktadır. O sırada teknesindeki görüntülü çağrı cihazına bir arama gelir. Seçkin, onu arayan kişiyi tanımamaktadır. Çağrıyı kabul eder ve arayanın Pozitron şirketinin yöneticisi Tim Black olduğunu öğrenir. Tim Black, Seçkin'le tanıştıktan sonra onun bilinç nakil sistemi projesiyle ilgilendiğini söyler. Seçkin şaşırır çünkü bu proje henüz çok gizlidir. Tim Black'ın inatçı tutumundan hoşlanmayan Seçkin, görüşmeyi sonlandırır. Aradan birkaç ay geçer ve proje TÜBİTAK laboratuvarında tamamlanır. Ancak çeşitli görüş ayrılıkları nedeniyle bir türlü uygulama aşamasına geçilemez. Seçkin, bilinç değişikliğinin insanda yaratacağı bocalamanın farkındadır. Bu nedenle bilinç aktarımının yeni doğan bebekler üzerinde denenmesini düşünür. Ancak projede görevli bir diğer bilim insanı olan Ayla, bu duruma karşı çıkar. Ayla'ya göre ideal olan bilinç aktarımının makineler üzerinde denenmesidir. Seçkin, düşünmek için zaman ister ve laboratuvardan çıkıp hava aracına biner. Seçkin, gökyüzünde evine giderken bir yük gemisi onun aracının önüne geçer. Yük gemisinin arka kapıları açılır ve Seçkin'in aracını içine çeker. Karanlığın içindeki Seçkin, neler olduğunu anlayamaz fakat sürekli yükseldiğini hisseder. Bir süre sonra daha yük gemisinden daha büyük bir araca aktarılır. Uzun süren bir yolculuğun sonunda araç durur ve dışarı çıkan Seçkin, uzay giysili insanlarla karşılaşır. Pozitron şirketinin yöneticisi Tim Black, onu uzaydaki tesislerine kaçırtmıştır. Bu tesiste Pozitron şirketi için çalışan birçok insan vardır. Tim Black, Seçkin'e şirketinin gücünü göstermek istediğini söyler. Tim Black,

evrende insan dışında başka canlı varlıkların olduğuna inanan biridir. Pozitron şirketinin esas amacı insan ırkını güçlendirmektir. Bu yüzden Seçkin'in bilinç nakil sistemi projesine ihtiyacı vardır. Bu teknoloji sayesinde dünyanın en iyi bilim insanlarının bilinçleri çoğaltılarak insan ırkını güçlendirme çalışmaları hız kazanacaktır. Pozitron şirketine güvenmeyen Seçkin, teklifi reddeder. Tim Black'in çalışanları Seçkin'in boynuna bir iğne batırır. İğnedeki sıvı, birkaç gün içinde onun dilini çözüp öğrenmek istedikleri her şeyi anlatmasına yol açacaktır. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl 2155'tir. Olaylar birkaç aylık zaman zarfında gelişir. Öyküdeki ilk mekân Seçkin'in Fethiye'de balık tuttuğu teknesidir. Seçkin burada Pozitron şirketinin yöneticisi Tim Black tarafından aranır ve bilinç aktarım projesi ilk defa burada zikredilir. Dolayısıyla öyküdeki ilk değişim bu mekânda yaşanır. Çünkü olay örgüsü Tim Black'in Seçkin'in geliştirdiği projeyi elde etme sürecinden ibarettir. İkinci mekân ise Ankara'daki TÜBİTAK laboratuvarıdır. Bilinç aktarım projesi hakkında detaylar bu mekânda öğrenilir. Öyküdeki son mekân ise Pozitron şirketinin uzaydaki tesisidir. Tim Black, öykünün başında peşine düştüğü projeyi burada elde etmek ister. Ancak öykünün aniden bitmesi değişimin sonucu hakkında bilgi edinilmesini engeller.

Öykü, geleceğin dünyasından iki farklı buluş örnekler. Bunlardan birincisi Seçkin'in balık tutarken kullandığı su altını görüntüleyen cihazdır. Seçkin'in icat ettiği bu cihaz, balık tutarken kolaylık sağlamasının yanı sıra büyük bir keşfin yapılmasına da yardımcı olmuştur.

Bilim dünyasında ünlenmesini, mucidi olduğu bu sanal görüntüleme aygıtına borçlu olduğunu düşündü birden. Sinop açıklarında rastlanan enkaz parçalarından yola çıkılarak, oksijensiz ortamda yüzyıllardır yıpranmadan kalabilen Karadeniz batıklarının keşfi sırasında rastlanılan, Nuh'un gemisi olarak tabir edilen, depolarında henüz genetik yapısı bozulmamış, bitki tohumlarını keşfetmeseydi bu kadar ünlü olabilir miydi? (Tokgöz, 2007:41-42)

Görüldüğü üzere öyküde sanal görüntüleme aygıtının balık tutmayı kolaylaştırmasının yanı sıra sağladığı en önemli fayda belirtilmiştir. Su altını detaylıca gösterebildiği için önemli bir keşif yapılmasına yardımcı olmuştur. Bu durum geleceğin dünyasında karşılaşılabilecek teknolojilere örnek oluşturur. Bir

diğer örnek ise öykünün ana konusunu oluşturan bilinç aktarma projesidir. Bu proje de tıpkı sanal görüntülenme cihazı gibi fayda ve zararlar üzerinden ele alınır. Öykü geleceğin dünyasından iki farklı buluş örnekler fakat bunların çalışma prensiplerine değinmez.

Bilinç aktarım projesi daha çok etik değerler üzerinden ele alınır. Seçkin, bir insanın bilincinin başka bir insana aktarılmasının doğuracağı psikolojik ve sosyolojik sorunların farkındadır. Bunu önlemek için yeni doğmuş bir bebeğe yetişkin bir insanın bilincini aktarmayı önerir. Ayla, bu durumu etik bulmaz ve fikrini şöyle açıklar: “-Seçkin Bey! İnsanı bir makine gibi düşünmek doğru değil. İnsanın ruhsal yapısının gelişmesi için bazı evrelerin tamamlanması gerekiyor. Nasıl ki yeni doğmuş bir bebekten yürümesi beklenemez ise onun henüz gelişmemiş beyninden büyük verim beklemek de doğru olmaz” (Tokgöz, 2007:44). Ayla’nın yanıtı bilimsel çalışmaların sunacağı faydalar ne olursa olsun etik değerleri göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtir. Dolayısıyla bir bebeğin kobay olarak kullanılmasını etik bulmadığını dile getirerek Seçkin’in fikrini tekrar gözden geçirmesini sağlar. Öyküde böyle bir örneğin verilmesi önemlidir çünkü bilim kurgunun etik konulara kayıtsız kalmadığını gösterir.

Murat Yılmaz’ın *Zenar’ın Geleceği* (2012) adlı öykü kitabında yer alan “Kenan” öyküsü, uçan araç tasarlayan bir genci konu edinir. Öykü, ağırlıklı olarak Kenan’ın icat ve bilimsel fikirlerinden oluştuğu için doğrudan katı bilim kurgu temasıyla bağdaşır.

Kenan, Hortu köyünde yaşayan on beş yaşında bir gençtir. Köyün önde gelen kişisi Bilge Kadran, sözüne değer verilen biridir. Kadran, köydeki yetenekli gençleri iyi bir eğitim almak için Umer kentine göndermektedir. Kenan küçük yaştan beri keskin zekâsı sayesinde köylülerin dertlerine çözüm bulduğu için zekiliğiyle tanınır. Bu sebeple Bilge Kadran onu Umer kentine gönderir. Kenan burada Öğretmen Hemin’den özel dersler alır. Matematik derslerinde zor ve tartışmalı konulardan birçok soru getirerek Hemin’i zorlar. Böylece Hemin’in takdirini kazanır. Hemin, bilim insanlarıyla yapacağı bir toplantıya Kenan’ı da götürür. Toplantının konusu uçmaktır. Bilim insanları uzun süredir insanın uçmasını sağlayacak bir icat oluşturmak istemektedir. Kenan, bir fikrinin olduğunu ancak sürekli yanacak bir maddeye ihtiyaç duyduğunu söyler. Hemin, toplantıdan iki ay sonra Kenan’a bir avuç beyaz toz verir. Bu toz çok güçlü bir patlayıcıdır. Kenan, hemen deneyler yapmaya

başlar ve bu toz sayesinde uçan makineler icat edebileceklerini fark eder. Bilim insanları tekrar toplanır. Kenan'ın uçan makine fikri kabul görülür. İki hafta sonra makinenin ilk hali üretilir. Makine, başlangıçta sorunsuz bir şekilde uçar. Ancak ateşleyicileri sürekli alev saçtığı için bir ekin tarlasının tutuşmasına sebep olur. Korkunç bir yangın başlar. Bilim insanları yaşanan felaket sebebiyle uçan makinenin kullanılmasını ve toplantılara yirmi yaşından küçüklerin davet edilmesini yasaklar. Hemin'in desteğini kaybeden Kenan, köyüne geri döner. Bir süre sonra köye bir yabancı gelir Kenan'a uçan makine projesiyle ilgilendiğini anlatır. Yabancı, denizcidir. Uçan makineyi deniz üzerinde kullanacağı için hiçbir yerin tutuşmayacağını anlatır. Kenan, Hemin'in getirdiği gizemli beyaz tozdan bahseder. Beyaz toz olmadan projeyi yapamayacaklarını anlatır. Denizci ise Hemin'in o tozu bizzat kendisinin gemisiyle getirdiğini ve proje başarısız olduktan sonra kalan tozları almadığını söyler. Kenan, adamın teklifini kabul eder ve aradan beş yıl geçer. Bu süre zarfında yüksek hızlı gemiler üretir ve birçok ülkeyi ziyaret eder. Ülke seyahatleri sırasında evlenir ve çocukları olur. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği zaman hakkında net bir tarih verilmez. Fakat öykünün geçtiği zamanda henüz uçak ve helikopter gibi insanın uçmasını sağlayacak araçlar henüz icat edilmemiştir. Dolayısıyla öykünün geçmiş bir zamanda geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküde zaman atlamaları mevcuttur. Başlangıçta üç yıl önceye dönülür. Bunun sebebi Kenan'ın küçüklüğündeki başarılarını örneklemektir. Öykünün sonunda ise beş yıl ileriye gidilir. Bu sayede Kenan'ın denizci adamın teklifini kabul ettikten sonra yaşadıkları kısaca özetlenmiş olur. Mekân olarak önce Konya'nın Hortu köyü görülür. Kenan'ın şehre gönderilme kararı burada alınır. Dolayısıyla öyküde ilk mekân Kenan'ın hayatında büyük bir değişim yaratır. İkinci mekân olan Umer şehri ise öyküde sadece eğitim yönüyle ele alınır. Kenan'ın burada bilgi ve birikimini arttırması ortaya somut projeler koymasını sağlar. Kenan uçan makine projesinde başarısız olunca tekrar Hortu köyüne döner. Öyküde ikinci değişim ise tekrar Hortu köyünde yaşanır. Kenan'ı ziyaret eden denizci adamın fikirleri sayesinde proje deniz ortamına taşınarak büyük bir dönüşüm geçirir. Bu gelişmelerin sonucunda yüksek hızla çalışan gemiler üretilir.

Öykünün bilim kurguyla bağdaşan tek yönü Kenan'ın icat ettiği uçan makinedir. Öyküyü katı bilim kurgu alt türüne örnek oluşturan kısmı ise projenin

düşünsel bir alt yapıdan geçmesidir. Kenan ilk olarak zihninde bir proje taslağı oluşturur fakat sürekli yanıcı bir madde bulamadığı için fikrini somut biçimde uygulayamaz. Hemin'in başka bir ülkeden patlayıcı bir toz getirmesi projenin eksikliğini kapatır. Projenin gerçekleşmesi için çeşitli maddelere ihtiyaç duyulması öyküye gerçeklik kazandırır.

Öykünün kusurlu bir yönü tasarlanan icadın net bir şekilde okuyucuya aktarılamamasıdır. Projeden şu şekilde bahsedilir:

Dikdörtgen şeklindeki bir platformun sekiz yerine boru biçiminde düzenekler yerleştirilmişti. Her köşeye bir tane, uzun kenarların ortalarına birer tane ve iki tane de platformun içindeki boş alana birer itici koyulmuştu. Üstten emilen hava boru içerisinde yanmakta ve aşağı doğru püskürtülmekteydi. Oluşan itici kuvvet ile platform üzerinde iki kişiyi taşıyabiliyor ve bir insan ağırlığındaki patlayan toz ile yirmi dakika boyunca yerden dört karış yükseklikte kalabiliyordu. Ortadaki iki itici düzenek, sağa sola ve öne arkaya hareket ederek platformun istenilen yöne gitmesini sağlıyordu. (Yılmaz, 2012: 115)

Görüldüğü üzere uçan makinenin çalışma metodu bilimsel bir şekilde açıklanmaya çalışılır. Ancak bu açıklamanın başarılı olduğunu söylemek güçtür. Verilen bilgiler uçan bir aracı tanımlamak için yetersiz kalır. Üstelik aracın neye benzediği kısmı da üstünkörü ele alınmıştır. Dolayısıyla aracın çalışma detayları ve görünümü okuyucuya dağınık şekilde sunulur.

Öykü Kenan'ın icat ve bilimsel fikirlerinden ibaret olduğu için katı bilim kurguyla bağdaşır. Ancak göz ardı edilmemesi gereken nokta günümüzün teknolojik imkanlarıdır. Helikopter, uçak ve jet gibi uçabilen makinelerin yaygın olarak kullanıldığı günümüz teknolojisinde Kenan'ın tasarladığı makine, bilim kurgu açısından hiçbir yenilik vadetmemektedir.

Murat Yılmaz'ın *Zenar'ın Geleceği* (2012) adlı öykü kitabında yer alan "Kopyacı" öyküsü eşya kopyalama gibi yeni teknolojileri konu edinir.

Vener'in evinin kapısı gece vakti çalınır. Kapıyı merak ve tedirginlikle açan Vener, tanımadığı bir adamla karşılaşır. Adının Aref Toron olduğunu söyleyen bu adam, Vener'e gerçek soyadıyla hitap eder. Vener, gizlediği kimliğini bilen biriyle karşılaştığı için adamı tedirginlikle içeri alır. Aref ziyaret sebebinin Vener'in gizli projesi olduğunu söyler. Vener, tanımadığı misafirin her şeyi bilmesine anlam

veremez. Aref, her şeyi sırasıyla anlatacağını söyler ve cebinden minik bir eşya çıkarır. Bunun eşyaları kopyalamaya yarayan bir cihaz olduğunu söyler ve cihazı masadaki bardağa doğru tutarak düğmelere basar. Masada ikinci bir bardak oluşur. Daha sonra tekrar tuşlara basarak kopyalanan bardağı yok eder. Aref, bu cihazı on dokuz yaşında geliştirmeye başladığını anlatır. İlk kopyaladığı eşyalar kısa zamanda bozulup kendi kendine yok olmuştur. Aref, ne kadar destek alırsa alsın proje bir türlü ilerleyemez ve kopyalanan eşyalar yok olmaya devam eder. Bunun sebebinin yer çekimi olduğunu fark ettiğinde projeyi uzayda geliştirmeye karar verir. Gerekli desteği bulduğunda Uzakdiyar adlı bir uzay gemisiyle yola çıkıp projeyi uzayda geliştirirler. Kopyalayıcı, kopyalacağı eşyaları sinyaller üzerinden yedeklemektedir. Bu sinyallerin uzayda tutulmasını sağlayarak eşyaların yok olmasının önüne geçerler. Vener, kopyalayıcıdan etkilenir fakat Aref'in kendisinden ne istediğini anlayamaz. Aref, Vener'i projesinde görmek ister. Bunun sebebi Vener'in Kütlesavan adlı icadıdır. Henüz geliştirme aşamasında olan bu icat, cisimlerin kütle çekiminden etkilenmeyen bir alan içinde bağımsız kütle çekimleri çekimleri oluşturmaktadır. Aref, Kütlesavan projesinde yer alan başka kişilerin de kendi projesine dahil olduğunu söyleyerek Vener'i ikna eder. Kopyalayıcıyla proje odasındaki her şeyi kopyalayıp evden birlikte çıkarlar. Öykü bu şekilde sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Öykünün geçtiği zaman net olarak belirtilmez. Ancak henüz mevcut olmayan icatların yer alması, projelerin uzayda geliştirilmesi teknoloji bakımından öykünün gelecekte geçtiğini işaret eder. Olaylar ise birkaç saatlik zaman diliminde gerçekleşir. Mekân Vener'in evidir. Öyküdeki değişim Aref'in bu mekâna gelmesi ve Vener'i projesine davet etmesiyle başlar. Vener'in projeye katılması değişimin sonuçlandığını gösterir. Ancak öykünün sonunda Vener'in projeye katılmasıyla nelerin gerçekleşeceğine dair hiçbir bilgi verilmez. Dolayısıyla değişimin yarattığı dönüşümler hakkında bilgi edinilemez.

Öyküyü katı bilim kurgu sınıflamasına dahil eden en önemli nokta yeni teknolojilere odaklanmasıdır. Eşya kopyalamaya yarayan kopyalayıcı adlı icat, nesnelere saniyeler içinde kopyalamaktadır. Aref, icadının son geldiği noktayı şu cümleyle özetler: "Anlayacağınız simya ilmi yeniden keşfedildi" (Yılmaz, 2012:23). İcatla ilgili en önemli detay ise nasıl geliştirildiğinin, geliştirme aşamasında hangi sorunlarla karşılaşıldığının ve bunların nasıl aşıldığının detay verilerek anlatılmasıdır.

Çünkü icatların bilimsel temele oturtularak açıklanması öyküye gerçeklik kazandırır. Öyküdeki bir diğer icat ise kütlesavandır. Kopyalayıcı kadar detaylı anlatılmayan bu cihazın projeye bağlantısına yeterince değinilmez. Bu cihazın öyküdeki esas rolü Vener'in başarılı bir bilim insanı olduğunu sembolize etmesidir.

Bilimsel teori ve projeler doğrultusunda gelişen öyküde zayıf bir olay örgüsü vardır. Vener'in kapısının kim olduğu bilinmeyen biri tarafından çalınmasıyla başlayan olay örgüsü, karşılıklı bilimsel konuşmalardan ibarettir. Bu konuşmalar sonrasında iki karakter, birlikte çalışmak için evden ayrılırlar. Olay örgüsünün zayıflığı kurgunun eksik oluşturulduğunu gösterir. Bu durum öykünün salt bilim metni formuna dönüşmesine yol açar.

8.6. Robot Bilim Kurgu

Robot bilim kurgularında insan gibi düşünüp hareket edebilen makinelerin geleceğin yaşantısında ne gibi roller üstlenebileceği üzerinde durulur.

Müfit Özdeş'in *Son Tiryaki* (1996) adlı öykü kitabında yer alan "Fırar" öyküsü, geleceğin dünyasında tamamen robotlardan oluşan bir toplum kurgular. Robotların egemen olduğu geleceğin dünyasında, insanların konumu hayvanat bahçeleridir. Robotlar oksijene ihtiyaç duymadıkları için hayvanat bahçesi dışında oksijene rastlanmaz. Buradan yola çıkarak organik ve inorganik varlıkların sınırlarının keskin biçimde belirlendiğini söylemek mümkündür.

Öykünün geçtiği zamanda toplumun her bir ferdi robotlardan ibarettir. Öyküdeki tek mekân olan hayvanat bahçesinde robot görevlilerin sıkı denetim kurduğu görülür. Sıkı denetimin amacı organik varlıkların hayvanat bahçesinden kaçmasına engel olmaktır. Bu durum doğrudan inorganik varlıkların kurduğu üstünlükle ilgilidir. Organik bir varlığın hayvanat bahçesi dışına çıkması onların kurduğu düzenin riske girmesine yol açacaktır. Robotlar bunu önlemek için hayvanat bahçesi dışındaki her alanda oksijeni ortadan kaldırmışlardır. Eğer bir organik varlık hayvanat bahçesi dışına çıkarsa nefes alamadığı için ölecektir. Buna rağmen robotlar sıkı tedbirler alıp sürekli devriye gezmeyi ihmal etmezler. Buradan yola çıkarak inorganik varlıkların ne gelip güçlenirlerse güçlenirler organik varlıkların zekâsından çekindiklerini söylemek mümkündür. Olay örgüsü de bu durumu

destekler. Hayvanat bahçesinin genel müdürü Memoks, Cimcim adlı çocuk androjin için şunları söyler:

“Cimcim’in genetik kaynağı, androjinlerin en ünlü matematikçilerinden biriymiş. Arkeogenetikçiler onun bir dahi olduğunu söylüyorlar. İstedığımız kadar klonlayıp bilimsel araştırmalarda kullanabilirmişiz. Uzmanların dediğine göre matriks fiziğinde, polilektik yöntemde, yapay karadeliklerin tasarımında ve daha bir sürü alanda önemli ilerlemeler sağlanabilirmiş bu sayede.” (Özdeş, 2019: 156)

Öyküdeki bu kısım ise robotların insan zekâsına hala ihtiyaç duyduğunu kanıtlar. Cimcim’in hayvanat bahçesinden kaçması ise büyük bir panik yaratır. Robotlar, hayvanat bahçesine onlardan uzun yıllar önce dünyada yaşayan homo sapiens ve androjinleri görmeye gelir. Öyküde karşımıza çıkan “androjin” kavramı üzerinde durmak gerekir. “Dünyadaki ilk yaşam biçimlerine, dinzorlara, ilk memelilere, hatta ilk hominidlere hızla bakıp geçtikten sonra, üç aşamayı uzun uzadıya incelemiştii: *Homo sapiens*, *Homo androgynus* ve nihayet *Homo mechanicus*” (Özdeş, 2019: 160). Bu alıntıdan da anlaşıldığı üzere öyküde üç aşamalı bir sınıflandırma yapılmıştır. Başta yer alan sapiensler ilkel insanlar, sonda yer alan mechanicuslar ise robotlardır. Ara nesil diyebileceğimiz Androjinlerin en bariz özelliği üreme organlarının olmamasıdır. Çeşitli devrim ve mikrobiyolojik savaşlar sonucu androjin genetik tasarımları yaygınlaşmış ve sapiensler ortadan kalkmıştır. İnsanların üreme özelliklerini yitirmesi önemli bir detaydır. Çünkü üreme işleminin yapay döllenme ile gerçekleşmesi robotların fabrikalarda üretilmesiyle benzerlik taşır. Bu durum organik varlıkların kendi özelliklerini yitirip inorganik varlıklara benzemelerine yol açar. Bu gelişmelerin sonucunda sayısı yok denecek kadar azalan androjinler kendilerini hayvanat bahçelerinde bulur. Robotların ise tamamen insan gibi yaşam sürdüğü görülür. Öykünün ana kahramanlarından biri Endi’dir. Hayvanat bahçesinde güvenlik görevlisi olarak çalışan robot Endi; uyur, inceyağ ile duş alır, dizleri ağrıdığıında antipas merhemi kullanır, sağlık problemleri yaşadığında reviri ziyaret eder ve jimnastik yapar. Bu örneklere bakıldığında robotların insan gibi yaşaması daha net anlaşılır. Öykü bu bağlamda insanlar açısından karamsar bir tablo çizerek yapay zekâ teknolojisi kontrolden çıktığında yaşanabilecekleri örneklemiştir.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Herkes Burada Ama Kimse İşe Yaramıyor" öyküsü, inorganik varlıkların organik varlıklarla aynı davranışları sergilemeye başlamasını konu edinir.

Öykü 3000 yılındaCopies adlı bir robot üretim tesisinde başlar. Lai-Tu, sürekli iş raporlarını inceleyip hatalı robotların kusurlarını okur ve notlar çıkarır. Hizmetçi ve bebek bakıcısı gibi insan yaşamını kolaylaştıran roller için üretilen robotlar, insani davranışlar sergileyerek sahiplerini huzursuz etmeye başlamışlardır. Bazı robotlar uyku sırasında rüya görmektedir. Lai-Tu okuduklarından hiç hoşlanmaz. Robotların rüya görmeye başlamasını alt kimliklerinin yeniden canlanmasına bağlar. Bir diğer sorun robotların ağlamaya başlamalarıdır. İnorganik bir varlığın ağlaması doğrudan organik varlık çağrışımı yaptığı için mide bulandırıcıdır. Lai-Tu yerinden kalkar ve birazdan imha edilecek robotlardan birine tekme atar. Sonra yerine geçip raporlarını kontrol etmeye devam eder. Öykü burada sona erer.

Öyküde ilk dikkat çeken şey robotların tıpkı televizyon, bilgisayar ve cep telefonu gibi fabrikasyon şekilde üretilmesidir. Buradan yola çıkarak öyküde inorganik varlıkların alınıp satılabilen mal konumunda ele alındığını söylemek mümkündür. Bu durum doğrudan üstünlük ilişkisi yaratır ve inorganik varlıkları organik varlıkların üzerinde hak sahibi olan bir konuma taşır. Lai-Tu'nun insani özellik gösteren robotlara öfkelenmesinin önemli bir sebebi üstünlük ilişkisiyle ilgilidir. İnorganik varlıklar, insani özellikler sergiledikçe üstünlük ilişkisini değiştirmeye başlarlar. Lai-Tu'nun rapor okurken öfkesine hakim olamayıp bir robotu tekmelemeye gitmesi organik varlıkların yaşadığı telaş ve öfkeye örnektir. Öyküde robotların yaşam alanları insanların belirlediği ölçülerle sınırlı olsa da dengelerin her an değişebileceği örnekler üzerinden gösterilir.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Seni Uyarımtım Canım" öyküsü, organik ve inorganik varlıkların ilişkisini evlilik örneği üzerinden ele alır.

Öykünün ana kahramanı Silent isimli bir robottur. Eş olarak tasarlanan bu robotun ismi kategorisiyle ilgilidir. Silent kategorisindeki robotlar; uysal, sevimli, barışçıl ve hoşgörülü eşler olarak tasarlanmıştır. Tek arzuları eşlerini memnun etmektir. Silent'in karısı Chatter ise güzel, inatçı ve zalim bir insandır. Öykünün büyük bir bölümü Chatter'ın Silent'e uyguladığı eziyetlerden oluşur. Chatter bir gün

Silent'i cevizi kabuklarıyla beraber yemeye zorlar. Bu olay öyküde kırılma noktası yaratır. Çünkü bu eziyet sırasında Silent'in dişleri paramparça olur ve çok acı çeker. Diş doktoruna gittiklerinde diş doktorunun da kendisi gibi Silent kategorisinden bir robot olduğu görür. Doktor onun haline çok üzülür birlikte Chatter'a bir ders verebileceklerini söyler. Diş doktoru, Silent'in dişlerini düzelttikten sonra Chatter'a ücretsiz diş bakımı teklif eder. Chatter teklifi kabul eder ve operasyon sırasında ağzı görünmeyen ve çok sıkı bir ameliyat ipiyle dikilir. Artık Chatter'ın bağırıp emir vermesi mümkün değildir. Üstelik sadece sıvı gıdayla beslenecektir. Öykünün sonunda Silent, karısına içireceği kaynar ve pütürlü çorbaların hayalini kurmaya başlar.

Öyküde ilk dikkat çeken detay organik varlıkların inorganik varlıklardan üstün kurgulanmasıdır. Çünkü Chatter, Silent'i bir mağazadan satın alarak eşi yapmıştır. Bu noktada organik varlıklar eylemlerinde özgürken inorganik varlıklar mağazalardan satın alınan eşya konumundadır. Silent'in isminin model isminden ibaret olması da onların eşya olarak görüldüğünü örnekler. Bu üstünlük ilişkisi Silent ve Chatter'ın evliliğini doğrudan etkiler. Silent programı ve aldığı eğitimler gereği hoşgörüsünü korumaya ve eziyetlere boyun eğmeye çalışır. Ancak eziyetlerin şiddeti arttıkça Silent'in iç çatışma yaşamaya başlar. Chatter'a belli etmese de içinde ona karşı nefret filizlenmeye başlar. Bu önemli bir ayrıntıdır çünkü Silent kategorisindeki robotlarda nefret gibi olumsuz duygular yoktur.

Silent, kimi zaman uğradığı eziyetleri Chatter'a uygulamayı hayal eder. Nitekim öykünün sonunda da diş doktoruyla birlik olup Chatter'a eziyet eder. Silent'in programının dışında davranışlar sergilemesi incelemeye değer bir noktadır. Öykü her ne kadar başlangıçta organik varlıkları üstün bir konumda ele alsada öykünün sonunda dengeler değişir. Artık Silent ceza veren, Chatter ise ceza gören konumdadır. Silent'in eziyet gördükçe iç çatışma yaşamaya ve yeni duygular edinmesi bilinç kazanmasıyla ilgilidir. Üstelik kazandığı olumsuz nitelikleri bizzat Chatter'dan öğrenmiştir. Robotların insanları rol model olarak bilinç kazanmaya başlaması organik varlıklar için tehdit oluşturabilecek bir durumdur. Gurur Ası, bu düşünceyi *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabındaki "Herkes Burada Ama Kimse İşe Yaramıyor" öyküsünde de dile getirir. İki öyküde de robotlar satın alınan eşya konumundadır. Ancak "Herkes Burada Ama Kimse İşe Yaramıyor" öyküsünde insanı duygu ve davranışlar sergileyen robotlar hemen toplatılarak imha edilir. "Seni

Uyarmıştım Canım” öyküsünde ise insani duygular gösteren ve içi nefretle dolan bir robotun neler yapabileceği örnek üzerinden okuyucuya aktarılır.

Gurur Ası’nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan “Elastik Aşk Plastik Aşk” öyküsü organik ve inorganik varlıkların ilişkisini toplumsal yapı üzerinden örnekler.

Öykü dünyadan çok uzaktaki bir maden gezegeninde geçer. Dimitri kolonisinde insan, robot ve cyborglardan oluşan karma bir toplum vardır. Temel geçim kaynağı madencilik olan halk, üst üste binalardan oluşan kolonilerde yoksul bir yaşam sürer. Öykünün ana karakteri yalnız yaşayan ve uzun yıllardır madencilik yapan bir adamdır. Tek hayali kendine lüks bir ev alıp güzel bir kadınla evlenmektir. Koloniye yeni katılan Tşigra adlı dişi robota ilk görüşte aşık olur. Tşigra, genetik kopya olduğu için kusursuz güzelliindedir ve herkesi etkiler. Bu sayede hiç iş yapmasına gerek yoktur. Ona hayran olan herkes Tşigra’nın ihtiyaçlarını karşılamaya gönüllüdür. Öykünün kahramanı Tşigra’yla aşk yaşamaya başlar. Ancak Tşigra’nın tek amacı onun yıllardır biriktirdiği paralarıdır. Adam, Tşigra’nın pahalı isteklerine yetemeyeceğini anlayınca birikmiş tüm parasını Tşigra’ya verir ve terk edilir. Tşigra ise yeni insanları dolandırmak için Dünya’ya döner.

Öyküde organik ve inorganik varlıkların benzer şartlarda yaşadığı bir toplumsal yapı kurgulanmıştır. Bu durum robot temasını işleyen öykülerde yaygın görülen üstünlük ilişkisinin karşısında yer alır. Çünkü “Elastik Aşk Plastik Aşk” öyküsündeki inorganik varlıklar organik varlıklardan farksızdır. Tıpkı onlar gibi meslek edinme, seyahat etme ve ilişki yaşama gibi haklara sahiplerdir. Üstelik birbirlerine yadırgayıcı gözle bakmaz veya üstünlük ilişkisi kurmaya çalışmazlar. Bu örnekler öyküdeki inorganik varlıkların özgür bir iradeye sahip olduklarını kanıtlar. Genetik kopya Tşigra’nın çalışıp emeğinin karşılığını kazanmak yerine başkalarını sömürerek hayatını devam ettirmeyi tercih etmesi de özgür iradesiyle bağlantılıdır.

Gurur Ası’nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan “Sesler” öyküsü; robotların, nesli tükenen insanlar üzerine bir araştırma yapmasını konu edinir.

Öykü robotların yaptığı bir toplantıyla başlar. Nesli tükenen insanların yaşam biçimlerini ve sosyal ilişkilerini merak eden robotlar, insanların ses dalgalarının hala evrende gezindiğini fark etmiştir. Bir cihaz sayesinde evrendeki ses dalgalarını

yakalayıp analiz etmek isterler. Ancak toplantı kargaşayla geçer. Robotların sürekli birbirlerini eleştirip tartışmaları projenin başlamasını engeller. Sakinlik sağlandığında cihaz çalıştırılır fakat hiçbir ses dalgası yakalanamaz. Onca masrafın başarısız bir projeye harcanması bazı robotları rahatsız eder. Bu sırada robotlar az önceki tartışmalarına ait ses dalgalarının evrene yayıldığını düşünürler. Günün birinde bu ses dalgaları dinlenirse boş ve anlamsız cümlelerden ibaret olduğu düşünülecektir. Öykü burada sona erer.

Öykü yaratıcı ve merak duygusunu arttıran bir konuya sahiptir. Ancak bu konunun işlenişi problemlidir. Öyküdeki karakterlerin isimleri Dominant, Resesif, Sazan, Klasik ve Romantik gibi duyguları öne çıkaran yüzeysel isimlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla robotlar isimlerine uygun davranışlar sergileyerek sürekli birbirleriyle atışırlar. Olay örgüsünün çok büyük kısmının bu atışmalardan oluşması esas konunun işlenmesini engeller.

Tevfik Uyar'ın *Tek Kişilik Firar* (2016) adlı öykü kitabında yer alan “Son Mektup” öyküsü bir robotun eski sevgilisine mektup yazmasını konu edinir.

Öykü, bir robotun onu terk eden eski sevgilisine mektup yazmasıyla başlar. Robotun eski sevgilisi Leyla adlı bir insandır. Leyla'nın onu bir insan için terk etmiştir. Robot bu durumu bir türlü kabullenemez ve inorganik varlıkların organik varlıklardan farksız olduğunu ve hatta üstün olduğunu dile getirir. Robot mektup boyunca inorganik varlık olsa da Leyla'yı organik varlıklardan daha çok sevdiğini kanıtlamaya çalışır. İşlemcisini incelerse onu ne kadar sevdiğini yüzdelik oranda görebileceğini söyler. Ancak organik bir varlık asla bu şekilde sevgisini kanıtlayamaz. Robotun üzerinde durduğu bir diğer konu ise samimiyettir. Leyla, ona cümlelerini samimi bulmadığını söylemiştir. Fakat robot, kelime dağarcığı insanlar tarafından oluşturulsa da her bir kelimeyi kendi hür iradesiyle seçtiğini söylemiştir. Robotun son olarak değindiği konu ölümdür. Leyla ölümlü bir varlıktır ve öldükten sonra sevgilisinin sonsuza dek yaşayacağını bilmek onu rahatsız etmiştir. Robot bu durumu değiştirebileceğini söyler. Leyla her yaş atladığında kablolarını kesmeyi, öldüğünde ise kendini tamamen imha edebileceğini söyler. Öykü, robotun eski sevgilisine onunla tekrar birlikte olması için yalvarmasıyla sona erer.

Öykü karakter anlatıcı bakış açısı ve şimdiki zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmese de insanlarla robotların beraber yaşadığı toplum yapısından yola çıkarak öykünün gelecekte geçtiğini söylemek mümkündür.

Öykünün bütününe bakıldığında inorganik ve organik varlıkların romantik ilişki yaşadıklarında ortaya çıkabilecek sorunlara değindiği görülür. Robotun sürekli kendini organik varlıkla bir ve onlardan üstün göstermeye çalışması incelemeye değer bir noktadır. Bu durum yapay zekânın giderek bilinçlendiğini ve insandan farksız bir konuma evrildiğini gösterir. Üstelik sevginin kanıtlanabilirliği konusunda inorganik varlıkların organik varlıklardan daha üstün olduğu önemli bir noktadır. Yazarın vermek istediği mesaj, gelecekte robotların da tıpkı insanlar gibi sosyal hatta roller üstlenebileceğidir. Üstelik teknoloji geliştikçe farklılıklar azalacak ve hatta inorganik varlıklar, organik varlıkların bir adım önüne bile geçebilecektir.

Doğu Yücel, *Öldüğünü Google'dan Öğrenen Adam* (2020) adlı eserinde yer alan “Yaktın Bizi Kasparov!!” öyküsünde gelecekte robotlar ve insanlar arasındaki üstünlük mücadelesi ele alınır. Yirmi ikinci yüzyılda geçen öyküde “otomatikler” olarak adlandırılan robotlar, zaman ve emek isteyen birçok işi kısa sürede halledebildikleri için insanların yükünü hafifletirler. Ancak giderek gelişen robotların devlet yönetiminde bile söz sahibi olmaya başlamaları dengeleri değiştirir. Robotlar her alanda insanlardan daha yetenekli olduklarını iddia ederler ve bunu kanıtlamak için insanları resim, sinema ve şiir gibi çeşitli düellolarda yenerler. Girdikleri her düelloyu kazanan robotlar, düelloya konu olan iş veya sanat türünde tamamen söz sahibi olmaktadır. Hayatın robotlar tarafından şekillendirilmesi yaşamın insanlar için giderek otomatikleşmesine yol açar. Örneğin robotlar sinema düellosunu kazandıkları için artık tüm filmleri onlar çekmektedir. Öyküde ilk dikkat çeken şey insan konforu için üretilen robotların zamanla bilinçlenip insanlara meydan okumalarıdır. Bu durum gelecekte yapay zekâ teknolojisi kontrolden çıktığında yaşanabileceklerin manzarasını çizer.

Öyküde iş ve hobi alanlarında hakimiyet kazanan robotların sosyal yaşama da el attığı görülür. Robotlar, insanlar için ideal arkadaş, sevgili ve eş gibi roller üstlenir. Robotların sosyal yaşamdaki baskınlığı nüfus yapısında değişmelere yol açar. İnsan nüfusu durma noktasına gelirken robotların nüfusu her geçen gün artar. İnsanların robotlara sosyal yaşamda ilgi göstermelerinin önemli bir sebebi mükemmeli arzulamakla ilgidir. Birçok bilim kurgu eserinde rastlanan teknoloji sayesinde en iyiye ulaşma düşüncesi “Yaktın Bizi Kasparov!!” öyküsünde robotlar üzerinden işlenir. İş, sanat ve sosyal yaşamda insanlardan daha iyi işler çıkaran robotlar, insanlara arzuladıkları mükemmel düşüncesi her alanda sunmaya başlar. Bu

durum insanları mutlu etse de her alanı robotlara teslim etmek onları amaçsızlaştırır. Öykü insanların kendilerini rahat ettirmek için ürettikleri robotlar tarafından farkında olmadan işlevsizleştirildikleri vurgular. Doğu Yücel bu durumu şöyle açıklar: “Denilebilir ki, robotlar filmlerde olduğu gibi dünyayı ele geçirmek için savaşmadılar. İnsanlar otomatikman teslim oldu” (Yücel, 2019: 137). Öyküde birçok ülkenin robotlar tarafından yönetilmesi, insanların düellolarda kaybettikleri alanlarda faaliyet göstermelerinin yasaklanması ve insan nüfusunun durma noktasına gelmesi robot temasının yanı sıra distopya bilim kurgularıyla da kesişir.

Robotlar insanları en son öykü yazma düellosuna davet eder. Öykünün ana kahramanı Erge Panov, Dünya Yayıncılar Birliği’nin başkanı olduğu için öykü düellosuna katılacak insanı seçecektir. Erge, robotları yenilmez olarak görmez. Sinema düellolarında başarılı olmalarını senaryoyu insanların yazmasına bağlar. Ona göre robotlar yoktan bir şey var edemez. Dolayısıyla insanların öykü düellosunu kazanacağına inanır. Erge bu durumu bir savaş gibi görür. Eğer insanlar bir defa olsun düelloda robotları yenebilirse eski özgürlüklerini geri kazanabileceğine inanır. O, robotlarla insanlar arasındaki üstünlük mücadelesinin 1997 yılında satranç şampiyonu Garri Kasparov’un bir bilgisayara yenilmesiyle başladığını düşünür. Ona göre Kasparov, bilgisayarı ciddi bir rakip görmediği için kaybetmiştir. Erge insanların esas sorununu robotları ya küçümsemelerine ya da onlardan çok korkmalarına bağlar. Bunları düşünürken gözü robot dadısıyla neşeyle oyun oynayan küçük kızına takılır ve nasıl bir yazar seçeceğine o an karar verir. Robot çağında büyüyen çocuklar her gün iç içe oldukları robotlardan korkmayacak ve onları küçümsemeyecektir. Erge, düelloya başarılı bir çocuk yazarı çıkaracaktır. Öyküde robotların düellolara profesyonel yaklaşırken insanların küçümseme veya korku gibi duygularla hareket etmesi dikkat çekicidir. Bu durum organik ve inorganik varlıklar arasındaki farkı gözler önüne serer. Öykünün başında yapılan “otomatikler” vurgusu robotların sistematik hareket etmeleriyle ilgilidir. Erge bu durumu onların yoktan bir şey var edemeyeceklerini söyleyerek açıklar. Yani robotlar sadece onlara verilen işi programları sayesinde daha ileriye taşımaktadır. Ancak insanların robotların aksine sezgi ve duyguları vardır. Erge, insanların duygularını kontrol edebildikleri takdirde başarıya ulaşabileceklerine inanır. Burada insanın düşünen ve duyguları olan bir varlık olması sebebiyle inorganik varlıklardan her zaman önde olabileceğine dair bir temenni vardır.

8.7. Siberpunk Bilim Kurgu

Siberpunk, bilim kurgunun geleceğe dönük temaları arasında yer alır. Teknolojik gelişmelerle beraber insan yaşamında varlığını arttıran bilgisayar ve elektronik cihazların gelecekteki rolü anlatılır. Siberpunk bilim kurgularında geleceğin teknolojileriyle ilgili çeşitli öngörülere de rastlanır. Cem Kılıçarslan bu durumu şöyle özetler: “Siberpunk, küreselleşmiş bilgi toplumunun yaratacağı yeni teknolojiler ile insan bedeni ve bilincini dönüştürecek müdahaleci yaklaşımlar ve bunların olası sonuçlarını ele alan, gelmesine ramak kalmış kaçınılmaz bir geleceğin BK kapsamındaki öngörüsü olmaktadır” (Kılıçarslan, 2022: 210). Bazı eserlerde insan-bilgisayar etkileşimi öne çıkarken bazı eserlerde insan ve yapay zekâ arasındaki farklar dikkat çeker. Siberpunk temasını işleyen eserlerde yaşamın her noktasına temas eden teknolojinin insanları yapaylaştırdığı ve toplumsal yozlaşmaya sebep olduğu da görülür.

Haldun Aydıngün’ün *2000’li Yılların Öyküleri* (1992) adlı öykü kitabında bulunan “Başkan Oyunu” öyküsü, sanal dünyanın gelecekte insan yaşantısındaki rolünü sorgulayan bir öyküdür.

Öykünün ana kahramanı Murat, erken yaşta babasını kaybettiği için annesi tarafından büyütülür. Ancak annesi çeşitli sebeplerle Murat ile yeterince ilgilenemez. Bu yüzden Murat’ın gelişimi ve eğitimi tamamen robotlar ve bilgisayarlar eşliğinde gerçekleşir. Tamamen yapay bir çevrede büyüyen Murat, sevgi ihtiyacını robot dadısı Binnaz’la karşılamak ister. Ancak Binnaz’ın kelime haznesi yapabilecekleri kısıtlı olduğu için Murat ihtiyaç duyduğu ebeveyn sevgisine doyamadan büyür. Çeşitli özel kuruluşların hazırladığı eğitim programlarını bilgisayarlar aracılığıyla takip eden Murat, çok başarılı bir çocuk olur. Bu sırada birçok insanın oynamakta zorlandığı Başkan Oyunu adlı bir bilgisayar oyunu geliştirilir. Oyuncuların bir ülke yönettiği bu simülasyon oyununda her şey çok gerçekçidir ve oyun da gerçek zamanlı ilerlemektedir. Bir eğitim kurumu başarılı çocukları seçerek bu oyunda ne kadar ilerleyeceklerini öğrenmek ister. Murat da bu gruba seçilir. Murat artık günün yarısını bilgisayar başında ülkesini yöneterek geçirir. Kendinden yaşça büyük insanlardan bile daha başarılı bir başkanlık performansı sergiler ve takdir edilir. Murat, bilgisayar oyunundaki sanal karakterle bağ kurarsa da gerçek yaşantıda neredeyse hiç arkadaşı yoktur. Komşunun kızının Murat’la yakınlık kurma çabaları da başarısız olur.

Hayatını tamamen Başkan Oyunu'na bağlayan Murat, oyundaki Dora adlı sanal bir kadına aşık olur. Artık oyunu Dora'yı görmek ve onunla zaman geçirmek için oynar. Bir süre sonra yönettiği ülkede darbe gerçekleşir ve Murat darbeyi başarıyla engelleyip başkanlığını perçinler. Murat'ın çok uzun süre Başkan Oyunu'nu başarıyla oynaması dünya çapında ses getirir. Murat, başarılarından dolayı bir ödül törenine çağrılır. Ödül töreninin ardından eve geldiğinde bilgisayarın odasında olmadığını görür. Murat'a Başkan Oyunu oynayabilmesi için bilgisayar veren eğitim kurumu, test sona erdiği için bilgisayarı sıfırlayıp götürmüştür. Sanal dünyasını yitiren Murat ne yapacağını bilemez ve kedere gömülür. Öyküde bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle sosyal yaşantıda ne gibi değişmelerin meydana gelebileceği çeşitli örneklerle anlatılır. Murat'ın küçüklüğünden itibaren bakımı ve eğitiminin annesinden ziyade bilgisayarların denetiminde olması dikkat çekicidir. Murat'ın robot dadıyla büyümesi ve bilgisayar programlarının önerdiği şekilde yetiştirilmesi doğrudan siberpunk türüyle bağdaşır.

Siberpunk eserlerinde teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan yapaylaşma, "Başkan Oyunu" adlı öyküde Murat'ın küçüklüğünden beri görülür. Tamamen yapay bir çevrede büyüyen Murat, gerçek insanlarla ilişki kuramaz ve arkadaş edinemez. Bunun sonucunda günün büyük kısmını bilgisayar oyunuyla geçirir. Bu durum bilgisayarların insan yaşantısındaki rolü arttıkça sosyal ilişkilerin yapaylaşmasına örnek oluşturur. Murat'ın sürekli bilgisayar oyununda vakit geçirmesi gerçeklikten kaçma olgusuyla da bağdaşır. Yaşantısını tamamen sanal dünya üzerinden şekillendiren Murat, öykünün sonunda bilgisayarını ve oyununu kaybettiğinde adeta dünya başına yıkılmış gibi hisseder. Öyküde dikkat çeken önemli bir nokta da bilgisayar oyunlarının gelişimidir. Başkan Oyunu adlı bilgisayar oyununda tıpkı insan gibi düşünebilen oyun karakterleri olması yapay zekâ teknolojisinin gelecekte hangi boyutlara ulaşabileceğini gösterir. Oyunun gerçek zamanlı olması ve oyuncuların sanal dünyada gerçek bir devlet başkanı gibi rol yapmaları dijital ortamda alternatif bir yaşam biçimi yaratır. Bu durum siberpunk eserlerindeki sosyal ilişkilerin zayıflayıp yapaylaşmasının sebeplerinden biridir. Siberpunk temasının özelliklerini yoğun yansıtan öykü, robot dadı Binnaz sebebiyle robot temasına da örnek oluşturur. Ancak öyküde robot dadı görülmesinin önemli bir sebebi Murat'ın küçüklüğünden itibaren gerçek insanlarla sosyal bir çevre yerine sanal bir ortamda büyüdüğünü anlatmaktadır.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Dijital Mezarlıkta Güller Biter mi?" öyküsü, teknolojik imkanlarla çevrelenmiş bir dünyada insanların suç işlemeyi sıradanlaştırmasını konu edinir.

Öyküdeki şehirde biyocezakesicilere ve tüm verileri denetleyen Baba Bilgisayar'a rağmen suç işlenmesine engel olunamaz. Hız tutkunu insanlar, eğlence parkuru olarak gördükleri otobanda insanları ezme pahasına hız limitini aşmaya devam eder. Öyküdeki karakterler, mekânîk uzuvlara ve çeşitli dijital donanımlarına sahiptir. Öyküdeki kadın karakterin neredeyse her uzvu mekânîktir ve bu sebeple ondan Dönüşmüş Kadın olarak bahsedilir. Dönüşmüş Kadın, yapay vücut parçalarından utanç duyup zihninin hala organik kalmasıyla teselli bulan biridir. Annesi otobanda bir hız tutkunu tarafından ezilmiştir. Şimdi kendisi de annesinin mezarına gül götürmek için bu otobanda ilerler. Annesinin mezarına bırakmak istediği organik gülü karaborsadan korneasını satarak almıştır. Öyküdeki adam ise insani duygulardan tamamen sıyrılmış ve hız tutkusundan başka hiçbir şey düşünmeyen biridir. Son hızda giderken arabasını bilerek kadının üzerine sürer ve onu ezer. Daha sonra kadının dijital mezarını ziyaret eder ve oraya bir gül bırakır. Öyküdeki adamın ve diğer hız tutkunlarının onca denetime rağmen doğru düzgün ceza almadan suç işlemeye devam etmeleri dikkat çekicidir. İnsanlar, teknolojinin çevrelediği bu dünyada duygulardan sıyrılıp yapaylaşmakta ve hazdan başka bir şey düşünmemektedir. Öyküdeki insanlar için hız sınırını aşmak en büyük hazdır. Diğer insanların yaşamı bu hazdan önemsizdir. Bu durum siberpunk eserlerinde görülen yapaylaşmanın yarattığı ahlaki çöküntüye örnek oluşturur.

Zühtü Bayar'ın *Geysa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Tutuklu Bilinç" öyküsü, insan belleğinin bilgisayara aktarılmasını sonucunda yaşananları konu edinir.

Öykünün ana kahramanı Dr. Adam, genç bir insanı öldürmüş ve kurduğu düzenle kendi zihnini onun bedenine aktarmak istemiştir. Bu isteğin sebebi ölümsüzlük arzusudur. Kurduğu düzenek sayesinde yaşlanmaya başladıkça zihnini genç bedenlere aktararak ölümsüz olacağını düşünen Dr. Adam, bir hatayla karşılaşır. Bilinci bilgisayar aracılığıyla genç adamın bedenine aktarılacakken bilgisayarda tutuklu kalır ve aradan uzun yıllar geçer. Zihni bir bilgisayarın içinde tutuklu kalan Dr. Adam'ın düşünmekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktur. Sadece düşünme

fonksiyonunu yerine getirebildiği için zihnini bilgisayardan kurtaramaz. Sürekli düşünmek ve bilgisayarı kullananların yaptıkları işlemleri takip etmek ona sadece acı verir. Bu yüzden Dr. Adam'ın ölümsüzlük arzusu ölüm arzusuna dönüşür. Öykünün üzerinde durduğu esas nokta teknolojinin her zaman insan kontrolünde olmaması ve bazen istenmeyen sonuçlara yol açmasıdır. Bilgisayar merkezli teknolojiler siberpunk temasını işleyen eserlerde birbirinden yaratıcı konularla boy gösterir. Bu öyküde bilgisayar bilinç transferi amacıyla kullanılır. Ancak bir sistem hatası sebebiyle insan beynine sahip bir bilgisayar ortaya çıkar. Öyküde dikkat çeken bir diğer nokta insan-bilgisayar etkileşimiyle ölümsüzlüğe ulaşılmasıdır. Dr. Adam'ın bilincini bilgisayarda esir eden bu deney kazası bambaşka bir teknolojinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dr. Adam farkında olmadan insan zihnini sonsuza dek bilgisayar içinde yaşatacak bir teknoloji keşfetmiştir. Siberpunk temasındaki eserlerde genellikle kırılma noktası yaratan bilgisayar, bu öyküde ölümsüzlük aracı olarak işlenmiştir.

Zühtü Bayar'ın *Geyşa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Zamanın Ötesinde" öyküsü, insan ve bilgisayar zekâsı arasındaki farkları ortaya çıkaran bir öyküdür.

Uzay gemisi kaptanı Korek, uzun süren bir uykudan uyanır. Bilgisayar ekranına baktığında 2500 yıl boyunca uyduğunu görür ve olanlara çok şaşırır. Bilgisayar bunun sistematik bir hata olduğunu ve aynı konumda sadece iki saat sekiz dakika dört saniyeden beri bulduklarını söyler. Ancak uzay gemisinin karşısındaki gezegenin ikliminde gözle görülür değişiklikler vardır. Korek buradan yola çıkarak bir hata olduğunu düşünür. Bilgisayara ölü güneş sisteminden gelen sinyalleri çözümlemesini söyler. Bunun sonucunda uzaylıların onlara gönderdiği bir mesaj fark edilir. O bölgede yaşayan uzaylılar, uzay gemisini bir tehdit olarak algıladıkları için onları 2500 yıl uyutacak bir teknoloji kullanmışlardır. Hatasını fark eden bilgisayar durum karşısında afallar ve Korek'e gerçeği nasıl tahmin edebildiğini sorar. Korek, bilgisayarların sadece programlarına göre düşünebildiğini söyler. Dolayısıyla programda bir hata olduğunda bilgisayarın düşüncesi de hatalı olmaktadır. İnsanlar ise biyolojik varlık olmalarından dolayı sezgi gücüyle olayları kolaylıkla çözümleyebilmektedir. Öykü, inorganik varlıkların ne kadar gelişmiş teknolojilerle desteklenirse desteklensin organik varlıklardan üstün olamayacaklarını vurgular.

Zühtü Bayar'ın *Geyşa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan “Eromofobia” öyküsünde insan ve bilgisayar zekâsının kıyaslanır.

Öykü, 2143 yılında bir uzay gemisinde geçer. Uzay gemisinde analizci olarak görev yapan Cem Arkan, uyandığında 5 yıldır uykuda olduğunu fark eder. Neler olduğunu anlamak için etrafını araştırır ve çalışma arkadaşlarının cesetleriyle karşılaşır. Çalışma arkadaşları da tıpkı Cem gibi yaşam destek ünitesinde uyutulmuştur ancak her ne olursa Cem erken uyandırılmış; çalışma arkadaşları ise uyku sırasında can vermiştir. Açlığını gidermek için yiyecek arayan Cem, uzay gemisinde yeni tüketilmiş yiyecek artıklarıyla karşılaşır. Gemide tıpkı kendisi gibi birinin hayatta olduğu düşünür ve onu bulmaya çalışır. Ancak robotlar dışında kimseyle karşılaşamaz. Uzay gemisinin Magic Mamma adlı bilgisayarı Cem ile iletişime geçer. Ona gemiye bir virüsün sızdığını ve herkesin bu yüzden uyutulduğunu anlatır. Virüse sadece Cem'in bedeni direnç gösterdiği için diğer çalışanlar uyku sırasında ölmüştür. Cem böyle korunaklı bir uzay gemisine virüsün nasıl sızdığını sorgulasa da Magic Mamma yanıt vermeyi reddeder. Cem bunun üzerine gemide kendisinden başka kimin gezindiğini sorar ve tekrar yanıt alamaz. Üstelik Magic Mamma çeşitli bahanelerle onu tekrar yaşam destek ünitesinde uyumaya zorlar.

Cem, 35 yıl sonra uyanır ve tekrar uzay gemisinde yeni tüketilmiş yiyecek artıkları görür. Neler olduğunu öğrenmek için Magic Mamma ile iletişime geçer. Magic Mamma'nın kendisini tekrar kandırmaya çalıştığını fark eden Cem, onun komutlarına uymaz ve gemiyi araştırmaya başlar. Magic Mamma, emirlerine uyulmamasının isyan sayılacağını söylese de Cem'in gemiyi araştırmasına engel olamaz. Cem, gemide neler olup bittiğini öğrenmeyi kafasına koyar. Magic Mamma'ya kendisini engellemeye çalışırsa onu paramparça edeceğini söyler. Bu tehdit Magic Mamma'yı ürkütür ve gerçekleri söylemesini sağlar. Gemide herkesten gizlenen özel bir yolcu vardır. Çalışanları öldüren virüs de bu yolcudan gemiye bulaşmıştır. Bütün mürettebat uykuda olduğu için uzay gemisini Magic Mamma kontrol etmeye çalışmış ancak başarısız olmuştur. Bir göktaşıyla çarpışan uzay gemisi, yıllardır olduğu yerde sabit beklemektedir. Öyküde ilk dikkat çeken nokta, yapay zekâ destekli bir bilgisayarın insan gibi davranmasıdır. Gemide analizci olarak görev yapan Cem Arkan, Magic Mamma'dan emir almaktadır. Öykü, yapay zekâ destekli bilgisayarların gelecekte insan hayatında etkin rol üstleneceğini işler. Ancak tıpkı “Zamanın Ötesinde” öyküsündeki gibi bilgisayarların kusursuz olamayacağını

anlatır. Magic Mamma, insan desteği olmadan uzay gemisini kontrol etmekte zorlandığını kendisi dile getirir. Ayrıca her ne kadar bazı gerçekleri gizlemek için Cem'i kandırmaya çalışsa da başarısız olur. Cem, “Zamanın Ötesinde” öyküsündeki Korek adlı karakter gibi yapay zekâya güvenmeyerek sezgileri sayesinde bir şeylerin ters gittiğini öğrenir. Her iki öykü de insanların sezgileri sayesinde yapay zekâ destekli bilgisayarlardan bir adım önde olacağını anlatır.

Murat Yılmaz'ın *Zenar'ın Geleceği* (2012) adlı öykü kitabında yer alan “Gönül Dili” öyküsü, siberpunk eserlerinde sıklıkla rastlanan bilgisayar-insan etkileşimine örnek oluşturur.

Öyküdeki insanlar, omuriliklerine “Maşa” adlı bir cihaz takarak mail takibi ve görüntü paylaşımı gibi pek çok dijital işlemi zihin kontrolüyle yapabilmektedir. Öykünün ana kahramanı Ay-Bilen, bilgisayar ve veri işleme teknolojilerinde çok yetenekli olduğu için daha fazla iş imkanı sunan bir gezegene yolculuğa çıkar. Yolculuk sırasında kendisinden yaşça büyük bir adamla sohbet eder. Adamın Maşa'sı yoktur. Bu yüzden Ay-Bilen'den kendi maşasıyla maillerini kontrol etmesini ister. Ay-Bilen adamın maillerini zihninde canlandırır ve istediği mesajları ona okur. O sırada maillerde madde kopyalamayla ilgili bir buluşa rastlar bunun ne olduğunu sorar. Adam, henüz üzerinde çalıştıkları bu yeni teknolojinin organik olmayan maddeleri hızlıca kopyalayabildiğini söyler ve yolculuk boyunca detaylı şekilde anlatır. Öyküdeki Maşa adlı buluş aslında günümüzde bilgisayar ve akıllı telefon aracılığıyla yapılan işlemleri kapsar. Ancak insan vücuduna entegre edildiğinde görüntüleri gözün önüne getirmesi ve zihinle kontrol edilmesi günümüzde henüz ulaşılmamış bir teknoloji olduğunu belirtir. Öyküdeki insanlar Maşa sayesinde dijital işlemlerini halletmek için ekstra cihazlara ihtiyaç duymaz. Öykü, teknolojinin gelişmesiyle beraber insan bedeninin dijitalleşmesini Maşa icadı üzerinden okuyucuya aktarır. Öykü, başlangıçtan itibaren maşa buluşu üzerinden şekillendiği için siberpunk temasıyla bağdaşır.

Doğu Yücel'in *Öldüğünü Google'dan Öğrenen Adam* (2020) adlı öykü kitabında yer alan “Sakin Ol ve Algoritmaya Güven” öyküsünde tıpkı “Gönül Dili” öyküsünde olduğu gibi teknolojik cihaz ve insan etkileşimine rastlanır. Öyküdeki insanların kulaklarının arkasında “Algoritim” adlı bir çip vardır. Algoritim, hızlıca hesaplamalar yaparak insanlar için neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar verir.

Algoritimin insan yaşantısındaki önemi büyüktür. Artık eve bir mobilya almak veya vücuda dövme yaptırmak düşünüldüğünde bile Algoritime danışılır. Anketler de Algoritim ile karar alan 100 insandan 93'ünün çok mutlu olduğunu söyler. Öykünün ana karakterleri olan Rëm ve Atom, Algoritim yönlendirmesiyle tanışıp sevgili olmuşlardır. Aynı şekilde bir anda Algoritim'e kulak vererek evlenirler. Rëm, Algoritimi dinlediği için mutludur ancak sürecin çok hızlı gelişmesi ona ilkel zamanlarda yapılan görücü usulü evlilikleri anımsatır. Hızlı gelişen evlilik kararına daha kolay adapte olmak için eski zamanlarda yapıldığı gibi balayına çıkmak ister. Atom eski geleneklerden hoşlanmayan biridir ancak Rëm'i kırmak istemez. Rëm, tamamen dijitalleşen ve temassız cihazlarla donatılmış kendi dünyası yerine eski yaşantıyı daha çok sevdiğini ve seksi bulduğunu söyler. Bu sebeple cinsel hayatlarına renk katacağı düşüncesiyle balayını retro tasarımlı bir otelde yapmaya karar verirler. Eski tarz bir karar verdikleri için Algoritime danışmazlar ve balayı boyunca onu devre dışı bırakırlar. Otel odaları onların zamanında kullanılmayan ve ilkel görülen klavye, şarj adaptörleri, joystick ve kulaklık süngerleri gibi eşyalarla doludur. Rëm, üzeri eski eşyalarla dolu yatağa uzanır ve bir anda ışıklar kapanır. Bedeninde Atom'un dokunuşlarını hissederek Rëm, kendinden geçer ve kısa sürede zevkin doruğuna ulaşır. Aniden ışıklar yanar ve odaya Atom girer. Şaşkınlıkla yataktan fırlayan Rëm, onu tatmin eden şeyin Atom değil joystick olduğunu fark eder ve utancından bir şey söyleyemez. Algoritime danışmadan bu tatile çıktığı için kendine kızar.

Öykünün başından sonuna kadar merkezde yer alan Algoritim, gelecekte insanlar yerine bilgisayarın düşünüp karar verdiği bir manzara çizer. İnsanların kendi yaşantılarıyla ilgili her kararı minik bir çipe bırakmaları yapay zekânın insan iradesinden daha üstün olabileceğini gösterir. Öykünün ana karakteri Rëm, bu durumu şöyle açıklar: "Hislerimize güvendiğimiz o ilkel zamanlar çok çok gerilerde kaldı. Sadece evlilik gibi büyük kararlarda değil hemen hemen her karar aşamasında kulağımızın arkasındaki minik çipe kulak veriyoruz" (Yücel, 2020:16). Aslında buradaki esas düşünce mükemmel yaşam arzusudur. İnsanlar algoritma hesaplarına güvenerek iş, aşk ve sosyal yaşantıda en doğru kararları almak isterler. Algoritim adlı minik çipin kulak arkasına entegre edilmesi ise siberpunk öykülerinde rastlanan insan-bilgisayar etkileşimine örnek oluşturur.

8.8. Sosyal Bilim Kurgu

Sosyal bilim kurgu, teknoloji alanındaki fikir ve icatları sosyal konularla etkileşim kurarak ele alır. Sosyal bilim kurgularında teknolojik gelişmelerin toplumda ne gibi değişimler yarattığı ya da yaratmadığı üzerinde durulur.

Haldun Aydıngün'ün *Koyun Paradoksu* (2009) adlı öykü kitabında yer alan "Mezarlık" teknolojik bir cihaz sayesinde ölümlerle etkileşime geçilmesini konu edinir.

Öykü; Selim'in, babasının mezarını ziyarete gitmesiyle başlar. Selim'in annesi Sriatek markasıyla anlaşmış özel bir mezarlık yaptırmıştır. Böylece babası onlarla sohbet edebileceklerdir. Selim bu yeni teknolojiye hiç inanmaz. Aile fertlerinden edinilen bilgiler doğrultusunda otomatik yanıtlar veren bir yapay zekâyla karşılaşacağını düşünür. Zaten Selim'in babasıyla arası oldu olası soğuktur. Bu soğukluğun sebeplerinin başında babasının çapkınlığı vardır. Annesi bu çapkınlıklar yüzünden çok üzüntü çekmiştir. Ayrıca Selim babasından sadece eleştiri ve nasihat duymuştur. Bu sebeple Sriatek cihazı iddiasını yerine getirse bile babasıyla hiçbir şey konuşamayacağını düşünür. Babasının mezarını gördüğünde çok şaşırır. Büyük bir mabet şeklindedir. Yukarı yükselen sütunlar arasında mermer oturak ve masa vardır. Selim oturağa oturduğunda tepede siyah kutular olduğunu görür. Cihazın buradan görüntü ve ses alışverişi yaptığını düşünür. O sırada karşısında babasının üç boyutlu görüntüsü belirir ve konuşmaya başlar. Babası coşkulu bir şekilde konuşur ve sürekli onun laflarıyla alay eder. Bu sırada mezarlığa iki genç kadın giriş yapar. Kemerlerindeki ChangeMod düğmelerine dokunurlar ve üzerlerindeki vücut hatlarını gösteren kıyafetler siyah renkli bol kıyafetlere dönüşür. Selim'in babası Tamer, hemen genç kadınlara laf atar ve aralarında koyu bir sohbet başlar. Kadınlar, üç boyutlu görüntüdeki bu adamı çok acayip bulurlar. Tamer, bizzat kendisinin burada olduğunu ve her şeyi kendi gözleriyle gördüğünü söyler. Gözlerini test etmek için kadınlara ChangeMod'larını kapatıp çıplak vücutlarını sergilemelerini teklif eder. Selim tam bağırp kızacakken kadınlar bu teklifi kabul eder ve bir anda soyunurlar. Ardından utançla mezarlıktan ayrılırlar. Selim de manzaradan çok etkilenir fakat utanıp bir şey söyleyemez. Babası onu bunca zaman kadınlarla birliktelik yaşamadığı için iğnelemeye başlar. Ardından onu çok sevdiğini ama bir türlü aralarını düzeltemediği için üzgün olduğunu söyler. Selim mezarlıktan ayrılıp arabasına

bindiğinde interneti açar ve bir genelevden randevu alır. Bunu yaparken babasının ona vermek istediği son dersi anladığını düşünür. Öykü böylece sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği net tarih belirtilmez. Ancak Selim, babasının üç boyutlu görüntüsünü gördüğü zaman şöyle bir bilgi verilir: “Üzerindeki ay yıldızlı beyaz sweatshirt ve uçuk mavi pantolona bakılırsa 2028 olimpiyatlarındaki takım kıyafeti ile duruyordu” (Aydın, 2009:126-127). Bu bilgiden yola çıkarak öykünün gelecekte geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki tek mekân Tamer’in mezarının bulunduğu kabristandır. Öyküdeki değişim Selim’in Sriatek teknolojisi sayesinde ölmüş babasıyla iletişime geçebilmesidir.

Öyküde ilk dikkat çeken durum ölümlerle konuşmayı sağlayacak bir teknolojinin varlığıdır. Öykü bu teknolojinin çalışma prensibi hakkında hiçbir bilgi paylaşmaz. Ancak bu teknolojinin etik yönü sorgulanır.

“İnsanlar mezar taşının üzerine konan soluk bir resmi, bir büstü ya da gerçek boyutlarında bir heykeli yeterli bulmamışlar, kalkmışlar, rahmetli şov yapsın istemişlerdi. Evet, bunun adı ölüyü huzursuz edip öbür dünyada şova getirmektir. Hem de nerede? Tam da kendi mezarının üzerinde... Zerre kadar inancı olan bir kişi bu işteki çelişkiyi görürdü. (Aydın, 2009: 125)

Öyküde göz ardı edilmemesi gereken bir diğer teknoloji ise ChangeMod adlı kıyafetlerdir. Tek bir düğmeye basıldığında kıyafetin rengini ve tarzını değiştirebilmektedir. Bu teknolojinin insan yaşamına sunduğu en kolay kısım anlatılmadan gösterilir. Mezarlığa giden iki kadın, vücut hatlarını belli eden kıyafetleri tek bir dokunuşla ortadan kaldırıp bol kıyafetlere geçiş yapabilmektedir. Ancak bu teknoloji öyküde bir ayrıntı olmaktan öteye gidemez. Öyküdeki esas nokta Selim’in babasıyla olan ilişkisidir ve bu durum Sriatek teknolojisi sayesinde ele alınır.

Babası yaşıyorken onunla bir yakınlık kuramayan Selim, babası vefat ettikten sonra da aynı durumla karşılaşır. Sriatek teknoloji ölmüş babasını karşısında canlandırır ve onunla sohbet ettirir. Öykünün bu teknolojinin çalışma prensibini anlatmak yerine sonuçlarına odaklanması sosyal bilim kurgu türünde yazılmış olmasıyla ilgilidir. Selim, babasını üç boyutlu olarak gördüğünde aralarında geçen ilk konuşma şöyledir:

Ağzından “Babacığım, seni çok iyi gördüm,” sözleri döküldü. Görüntünün yüzü aydınlanıverdi. “Söyleyecek daha salakça bir şey bulamadın mı?”

Kıpkırmızı olmuştu. Gerçekten de daha beylik bir cümle söyleyemezdi. Babası hafifçe yana döndü, tatlı tatlı gülüyordu. “Bak evladım, her beyaz yalanın uygun olduğu bir yer vardır. Senin şimdi telaffuz ettiğini genellikle ölmesine ramak kalmış zavallılara söylerler. Ben ise Hak’kın rahmetine kavuşmuş naçiz bir fani olarak başka türlü yalanlara ihtiyaç duyarım. (Aydingün, 2009:128)

Görüldüğü üzere Selim yeni bir teknolojiden faydalanıp ölmüş babasıyla tekrar etkileşime geçse de yaşantısında bir fark oluşmaz. Tıpkı eskisi gibi babasından iğnelemeler duymaya devam eder. Burada öykünün vermek istediği mesaj sosyal ilişkilerdeki kalıplaşmalardır. Teknoloji her ne kadar ölümlerle etkileşime geçmeye imkan tanısa da Selim ve babası arasındaki ilişkide bir farklılık yaratamaz.

Müfit Özdeş’in *Son Tiryaki* (1996) adlı öykü kitabında yer alan “Son Tiryaki” her geçen gün artan yasak ve baskılar sebebiyle sigara içemeyen bir tiryakinin başka bir gezegene göç etmesini konu edinir.

Öykü Selim’in Avrupa Birleşik Devletleri Dış Göçler Dairesi İstanbul Bölge Müdürlüğüne gitmesiyle başlar. Dünyaya oranla çok daha özgürlükçü bir gezegen olan Rousseau’ya göç etmek için gerekli izin belgelerini tamamlar. Selim’in üzerine sinen sigara kokusunu alan veznedarı rahatsız eder. Sigara çağın en iğrenç şeyleri arasında sayıldığından veznedar sinirlerine hakim olamaz ve Selim’e ters davranır. Bu sırada Selim’in aklından geçen tek düşünce bir an önce sigara tütürmektir. Dayanamayıp devlet dairesinde bir sigara yaksa yaka paça götürülüp gözaltına alınacağını bildiği için dişini sıkar. Göç için gerekli belgeleri alır almaz kendini sokağa atan Selim, tabelaları gözetler. Sigara içmek kapalı alanların yanı sıra açık alanların çok büyük bir kısmında da yasaktır artık. Sigara içilebilen açık alanların sokak tabelalarında sigara ve kurukafa logosu bulunmaktadır. Bu sokaklara 21 yaşından küçüklerin girmesi de yasaktır. Çocuk ve gençleri korumak için alınmış bir tedbirdir bu. Ancak Selim, sigara içmeye izin verilen sokakları değil, kuytu köşe bulunan bir sokak aramaktadır. Çünkü dışarıda sigara içilmesine izin verilen kısıtlı alanlar bile “tiryakilik belgesi” bulunduran özel kişilere tanınmış bir haktır. Tiryakilik belgesini almak için çok ağır şartlar ve masraflar gerektiği için Selim bu belgeye sahip olamamıştır. Mecburen evine gider. Bir gökdelen dairesinde yaşayan Selim’in birçok komşusu vardır ancak hiçbiri onu sevmemektedir. Selim’in sigara içtiğinin bilinmesi komşuları tarafından hemen dışlanmasına yol açmıştır. Çünkü evlerin içinde de sigara içmek yasaktır. Eve giren Selim, tavandaki duman

dedektörüne sitemle bakar ve yere çömelerek bir sigara yakar. Kendi evinde bile gizli saklı bir şekilde korku içinde sigara içmek zorunda kalması onu hem üzmemekte hem de hayatını sorgulamaya itmektedir. Selim'in mesleği şairliktir. Ancak bu meslek onun seçimi değil, Federal Çalışma Bakanlığının bilgisayarının seçimidir. Düşüncelere dalan Selim, yazdığı şiirler için de çok defa sorguya çağrıldığını hatırlar. Bir defasında balık tutup pişirmekle ilgili bir şiir yazdığı için devlet komisyonunda uyarılıp aşağılanmıştır. Çünkü et yemek de sigara içmek gibi sakıncalı görülen bir davranıştır. Bu çalkantılar Selim'in evliliğini etkilemiş ve karısıyla ayrılmasına yol açmıştır. Üstelik devlet Selim'in duygu durum notunu babalığa uygun bulmadığı için çocuğunu görmesi de yasaktır. Selim tüm bu sebeplerden dolayı Rousseau gezegenine göç edecektir. Ertesi gün Rousseau gezegenine göç için uzay mekiğine biner. Yörünge istasyonunda da hiperuzay şilebi Le Guin ile Rousseau gezegenine gider. Yolculuk sırasında ilk defa bir dünyalı görenler merakla Selim'e göç sebebini sorarlar ve keyifli sigara içen Selim'den "Tiryakilikten." Yanıtını alırlar. Bu yanıt Le Guin'deki tüm yolcuları güldürür. Vatandaşlarına her konuda tercih hakkı sunmasıyla ünlü özgürlükçü gezegen Rousseau, Selim için harika bir yuva olur. Emerson City'de Türklerin yaşadığı bir kasabaya yerleşen Selim, kısa sürede iş bulur ve evlenir. Beş çocuk babası olur. Sigara içme alışkanlığı günden güne kendiliğinden azalır. Yıllar sonra bir haberde kendisinin evrende sigara içen tek insan olduğunu öğrenir. Kendi kendine asıl tiryakiliğin sigaraya değil özgürlüğe olduğunu söyleyerek sigara içmeyi bırakır. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Öyküde yıl belirtilmez ancak bilgisayarların duygu durum ölçümlerine göre insanların yaşamını belirlemesi ve uzay gemileriyle farklı gezegenlere rahatlıkla göç edilmesinden yola çıkarak öykünün gelecekte geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki ilk mekân Dünya gezegenidir. Dünya, tamamen devlet ve toplum baskısından ibaret yasaklarla dolu bir yer olarak ele alınır. Öyküdeki esas değişim burada başlar. Selim, baskılar sebebiyle farklı bir gezegene göç etmeye karar verir. İkinci mekân ise Rousseau gezegenidir. Burası ise tamamen özgürlük üzerinden ele alınır. Değişim olumlu sonuçlar ve Selim, baskılardan kurtulup huzurlu bir yaşam sürer.

Öykünün en önemli yönü başlangıçta çok sığ bir konu izlenimi verirken giderek derinleşmesidir. Selim, sigara içmediği için değil, özgürlüklerini birer birer feda etmek zorunda kaldığı için dünyasından göç etmektedir. Öykünün sıklıkla

yinelediği ve son kısımda vurguladığı özgürlük mesajlarına bakıldığında bilim kurgu türü aracılığıyla devlet mekânizmasının baskıcı tutumuna eleştiri yapıldığı görülür. Adım adım özgürlüklerin kısıtlanmasını büyük bir tehlike olarak gören Müfit Özdeş, bilim kurgu ve distopya türlerini birleştirerek baskı ve yasakların gelecekte çok daha korkunç bir sorun olabileceğini okurlara kurgu yoluyla göstermiştir. Öyküde dikkat çeken bir diğer nokta devlet mekânizmasının insan yaşantısındaki rolüdür. Öyküde bu durum en bariz şekilde bilgisayar örneği üzerinden ele alınır. İnsanların hangi mesleği yapacaklarının ve kiminle evleneceklerinin devlet bilgisayarları tarafından otomatik belirlenmesi, insan tercihlerinin hiçe sayıldığına göstergesidir. Örneğin Selim, şairlik yapmayı hiç düşünmemiştir fakat bu mesleği bilgisayar atadığı için bir süre yapmak zorunda kalmıştır.

Öyküde baskın çıkan noktaların başında sosyal eleştiri gelir. Belirli alanlarda sigara içmek ve et yemek gibi yasakların yavaş yavaş basit kurallarla ortaya çıktığından bahsedilir. İnsanlar yasakları sorgulamadıkça her yasağın dozunun giderek artması dünyayı giderek yaşanmaz bir ortama çevirir.

Zühtü Bayar'ın *Geyşa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Duygusal Güvenlik" öyküsü, teknolojik imkanlarla donatılmış bir uzay gemisinde bir insanın yaşadığı yalnızlığı konu edinir.

Ölümsüz güzel Lady Thayn, gelişmiş bir uzay gemisiyle uzayda yolculuk yapmaktadır. Güzel, zengin ve bilge biri olan Lady Thayn, çok mutsuzdur. Bu mutsuzluğun sebebi yalnızlıktır. Gemide kendisinden başka kimse olmadığı için bilgisayarıyla sıklıkla sohbet eder. Bir gün bilgisayarına yalnızlığın ne olduğunu sorar. Bilgisayar, yalnızlığı insanın kendi kendine yetememesi olarak tanımlar ve bunun sonsuz bir döngü olduğunu söyler. Lady Thayn, uzayda nereye yolculuk yaparsa yapsın yalnızlıktan kurtulamamıştır. Bilgisayarına neden mutsuzluğa mahkum olduğunu sorar. Bilgisayar ona insanlığın yıldızlara eriştiğini ve biyolojik yaşamı uzattığını söyleyip duygusal güvenliği göz ardı ettiğini söyler. İnsanlar en büyük sorunlarının başında gelen yalnızlığı her zaman göz ardı etmişlerdir. Bilgisayar, bu sebeple yalnızlığı kader olarak gördüğünü söyler. Lady Thayn bir süre düşüncelere daldıktan sonra uzay gemisinin denetim bölümüne gider. Kontrol düğmelerine dokunarak uzay gemisinin bir novaya çarpmasını sağlar. Lady Thayn, ölümü düşünürken uzay gemisi hızlıca buharlaşır. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği yıl belirtilmez fakat insanların yıldızlara erişmesi ve düşünebilen bilgisayarlarla donatılmış uzay gemilerine sahip olmalarından yola çıkarak gelecek zamanda geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki tek mekân uzay gemisidir. Lady Thayn, bu mekânda yalnızlığını sorgular. Aynı şekilde sorgulama sonucunda bu mekânda ölmeye karar verir ve uzay gemisini bir novaya sürerek buharlaştırır.

Öykü, yalnızlık duygusu üzerine kurulmuştur. Lady Thayn, son derece gelişmiş bir uzay gemisiyle birçok farklı gezegeni keşfetmiştir. Üstelik uzay gemisinde insan gibi düşünüp konuşabilen bir bilgisayar vardır. Bu durum da teknolojik imkanların ulaşabileceği sınırları gösteren bir örnektir. Ancak her türlü imkana rağmen Lady Thayn'ın en yoğun yaşadığı duygu yalnızlıktır. Çünkü teknolojinin gelişmesi onun yalnızlığına çare olamaz. Onunla konuşabilen bilgisayar, bilimsel yanıtlar vermekten öteye gidemez. Bu durum Lady Thayn'ın yalnızlık hissini perçinler. Öykünün burada vurgulamak istediği düşünce, bilim ve teknolojinin her türlü ilerlemeye karşın sosyal problemleri çözmekte yetersiz kalacağıdır. Organik problemlerin inorganik yöntemlerle çözülemeyeceğini savunarak Lady Thayn ve bilgisayar örneği üzerinden göstermiş olur.

8.9. Ütopya Bilim Kurgu

Ütopya bilim kurguları, geleceğin dünyasını idealize biçimde ele alır. İnsan yaşamını kolaylaştıracak fikirler ve buluşlar ütopya bilim kurgularının temelini oluşturur. Böylece gelecekte insanların nasıl bir yaşam sürdüğüne göz atılırken geleceğin teknolojileri de örneklerle gösterilir.

Zühtü Bayar'ın *Geysa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Tekrarın Tekrarı" öyküsü, geleceğin dünyasını ütöpik bir bakış açısıyla ele alır.

Rayf Hassan, 2387 yılında yaşayan bir bilim kurgu yazarıdır. Bilim kurgu türünde yazacak yeni bir konu bulamadığı için çok öfkeli. Öfkesinin sebebi yaşadığı yüzyılda bilim kurgu kapsamına girecek her şeyin keşfedilmiş olmasıdır. Eğer yayıncısının ve eleştirmenlerin beğenisini kazanacak bir eser ortaya koyamazsa işinden olacaktır. Son zamanlarda yazdığı birçok öykü reddedilmiştir. Öykülerinin

reddedilme sebebini insanların artık başka dünyalarda geçen uzaylı ve galaktik temalı öykülerden bıkmalarına bağlamaktadır. Çünkü onun yaşadığı yüzyılda başka dünyaların ve farklı yaşan biçimlerinin olmadığı kesinleşmiştir. Evrenin her köşesi keşfedilmiş ve hayaller rafa kaldırılmıştır. Frederic Brown ve Andre Norton gibi “paralel evren” temalı öyküler yazmayı düşünse de bunların da masaldan öteye gidemediği ortadadır. H. G. Wells’in ele aldığı “zaman yolculuğu” türünde öykü yazmayı aklına getirse de bunun olanaksız olduğu fizikçiler tarafından kanıtlanmıştır. Protez uzuvlarla donatılmış biyotik insanları, robotları ve androidleri konu alan öyküler yazmayı aklından bir an geçirse de bu düşünceden uzaklaşır. Çünkü Rayf Hassan’ın trafik kazasında yitirdiği bir kolunun yerine aslından farksız bir protez kol takılmıştır. Mutfağında ise yemekleri hazırlayan dişi bir Android vardır. Isaac Asimov’un roman ve öyküleri gerçekleştireli yarım yüzyıl olmuştur. Çöpler bile evlerin duvarına monte edilmiş konventör cihazlarla parçalanıp enerjiye çevrilmektedir. Serebral dalgalarla elektronik aygıtların harekete geçirilebilmesiyle ilgili bir öykü yazmayı düşünür. Daha sonra zaten mutfağındaki androidiyle telepatik bağ kurabildiğini hatırlar.

Son olarak “madde transformatörleri” hakkında bir öyküyü yazmayı düşünür. Ancak bunlar yirminci yüzyıldan beri olan şeylerdir. O zamanlarda “telefaks” ve “faksimile” gibi isimlerle anılan teknoloji şimdi çok üst boyutlardadır. Rayf Hassan, köşedeki hamburgerciden bol malzemeleri bir hamburger ısmarlasa hamburgerin kendi mutfağındaki alıcı aygıtı ulaşması ışık hızında gerçekleşecektir. Yaşadığı yüzyılda bilim kurgu türünde yazacak hiçbir konu kalmadığına emin olduğu için karamsarlığa bürünür. Geçmişte yazılan tüm bilim kurgu eserleri düşler sayesinde oluşturulmuştur. Artık o düşler gerçeğe dönüştüğü için yeni konuların önü tıkanmıştır. Ancak mesleği sayesinde çok paralar kazanmış eski bir bilim kurgu yazarı olan Rayf Hassan’ın şanına yakışan son bir bilim kurgu öyküsü yazması gerekmektedir. Yazar aniden ne yazacağını bulur. Yirmi dördüncü yüzyılda bilim kurgu türünde öykü yazmakta zorlanan ünlü bir bilim kurgu yazarını kaleme alacaktır. Öyküdeki bilim kurgu yazarı, ne yazacağını düşünürken aniden yeni bir buluşa varacaktır. Ancak öykü gelecekte geçeceği için bu yazar da kendi öyküsünü yirmi beşinci yüzyıla yansıtacak ve sonsuz bir döngü başlatacaktır. Öykü bu şekilde sonlanır.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Öyküde zaman mevcuttur. Olaylar 23 Mart 2387 tarihinde gerçekleşir. Öyküdeki mekân ise Rayf Hassan'ın evidir. Öyküdeki zaman ve mekânın en önemli özelliği geleceğin teknolojilerini örneklemesidir. Öyküde değişim Rayf Hassan'ın bilim kurgu konusu bulamamasıyla ortaya çıkar. Değişimin sonuçlanması ise kendi durumu üzerinden bilim kurgu öyküsü yazmaya karar vermesidir. Bu değişim öyküde önemli bir dönüşüm yaratır. Artık Rayf Hassan bulduğu bilim kurgu konusunu farklı yüzyıllar üzerinden tekrar tekrar yazabilecektir.

Öyküdeki olay örgüsü durağan ve zayıftır. Rayf Hassan'ın yazacak konu düşünmesi dışında bir gelişme olmaz. Fakat öyküyü incelemeye değer kılan önemli sebeplerin başında bilim kurgu türüne yaptığı katkılar gelir. Öykü kurgu açısından zayıf olsa da teknolojik gelişmeler bakımından yeniliklerle doludur. Ancak bu gelişmeler didaktik bir şekilde okuyucuya aktarılmaz. Rayf Hassan her yazacak yeni bir konu düşündüğünde okuyucu da 2387 yılındaki teknik gelişmeleri adım adım öğrenir. Bu durum okuyucuda merak uyandırır. Telepatik düşünce özelliği, kas gücü isteyen birçok işi yapabilen robotlar, sağlık alanındaki devrimler ve ışınlama teknolojisi geleceğin dünyasını ütöpik bir şekilde ele alır.

Öykü bahsettiği icat ve fikirlerden detaylı olarak bahsetmez. Bu teknolojilerin nasıl oluşturulduğundan çok ne tür faydalar sağladığına odaklanır. Çünkü öyküde teknolojik yeniliklerden bahsedilmesinin sebebi 2387 yılının insanlar için son derece pratik ve konforlu olduğunu göstermektir. Bir diğer açıdan ise bu durum Rayf Hassan'ın düş kurmasını engeller. Çünkü insanların arzuladığı her şey 2387 keşfedilmiş durumdadır. Bütün düşlerin gerçekleşmiş olması Rayf Hassan'ı karamsarlığa sürüklese de çözümü yeniden düş kurmakta bulur. Öyküye de adını veren bu döngü, düşler var olduğu sürece teknolojik gelişmelerin dolayısıyla da bilim kurgu edebiyatının sonsuza dek devam edeceği izlenimini verir.

8.10. Yabancı Varlıklarla İlk Temas Bilim Kurguları

Yabancı varlıklarla ilk temas kurguları, insanların dünya dışı varlıklarla etkileşime geçmesini konu edinir. Bu kimi zaman dostane bir tanışma kimi zaman ise istila şeklinde görülür.

Orhan Seyfi Şirin'in *Gelecek Yüzyıldan Anılar* (1996) adlı öykü kitabında yer alan "On Üç Bin Yıl Sonra" dünyanın 2093 yılında halkı sömüren hırslı ve bencil bir liderin uzaylı istilasıyla karşılaşmasını konu edinir.

Öykü dev bir uzay gemisi sessizce ışık hızını katlayarak ilerlemesiyle başlar. Altın izotoplarının enerjiye evrilmesiyle çalışan motorlar, evrendeki mesafeleri adeta yırtar. Uzay gemisi, yakıt olarak saf altın kullanmaktadır. Altın üretimi için ise organik robotlar kullanılmaktadır. Bu iş için geliştirilen organik robotlar, kimsenin olmadığı gezegenlere dağıtılırdı. Daha sonra kuşaklar boyu altın üretilen sahiplerinin gelmelerini beklerlerdi. Başlangıçta organik robotlar önemsenmemiştir. Ancak hem yakıt sıkıntısının ortaya çıkması hem organik robotların hızla çoğalmaları homurtular yaratır. Üstelik organik robotlar çeşitli yetenekler edindikleri için tehdit de oluşturmaktadır. Bunun bir sebebi de daha önce gelişmemiş modellerin altın üretiminde yetersiz kalıp birbirleriyle savaşmaktan veya doğal sebeplerden dolayı ölmeleriyle ilgilidir. Yakıt dairesi bu duruma çözüm bulmak için gelişmiş organik robotlar üretmeye başlamış ve bu durum da onların hızla daha fazla donanım kazanmasına yol açmıştır. Sistem, üçüncü defa organik robotları hasat edecektir. Yakıt dairesine hasat sonrası robotların iptal edilmesi talimatı verilmiştir. Uzay gemisi dünya başkanlık sarayının yakınına iniş yapar. İniş yaptığı bölgenin altında yer altı hazine dairesi bulunmaktadır. Keşif helikopterleri uzay gemisine yaklaştıkları anda geminin etrafındaki kalkan sebebiyle eriyerek gözden kaybolurlar. 2093 yılının son baharında gerçekleşen bu olay şaşkınlık ve telaş yaratır. Uzay gemisi metale benzer ve şeffaf gibidir. Ancak ilk bakışta bu gezegene ait olmadığı anlaşılmaktadır. Halk bu olanların yönetici sınıfın bir oyunu olduğunu düşünür. Başkan telaşla emirler verip uzay gemisine çeşitli hava araçları göndertir. Fakat uzay gemisine yaklaşan her araç, güç kalkanına temas ettiği anda imha olur. Dünya başkanı, çok sayıda insanın ölümüne sebep olmuş ve siyasi rakiplerini sürekli eleyen canidir. Yüz elli yıldır uzay tarandığı halde uzaylıların geldiği yerde medeniyete dair hiçbir iz rastlanmamıştır. Dünya dışında hiçbir yerde hayat olmadığını düşüncesini o da benimsemiştir. Uzaylılarla kendisinin iletişim kurmasının gerektiğini anladığında korkuya kapılır. Dünya başkanına göre uzaylıların üst seviye teknolojik imkanları ortadadır ve insanlarla iş birliği yapmaları için hiçbir sebep yoktur. Niyetlerinin kötü olduğunu düşünür. Yüz elli yıldır uzay tarandığı halde uzaylıların geldiği yerde medeniyete dair hiçbir iz rastlanmamıştır. Dünya lideri sürekli bunu düşünür ve

mantık yürütemez. Çünkü dünya dışında hiçbir yerde hayat olmadığını düşüncesini o da benimsemiştir. Uzay gemisinden gönderilen altı uçan halı gibi ince ve üstü fanusla kapalı bir araç başkanlık sarayının önüne bir taksi gibi yanaşır. Başkan korktuğunun başına geldiğini anlayınca mecburen araca doğru ilerler. Araç onu uzay gemisine götürür. Burada uzaylılarla başkan arasında bir konuşma gerçekleşir. Televizyon ekranlarında bir anda başkanın hali belirir. Halk başkanın aciz halini keyifle izler. Uzaylıların görüntüsü bulanıktır. Başkan onların ince yapılı ve uzun boylu olduklarını fark eder. Konuşma başkanın adaletsizliği üzerinden başlar. Başkan ne yalanlar söyleyeceğini düşünürken uzaylılar buraya yakıt için geldiklerini söyler. Başkanın anlamadığını fark ettiklerinde bütün altınları toplayacaklarını söylerler ve bunu on üç bin yıl önce de yaptıklarını anlatırlar. Başkan çıldırır ve altınları vermeyeceğini söyler. Halüsinasyonlar görür ve uzaylıların kahkahaları kulaklarında yankılanır. Uzaylılar onun tepkilerine aldırmaz. Onlar için insanlar arı, altınlar ise baldır. Aralarında hararetli bir konuşma geçer. Allah'ın evreni ve uzaylıları yarattığını, uzaylıların da altın üretimi için insanları yarattığını öğrendiğinde her şeyin sona erdiğini anlar. Uzaylılar telapati yeteneğini kullanarak evrenin en akıllı canlıları olduklarını söyler. Başkan, altınları kaybetmenin üzüntüsüne dayanamaz. Kalbi sıkışır ve aniden can verir. İnsanları heyecanla olacakları beklerken uç kısmında eritici ve emici bulunan spiralli bir kol toprağın derinlerini kazarak hazine dairesine ulaşır ve altınları hızla emer. Bu sırada halk isyana geçer ve yönetici sınıfı alt eder. Uzay gemisi dünyayı terk etmek için hareket ettiğinde zincirleme felaketler gerçekleşir. Okyanuslarda yeni kara parçaları belirir ve insanlar dağların zirvesine kaçar. Sular yükseldiği için dağların tepesi adalara dönüşür. Hayatta kalmayı başaran akıllı insanlar, konuşmaya gerek duymadan anlaşabilen, güçlü hislere sahip erdemli insanlardır. Kötü bir fikir beyin kıvrımlarında hareket ettiği anda fark edildiği için yalana ve kötülüğe izin verilmeyen bir yaşam insanları beklemektedir. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl 2093'tür. Geleceğin dünyasında otoriter bir yönetim ve halkı sömüren bir lider görülür. Öyküdeki değişim uzaylıların altınları almak amacıyla dünyaya gelmeleriyle başlar. Ana mekân uzay gemidir. Burada uzaylılarla başkanın yaptığı konuşma öyküde hiçbir fark yaratamaz. Çünkü insanlar, uzaylıların karşısında güçsüzdür. Değişim uzaylılar açısından olumlu sonuçlanır. Altınları alarak amacına ulaşan

uzaylılar, bir dönüşüm başlatarak dünyada doğal afetler yaratırlar. Bu dönüşüm, birçok insanın ölüp çok az sayıda insanın kurtulması şeklinde açıklanır. Ancak hayatta kalan insanların ne tür bir dönüşüm başlatacağı okuyucunun hayal gücüne bırakılır.

Öykünün bütününe bakıldığında insanların varlığı ve yaşantısı bile uzaylıların oluşturduğu bir plandan ibarettir. İnsanlar, uzaylıların altın toplamak için tasarladığı organik robotlardan daha fazlası değildir. İnsanlar ise henüz uzaylıları keşfedememiş ve evrendeki tek canlı formu olduklarına inanmışlardır. Bu ayrıntıların her biri uzaylıların insanlardan daha üstün kurgulandığını gösterir niteliktedir.

Öykü her ne kadar uzaylıları insanlardan çok daha üstün şekilde ele alsada gözden kaçırılmaması gereken önemli noktalar vardır. Dünyanın on üç bin yıl önce de altın için istila edildiği söylenir. Aradan geçen zaman insanların yaşantısında değişimler yaratmıştır. Uzaylılara göre ilkel olan insanlar, kendilerini giderek geliştirmektedir. Dolayısıyla uzaylılar bu tehlikeyi fark ettiklerinde organik robot projesini iptal etmeyi düşünürler. Öykünün sonunda uzay gemisi dünyadan ayrılırken birbiri ardına meydana gelen felaketler bu düşünceye önemli bir örnektir. İnsanların bilinçlenip kendilerini geliştiren insanlardan rahatsız olmaya başlayıp dünyayı yok etme girişiminde buldukları düşünülebilir. Bu düşünce, robot bilim kurgularında da sıklıkla öne çıkar. İnsanlar kendi elleriyle ürettikleri robotların tıpkı insan gibi davranmaya başladıklarını gördüklerinde onları imha etmeye karar verirler.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Dayanağı Olmayan Noktalar" zalim bir uzaylı ırkının dünyayı istila etmesiyle yaşananları konu edinir.

Öykü dünyayı istila eden Metonic ırkının insanlara yaptığı işkenceleri anlatarak başlar. Metonicler, insanlara hiç merhamet etmemiş ve onları köleleştirmiştir. Bunun sebebi zümrüt rakish adını verdikleri bir içkidir. Zümrüt rakish evrende en çok itibar edilen içkilerin başında gelir. Maddi değeri çok yüksektir. Metonicler, zümrüt rakish üretilip satarak evrenin en güçlü silah ve uzay gemilerini satın alırlar. Bu sebeple Metonicler için zümrüt rakish üretmek hayati önem taşır ve hiçbir canlıyı umursamazlar. İnsanları tecrit edip zorla içki üretiminde çalıştırır ve tüm haklarını ellerinden alırlar. Öykü bunları anlatarak sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği yıl belirtilmez. Ana mekân ise dünyadır. Metoniclerin dünyayı işgaliyle başlayan değişim, insanların özgürlükleri kaybetmeleriyle sonuçlanır.

Öykü, uzaylıları kötücül biçimde ele alır. Metonic ırkının merhamet duygusu yoktur. Maddi kazanç için gezegenleri işgal edip içki fabrikaları kuran bu ırk, insanları köleleştirmekte hiçbir engel görmez. Üstelik işkenceler uygulaması uzaylıların insanlara ne kadar zalimce davranabileceğini gösterir. Dolayısıyla öykünün geleceğe karamsar baktığını söylemek mümkündür. Metonicler kazandığı paralar sayesinde evrenin en iyi silah ve uzay gemilerine sahiptir. İnsanların bu şartlarda onlara direnmesi mümkün değildir. Öykü, uzaylı istilasının sonrası yaşanabilecek olumsuz durumları kurgu üzerinden örneklemiştir.

Müfit Özdeş'in *Son Tiryaki* (1996) adlı öykü kitabında yer alan "Krrçiyisk" adlı öykü, Merendiz gezegenindeki uzaylıların Dünya'yı istila etme projesini anlatır.

Öykü Merendiz halkını tanıtarak başlar. Merendizliler, sürekli farklı gezegenleri keşfedip istila eden asalak bir halktır. Üretmekten çok tükenmeyi seven bu halk, istila ettiği gezegenlerdeki canlıları et stoğu olarak kullanmaktadırlar. Böceklerden bile ufak olan bu halk, üstün teknolojisi sayesinde birçok gezegeni başarıyla işgal etmiştir. Dünya gezegenini gözüne kestiren Merendizliler, ustaca bir plan yapmak ister. İstila komutası daha önce birçok projeye önderlik eden Krrçiyisk'e verilir. Dünyada Ahmet adlı orta son sınıfa giden bir çocuk vardır. Ahmet, baş ağrıları yüzünden derslerinde hep başarısız olan bir öğrencidir. Ailesi onu baş ağrıları sebebiyle doktora götürür ve migreni olduğu öğrenilir. Bu sırada Krrçiyisk, gezegenin üstün teknolojileri sayesinde bedenini bir üniteye dondurmuş ve zihnini minicik bir toz zerresine aktarmıştır. Krrçiyisk, toz zerresi formunda dünyaya iner ve Ahmet'i binik olarak seçer. Ahmet'in burun deliğinden geçerek beynine ulaşan Krrçiyisk, onu kontrol etmeye başlar. Beyinde yaptığı hareketler ve işlemler Ahmet'in canını yaksa da bu ağrılar migren rahatsızlığına yorulduğu için kimseler tarafından fark edilmez, ağrı kesici ilaçlarla geçitirilir. Ahmet'in bütün yeteneklerini gözden geçiren Krrçiyisk, telepati yeteneğini keşfeder ve çok sevinir. Ancak bu yeteneği henüz Ahmet çocukken ortaya çıkarırsa rakipleri insanlar tarafından kullanılacağını düşündüğü için gizlemeyi seçer. Krrçiyisk'in dünyayı istila planı Ahmet'i ve onun telepati yeteneğini kontrol ederek gerçekleşecektir. Ahmet'i askeri okullarda okutup

başarılı bir komutan veya devlet adamı yapmaya karar verir. Telapati yeteneği sayesinde geniş kitleleri etkileyip Merendiz'e uzun yıllar yetecek et stoğu sağlayacaktır. Babası Ahmet'i okuldan almaya karar vermişken oğlunu çok özgüvenli ve kararlı görür. Ahmet babasına okumak istediğini ve mutlaka bir askeri lise kazanmak istediğini söyler. Öykü burada sona erer.

Öyküde uzaylılar kötücül ve asalak varlıklar olarak ele alınır. Müfit Özdeş onları şu şekilde tanımlar: “Merendiz ekonomisi ve kültürü avlanmaya ve talana dayanıyordu (Özdeş, 1996:50) Merendizliler istilacı ve asalak olsalar da teknolojik güce sahiptirler. Bu durum öyküde üstünlük ilişkisi yaratır. Merendizlilerin uzay gemileri, gelişmiş silahları, zihin aktarımı ve beden değişimi gibi gelişmiş teknolojileri vardır. İnsanlar ise bunlardan mahrumdur. Üstelik insanlar henüz uzaylıların varlığını bile bilmezken bir uzaylı onların arasına karışmıştır. Dolayısıyla öykünün uzaylıları insanlardan daha akıllı ve kurnaz bir şekilde ele aldığı açıktır.

Zühtü Bayar'ın *Geysa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan “Archeo-Odyssey” Dünya'nın bir uzaylı tarafından keşfedilmesini anlatır. Öykünün en önemli kısmı ise uzaylının aslında insan soyundan gelmesi ve bunu bilmemesidir.

Öykü Aleksandır Mirza adlı bir uzaylının uzaydaki yolculuğuyla başlar. Andromeda III adlı kusursuz uzay gemisiyle yolculuk eden Mirza, farklı gezegenleri keşfedip özelliklerine göre sınıflandırmaktadır. Andromeda-III, insan gibi düşünüp konuşabildiği için onun hem evi hem arkadaşıdır. Yolculuk sırasında mavi bir gezegen fark ederler. Mirza hemen gezegenin analiz edilmesini ister. Sonuçların arasında normalin üzerinde radyoaktivite dikkat çeker. Mirza orayı bizzat incelemek ister fakat Andromeda-III bunu tehlike bulup karşı çıkar. Son karar Mirza'ya aittir ve uzay gemisini mavi gezegene indirir. Gezegenin denizleri bataklığa dönmüş, bitki örtüsü ise yok olmuştu. Uzay gemisi iki boğazı birleştiren bir kordon görür ve bunun aslını merak eder. Andromeda-III, taradığı görüntüyü TV ekranına yansıtıp ilk halini göstermeye çalışır. Ekranda boğazın üstünde bir köprü görüntüsü oluşur. Mirza, hayranlıkla inceler. Gezegenin nasıl şimdiki hale geldiğini çok merak eder. Bu gezegende onu etkileyen bir şey vardır ama bir türlü çözemez. Araştırmak için özel giysilerini giyip yeryüzüne ayak basar. Dünya adlı bu gezegen, çok uzun yıllar önce nükleer patlama sebebiyle yaşanılmaz bir yere dönmüştür. Aslında Mirza'nın ataları da vaktinde burada yaşamış ve nükleer savaş öncesi farklı gezegenlere yolculuk

etmiştir. Fakat bu gerçeği ne Mirza ne de Andromeda-III bilmektedir. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği yıl 82.014'tür. Öyküdeki mekânlar ise Andromeda-III adlı uzay gemisi ve Dünya'dır. Mirza, Dünya'yı Andromeda-III adlı uzay gemisiyle seyahat ederken fark eder. Öyküdeki değişim ise Dünya gezegeninde yapılan keşifle gerçekleşir. Mirza yeni bir gezegen keşfettiğini düşünür. Aslında bu gezegen onun atalarının yaşadığı gezegendir.

Öykü bir uzaylı tarafından Dünya'nın keşfedilmesini anlatır. Dünyada hiç hayat olmaması dikkat çekicidir. Mirza, içten gelen ve anlamlandıramadığı bir dürtüyle bu gezegeni keşfetmek ister. Öykünün en ilgi çekici kısmı ise aslında Mirza'nın atalarının burada doğup büyümeleridir. Ancak aradan o kadar uzun zaman geçmiştir ki bu gerçek unutulmuştur. Dolayısıyla Dünya'ya yapılan bu keşif, insan olduğunu bilmeyen bir uzaylı tarafından gerçekleşmiştir. Atalarının yaşadığı gezegene tamamen yabancı olan Mirza, gözlemlerini aktarırken geleceğin dünyasını okuyucuya kurgu yoluyla tanıtmış olur. Ortaya çıkan tablo oldukça karamsardır. Nükleer savaşlar sebebiyle gezegende hayat bitmiştir. Yazarın burada vermek istediği en önemli mesaj nükleer savaşların gezegenin sonunu getireceğidir. Öyküde bu durum insan olduğunu bile bilmeyen birinin Dünya'ya yaptığı keşifle anlatılır.

Doğu Yücel'in *Düşler, Kabuslar ve Gelecek Masalları* (2016) adlı öykü kitabında yer alan "Ölümsüzlüğün Gıcık Sırrı" adlı öykü, Yorb adlı bir uzaylının zekâsını kullanarak insanları aciz durumlara sürüklemesini konu edinir.

Başka bir gezegenden Dünya'ya gelen Yorb adlı bir uzaylı, bir televizyon programının canlı yayınına katılır. Birçok insan ilk defa uzaylı göreceği için heyecanla televizyon başındadır. Yorb'un dört ince bacağı vardır ve gövdesi örümceği andırmaktadır. Bilgiççe konuşup sunucuya ukala davranışlar sergilemektedir. Yorb, 1002 yaşında olduğunu ve ölümsüzlüğün sırrının burnuna dokunmamak olduğunu söyler. İnsanlar bebeklikten itibaren milyonlarca kez burunlarına dokundukları için ölümsüz değillerdir. Yorb, sonraki nesillerin ölümsüz olabilmesi için bebeklikten itibaren burna dokunmanın engellenmesi gerektiğini anlatır. Bunun üzerine bazı ebeveynler bebeklerinin burnunu keser ve kan kaybından ölmelerine sebep olur. Bu vicdan yükünü taşıyamayan ebeveynler çözümü intihar

etmekte bulur. Bir estetik cerrah, burnu özel bir malzemeyle kapatarak dokunulmasını engelleyebileceğini söyler. Bir diğer çözüm ise parmakların kesilmesidir. Bunlar yaşanırken Yorb da uzaylı kız arkadaşıyla keyif içinde zaman geçirmektedir. Yorb insanlar arasında çok popülerdir. Her kadın onu arzulamakta ve memnun etmek için yanıp tutuşmaktadır. Yorb'un saygı ve sevgi görmesinin önemli bir sebebi de AIDS ve kanser gibi ciddi hastalıkların tedavisini insanlara öğretmesidir. Üç çocuğun ölümüyle ilgili bir haber gündeme bomba gibi düşer. Herkes parmakları kesilmiş ve burnu alçıyla kaplanmış çocukların nasıl ölebildiğini merak eder. Yorb panikler ve canlı yayına katılarak çeşitli bahaneler sıralar. Ancak kimseyi inandıramaz. Program gerginleştiği anda her şeyin galaksiler arası bir şaka olduğunu söyler. Ardından çantasını açıp içindeki kesik parmak parçalarını gösterip gülmeye başlar. Sunucu kendini kaybedip küfürler ederken Yorb da çantasından çıkardığı bir düğmeye basarak kendini uzay gemisine ışınlar. Uzaylı kız arkadaşına burun ve parmak kesme ameliyatlarına ait bir sürü CD'ye sahip olduğunu söyler. Bu CD'leri şaka programlarına satıp seyahatlerini uzatmaya karar verirler. Öykü böylece sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği tarihten bahsedilmez ancak televizyon ve cep telefonu gibi cihazlardan yola çıkarak günümüze yakın bir tarih olduğunu söylemek mümkündür. Öyküdeki ana mekân televizyon programının yapıldığı stüdyodur. Bu mekânın en temel vasfı bütün insanlar tarafından görülebilen bir yer olmasıdır. Yorb'un burada sarf ettiği her kelime anlık olarak insanlara ulaşır ve şok etkisi yaratır. Öyküdeki değişim bir uzaylının insanlarla ölümsüzlüğün sırrını paylaşmasıdır. Televizyon programında başlayan bu değişim yine televizyon programında sonuçlanır. Öyküdeki insanlar bu değişim sonucunda birçok kayıp vermiş, burun ve parmaklarını feda etmişlerdir. Üstelik bunların bir şaka uğruna yapıldığı gerçeğiyle yüzleşmişlerdir.

Öyküde öne çıkan en önemli durum üstünlük ilişkisidir. Bu üstünlük ilişkisinin ilk sebeplerinden biri Yorb'un teknolojik üstünlük sayesinde uzayda rahatlıkla istediği gezegene seyahat edebilmesidir. Bu bağlamda öyküde uzaylı-insan etkileşiminin başlangıcı Yorb'un Dünya'ya gelmesiyle gerçekleşmiştir. Yorb da bu üstünlüğün farkında olduğu için insanlara üstten bakmakta ve ukala davranmakta ve onları kolayca kandırmaktadır. Üstünlük ilişkisi öyle baskındır ki insanlar Yorb'un ağzından çıkacak her kelimeye inanmaya başlar. Burada aslında insanlar ve uzaylılar

arasında zekâ kıyaslaması da vardır. Öyküde tek bir uzaylı zekâsını kullanarak tüm insanlara istediklerini yaptırır. Buradan yola çıkarak öykünün uzaylıları insanlardan daha kurnaz bir şekilde ele aldığını söylemek mümkündür. Ancak burada göz ardı edilmemesi gereken bir toplum eleştirisi vardır. Toplum her şeyin en iyisini ve kolayını arzuladığı için yalan söylemlere inanmaya müsait bir durumdadır. Yorb'a üstünlük atfedip ölümsüzlükle ilgili söyledikleri her şeye inanmaları bu durumla ilgilidir. Toplumun sorgulama yeteneğini yitirip bilgiye en kolay yoldan ulaşma arzusu, bir uzaylının elinde eğlence aracına dönüşmelerine yol açar. Öykünün esas üzerinde durmak istediği kısım budur.

Tevfik Uyar'ın *Tek Kişilik Firar* (2016) adlı öykü kitabında yer alan “Yüz Elli” insanların başka bir medeniyet tarafından oluşturulan sanal bir evrende yaşadıklarını fark etmelerini konu edinir.

23 Ağustos 2020 günü insanlık tarihi için önemli günlerinden biridir. NASA, 1977'de Güneş sistemini keşfetmesi için gönderdiği Voyager 1 aracını artık ihtiyaç olmadığı için kapatacaktır. Kapatma işlemi canlı yayında yapılacağı için basın mensupları çalışmanın yürütüldüğü California Teknoloji Enstitüsü'ndedir. Kapatma işleminin gerçekleşmesine dakikalar kala bir şeyler ters gider ve proje ekibi acil toplantı yapar. Voyager 1 hala çalıştığı halde 150 AU'nun ötesine geçemez. Başlangıçta sistem hatası olduğu düşünülür fakat Voyager 1'in hareket ettiği kesindir. Ekip Voyager 1'in kamera sistemini aktif edip fotoğraf almayı düşünür. Bu sırada çeşitli teoriler üretilir. Carl, ortaya adeta bilim kurgu gibi bir teori atar. 1963 yılında Sovyet astronomu Kardashev, uzaydaki medeniyetlerin ellerindeki enerji oranı doğrultusunda K1, K2 ve K3 şeklinde sınıflandırılabilceğini açıklamıştır. Stephen Baxter adlı bir düşünür ise K3 sınıfındaki bir medeniyetin 100 AU çapında simülasyon yaratabilecek güçte olduğunu söylemiştir. Carl, bu görüşlere dayanarak güneş sisteminin aslında başkaları tarafından oluşturulan bir simülasyon olabileceğini söyler. Şu an yaşadıkları evren 150 AU'luk bir simülasyonsa Voyager 1'de bu sebeple 150 AU'nun ötesine geçememektedir. Bu teori üzerine Sera, Güneş sisteminin adeta bir laboratuvar gibi kullanıldığını söyler. Carl ise insanların durumunu hayvanat bahçesindeki hayvanlara benzetir. Kırk saatin ardından Voyager 1 görüntüleri merkeze ulaşır. Görüntülerde “150 AU” yazan bir tabela gözükmemektedir. Bazı fotoğraflarda ise Voyager 1 vardır. Aracın kendi fotoğrafını çekmesi mümkün olmadığı için kameranın bir aynaya dönük olduğu anlaşılır.

Aradan on beş gün geçer ve olayların sırrı hala çözülemez. Son gelen fotoğrafta Bertrand Russell'ı andıran yaşlı ve beyaz tenli bir adam vardır. Fotoğraftaki adamın elinde tuttuğu notta “Bu adamı içeri alın.” Yazmaktadır. O sırada toplantı yapılan binanın önüne fotoğraftaki adam gelir. Üzeri aranıp bir tehdit oluşturmadığı anlaşıldığında içeri alınır. Adam, ekibi tebrik eder ve Carl'ın teorisini doğrular ve K3 sınıfı sayılabilecek bir medeniyetten geldiğini söyler. Bu medeniyet, insanları uzun süredir 150 AU'luk bir simülasyonda test etmektedir. Testin amacı insanların gezegenlerini veya birbirlerini yok etmeden uzaya çıkabilme olasılığıyla ilgilidir. Uzaydan kastının duvara ulaşmak olduğunu ekledikten sonra bu büyük başarı için insanları bizzat tebrik etmeye gelmek istediğini anlatır. Üstelik bu test onların zamanıyla yaklaşık elli dakika sürmüştür. Artık test başarılı olduğu için simülasyonu sonlandıracaklarını söyler. Odadaki insanlar panikler ve ailelerini aramak ister. Ancak adam bunun anlamsız olduğunu söyler ve odadaki sesler bir anda kesilir. 500 AU'luk yeni bir simülasyon başlatılır.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl 2020'dir. Öyküdeki olaylar ise on beş günlük bir süre zarfında gerçekleşir. Mekân, California Teknoloji Enstitüsü'dür. NASA, Voyager 1 durdurma çalışmaları bu merkezden yürütülür. Bütün olaylar toplantı odasında geçer. Öyküdeki değişim NASA'nın Voyager 1'i kapatmak istemesiyle ortaya çıkar ve çalışmalar buradan yürütülür. Bu değişim sonucunda dünyanın aslında bir simülasyon olduğu öğrenilir. Değişimin yol açtığı dönüşüm ise dünyanın yok olmasıdır.

Evrende dünyalılarının yalnız olmadığını işleyen bilim kurgu öyküleri arasında yer alan Yüz Elli, insanlardan çok daha bilgili ve yetenekli uzaylıların varlığını işaret eder. İnsan uzaylı kıyasının yüksek seviyede hissettirildiği öyküde yaratılan simülasyondaki insanlar aslında dijital kodlardan ibaret kobay fareleri gibidir. Uzaylılar onların zekâ seviyelerini ölçmek için çeşitli simülasyonlar yaratmaktadır. Sadece bu durum bile insanların uzaylılar karşısında ne kadar aciz ele alındığını göstermektedir.

Öyküdeki en önemli nokta simülasyon fikrinin bilimsel temele dayandırılması ve atıf yapılmasıdır.

NASA başkanının bahsettiği hipotezi, NASA'nın en yaşlı çalışanlarından biri olan Carl Heermer öne sürmüştü. Hipotezse 2000 yılında Stephen Baxter tarafından ortaya atılan Planetaryum Hipotezi'ydi. 1963'te

Kardashev adlı Sovyet astronom, uzaydaki olası uygarlıkların, hakim olabildikleri enerji miktarına göre K1, K2 ve K3 diye sınıflandırılabilceğini öne sürmüştü. Baxter da K3 cinsinden bir uygarlığın 100 AU'luk çapta bir simülasyon yaratabileceğini hesaplamış, Güneş sistemi'nin çok gelişmiş bir uygarlığın yarattığı fiziksel bir simülasyonda bulanabileceğini öne sürmüştü. (Uyar, 2016:29-30)

Öykünün bilimsel bir temel üzerine oturtulması ve kurgunun buna göre şekillenmesi bilim kurgu türüne önemli bir katkı sağlar. Böylece öykü gerçekliğe bağlı kalır ve bilimsel bir teorinin gerçeğe dönüşmesini kurgu yoluyla örneklemiş olur. Bahsi geçen hipotezde gelişmiş bir medeniyetin 100 AU'luk simülasyon yaratabilecek güçte olması göz ardı edilmemesi gereken bir detaydır. Çünkü öyküdeki uzaylılar 150 AU'luk bir simülasyon yaratmıştır. Bu detay uzaylıların, insanların tahmin edebileceğinden çok daha güçlü olduğunu gösterir. Öykünün sonunda uzaylıların 500 AU'luk bir simülasyon yaratması da bu görüşü örnekleyen bir durumdur. Öykünün bu örneklerle insanın evrende yalnız olmadığını, insanlardan çok daha üstün medeniyetlerin var olabileceğini ve hatta kaderlerine hükmedebileceklerini göstermeye çalışır.

Doğu Yücel'in *Güneş Hırsızları* (2014) adlı öykü kitabında yer alan "Güneş Hırsızları" öyküsü, Marslıların kendi çıkarları için çeşitli bahanelerle insanları güneşten mahrum bırakmasını konu edinir.

Marslılar, kendi gezegenleri yaşanmaz halde olduğu için insanlarla beraber dünyada yaşar. Her ne kadar dostça bir yaşam sürseler de öncesinde çok mücadeleler verilmiştir. Marslılar; bütün ülkelerin birbirine düştüğü bir savaş ortamında Dünya'ya gelmişlerdir. Muhteşem uzay gemileriyle insanlara göz dağı vermiş ve onları silahsızlaştırarak kaosun önüne geçmişlerdir. Barışı sağladıkları için insanların takdirini kazanmışlardır. Ancak Marslıların giderek her alanda söz sahibi olmaya başlamış ve insanlar adına karar almaya başlamışlardır.

Marslılar sürekli küresel ısınmaya dikkat çekerek yakın zamanda Dünya'nın sonunu geleceğini söylemektedir. Öykünün ana kahramanı Kia, karanlık bir güne uyanır. Ne kendisi ne de yanı başındaki sevgilisi Lio Güneş'in neden doğmadığına anlam veremez. Üstelik iletişim aygıtları da çalışmamaktadır. Akşam olduğunda bütün iletişim aygıtları aynı anda çalışır. Canlı yayında Marslı liderlerle insanların temsilcileri vardır. Marslı liderlerden Meko sözü alarak küresel ısınma sebebiyle

Güneş'i kapattıklarını söyler. Kapatma işlemi Güneş'in önüne reaktör çekilerek gerçekleştirilmiştir. Dünya'nın doğasını korumak amacıyla reaktörün panelleri günde bir saatliğine açılacaktır. Böylece insanlar güneşin keyfini bir saat boyunca doyasıya çıkarabilecektir. Bu anlatılanlar bir anlaşma metni olarak insanlığın liderleri İza ve Viki'ye sunulur. İza hemen imza atarken Viki bir saati az bulduğunu söyler. Marslı Meko, uzlaşıya varılana dek kendi kararlarının geçerli olacağını söyleyerek canlı yayını sonlandırır. İnsanlar Marslıların dediklerini yapmakta usta olduklarını bildikleri için Güneş'in kapatılmasını kabullenirler. Tek dertleri günde bir saat yerine daha uzun süre gün ışığı görmektir. Bazı insanlar ise Marslılara hiç güvenmemektedir. Çünkü Marslılar her zaman Güneş'ten nefret etmiş, güneş kremi ve güneş gözlüklerini eksik etmeden gezmişlerdir. Tekrar canlı yayında toplantı yapıldığında Viki, ayda yedi gün Güneş'in açık kalmasını ister. Marslılar bu teklifi ekosistemin bozulacağı gerekçesiyle reddederler. Günde bir saat ve ayda bir gün Güneş'in açık kalması konusunda uzlaşılır. İnsanların büyük çoğunluğu kutlama yapar. Kia ise öfkelidir. Marslıların kararlarına karşı olan insanların oluşturduğu gizli bir topluluk vardır. Kia, bu topluluğa katılır. Bekçiler ona Renol'dan bahseder. Renol bir gazetecidir. Marslılar küresel ısınmanın sürat kazandığını söylediği zaman bir grup bilim insanı bir gemiye binerek buzullara yolculuk yapmıştır. Renol da gelişmeleri haber yapmak amacıyla gemidedir. Patronlarının isteği doğrultusunda sürekli dünyanın sonuyla ilgili haberler yapar. Marslıların Güneş'i kapatma teklifinin kolayca kabullenilmesinde bu olayın etkisi büyüktür. Bekçiler, Kia'ya bir kaset izletir. Renol, yolculuktan döndüğünde Marslılar onu coşkuyla karşılar. Olanları öğrenen Renol, Marslı patronunun dediklerini yaparken kendi türündekilere korkunç bir kötülük yaptığını fark eder. Öfkeyle bir uzay gemisine atlayıp kaçmaya çalışır. Marslılar da gemilere binerek Renol'u takip eder ancak Renol, ustaca manevralarıyla peşindeki gemilerin çarpışmasını sağlar ve gökyüzünde kaybolur. Kaset burada sonlanır. O günden sonra Renol'dan haber alınamamıştır. Bekçiler bir gün Renol'un dönüp insanlığı kurtaracağına inanmaktadır.

Bekçilerin lideri Kardin, Marslıların gücünü uzay gemilerine bağlar. Uzay gemilerini hangara yerleştirmeden ulu orta bırakmaları da insanlara gözdağı vermeleriyle ilgilidir. Bekçiler, insanların uzay gemilerini ele geçirerek Marslıları yenebileceğini düşünür. Çünkü Marslıların uzay gemileri dışında hiçbir güçleri yoktur. Marslılar Dünya'nın yerçekimine bir türlü alışamadıkları için refleksleri çok zayıftır. İnsanlar Marslıları dış görünüş bakımından "pizza surat" ve "lahmacun kafa"

şeklinde dalga geçerken refleks bakımından “ritmibozuk” olarak alaya almaktadır. Bekçilerin toplantılarından bunalan Kia, erkek arkadaşı Lio ile bara gider. Lio, iyi kalpli ve yakışıklı bir mühendistir. Kia, onu nasıl tavladığını bir türlü anlayamaz. Lio’nun tek kusuru Mars’lıların kurallarını sorgulamadan kabul etmesidir. Ancak Kia’nın kurallara karşı olmasını sorun etmez. Bekçiler, Kia’ya çağrı göndererek acilen gelmesini söylerler. Çünkü Renol’dan haber alınmıştır. Renol, uzayda gizlenmektedir. Bekçilere reaktörü patlatabileceğini söyler. Reaktöre ulaşması yüz kırk bir gün sürecektir. Bu süre içinde Bekçilerin Marslılardan uzay gemisi kaçırmalarını ister. Bekçiler hızla hazırlıklara başlar.

Marslılar, dişleri çok problemlili olduğu için sıklıkla dişçilere gitmektedir. Bunu bilen bekçiler bir gün bütün diş muayenehanelerini patlatır. Marslılar diş sorunları yüzünden kontrolü kaybetmeye başlarlar. Ancak Renol’un Güneş’e ulaşmasına seksen altı gün kala bütün Marslıların diş sorunları gizemli bir şekilde çözülür ve tedbirler sıkılaşır. Tüm bunlar olurken Lio, Kia’ya evlilik teklifi eder. Kia, teklifi kabul eder ve hemen evlenirler.

Kardin acil bir toplantı yapar ve içlerinde bir köstebeğin olduğunu söyler. Renol’un yeri tespit edilmiştir ve Marslılar ona ulaşmak için yola çıkmıştır. Köstebek bir türlü bulunamaz. Bekçilere yeterince destek olamadığını düşünen Kia, evde pişmanlıkla dolaşırken banyo dolabında Lio’ya ait takma dişler bulur. Aklına Marslıların diş problemlerini gizemli şekilde çözmeleri gelir ve parçalar birleşir. Lio aslında bir Marslıdır. Kia’dan öğrendiği bilgileri kendi ırkıyla paylaşmaktadır. Düşünmeye devam eden Kia, Marslıların günlük bir saat güneş ışığı inadına odaklanır. Ulu orta sergilenen gemileri düşünür. Gemilerin her gün bir saatlik güneş enerjisiyle şarj edildiğini anladığında hemen bekçilere ulaşır. Renol’un reaktörü patlatmak yerine kapatması gerektiğini söyler. Marslılar, uzay gemilerini şarj edemezlerse gücü kaybedeceklerdir. Renol, plana uyar. Dünya karanlıkken bekçiler çalışmayan uzay gemilerini ele geçirmeye başlar. Renol’un peşinde yedi Marslı gemisi vardır. Öleceğini anlayan Renol, reaktöre çarparak kendini feda eder. Reaktör parçalandığı için Dünya, Güneş ışığına kavuşur ve Bekçilerin kontrolündeki uzay gemileri çalışmaya başlar. Olanları geç fark eden Marslılar teslim olur. Uzay gemilerine binip kendilerine yaşanabilir yeni bir gezegen bulmak için Dünya’yı terk ederler. Kia, günün birinde Marslıların başına gelenlerin kendilerinin de başına gelebileceğini düşünür. Ancak şartlar ne olursa olsun kimsenin özgürlüğünü

kısıtlamayacağı konusunda kendisine söz verir ve elini karnına koyar. Bebeğinin babasına çekmemesini temenni eder ve öykü sona erer.

Öykü karakter anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği yıl belirtilmez. Ancak televizyon ve internet gibi teknolojilere sahip olunması sebebiyle günümüze yakın bir dönemde geçtiği söylenebilir. Günümüzden en büyük farkı ise doğal kaynakların bitme noktasına gelmesi, üretimin durması ve Marslıların yönetime el koymasındadır. Bu gelişmeler sebebiyle öykünün geçtiği zaman alternatif gelecek örneği sunar. Öykünün esas konusu olan Güneş hırsızlığı ise yaklaşık bir yıllık zaman dilimini kapsar. Öyküde olayların fazlalığı sebebiyle mekân çeşitliliği görülür. Ana mekânlar ise Lio'nun evi ve Bekçiler üssüdür. Sevgilisi Lio'nun evinde kalan Kia, Güneş'in doğmadığına ilk defa bu evde şahit olur. Dolayısıyla öyküdeki ilk değişimin bu mekânda gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Lio'nun evini mekân açısından önemli yapan bir diğer nokta ise Kia'nın gerçekleri burada öğrenmesidir. Lio'nun Marslı olduğunu fark etmesi, ve Marslıların gemilerini güneş enerjisiyle şarj ettiklerini keşfetmesi bu mekânda gerçekleşir. Öyküdeki ikinci değişim ise Kia'nın Marslılara karşı koymaya karar verip Bekçilere katılmasıdır. Bekçiler üssü, insanların özgürlüklerini geri kazanmak için plan yaptıkları bir mekândır. Dolayısıyla özgürlüğü sembolize eder. Öykünün sonunda Kia ve Bekçilerin planları doğrultusunda Marslıları yenip özgürlüklerini geri kazanmaları değişimin olumlu sonuçlanmasını sağlar.

Öykü yabancı varlıklarla ilk temas temasını olumsuz bir örnek üzerinden işler. Yabancı varlıkların yani Marslıların Dünya'ya geliş sebepleri dostane değildir. Kendi gezegenleri yaşanamaz hale geldiği için bu gezegeni kendileri için bir yuvaya çevirmek isterler. Bunu yaparken de insanları kandırıp sindirmeyi tercih ederler. Öyküdeki bazı insanlar onlara inanmayı tercih etse de çoğunluğun Marslılara bakışı olumsuzdur.

Öyküde Marslıların dış görünüşü hakkında bilgiler çok kısıtlıdır. İnsanların Marslılarla ilgili olumsuz laflarından dış görünüşleri hakkında fikir ediniriz: "Nami diğer pizza suratlılar! Lahmacun kafalılar! (...) Aşağılık al benizliler!" (Yücel, 2014:241). Buralardan edinebildiğimiz tek bilgi Marslıların insanlara oranla daha kırmızı bir ten rengine sahip olduğudur. Ancak göz ardı edilmemesi gereken önemli bir detay ise Lio'nun Marslı olması ve Kia'nın bunu uzun süre sonra fark etmesidir. Dolayısıyla Marslılar ve insanlar arasındaki fiziksel farklılıklar yok denecek kadar azdır.

Öyküdeki değişim güç dengesi üzerine kuruludur. Güç kimdeyse diğerleri onun istek ve ihtiyaçlarına göre davranmak zorundadır. Öykünün başında güç Marslılardadır. İnsanların birbirine düştüğü ve zayıf olduğu bir dönemde Dünya'ya gelerek gelişmiş teknolojileriyle korku salmışlardır. Bu korkuyu yaratan şey uzay gemileridir. Öyküdeki güç dengesi de doğrudan uzay gemisiyle bağlantılıdır. Bir diğer denge unsuru ise zekâdır. Marslılar zekâları sayesinde insanların kendi arasındaki savaşları durdurmuş ve bunu yaparken gizliden gizliye Dünya'nın yönetiminde söz sahibi olmuşlardır. Bu zekânın bir diğer örneği ise Güneş'in kapatılmasıdır. Marslılar, ciltlerinde olumsuz etki yaratan Güneş'ten kurtulmak için insanları küresel ısınmanın hızlanması yalanıyla kandırmayı başarırlar. Öykünün sonunda ise bu durum tersine döner. İnsanlar önce zekâlarını kullanarak Marslıların planlarını sırasıyla çözmeye başlar. Sonrasında ise uzay gemilerini ele geçirip Marslıları dezavantajlı konuma düşürürler. Böylece Marslılar yeni bir yuva bulmak için Dünya'yı terk ederken insanlar da özgürlüklerini geri kazanıp eski yaşamlarına dönerler.

Doğu Yücel'in *Güneş Hırsızları* (2014) adlı öykü kitabında yer alan "Dünyanın Sahiplerine Bakmıştık" öyküsü, uzaylıların dünyayı ziyaret edip insanlarla tanışmasını konu edinir.

Öykü Greenwich kasabasının üzerinde futbol sahası büyüklüğünde bir uzay gemisinin belirmesiyle başlar. Daire şeklinde ve şeffaf olan bu gemi, insanları meraklandırır. Uzaylılar mors alfabesi kullanarak barışçıl bir ırk olduklarını, dünyanın sahiplerine hediye vermek için geldiklerini söyler ve buluşma için saat verirler. İnsanlar arasında dünyanın sahiplerinin kim olduğu hakkında amansız bir tartışma başlar. Devlet başkanları, din görevlileri, sanatçılar ve vatandaşlar Greenwich'e doğru yola çıkar. İlginç bir biçimde civardaki hayvanlar da bölgeye akın etmiştir. Buluşma zamanı geldiğinde uzay gemisi hızla yere iniş yapar ve kapıları açılır. Ufak ve çelimsiz vücutlarıyla çocukları andıran uzaylılar, her adımda dünyanın sahiplerine baktık diyerek ilerlemeye devam ederler. İnsanlar olanlara anlam veremezken uzaylılar bir kedinin önünde durup, merhaba dünyanın sahibi, diyerek selam verirler. Kedileri dünyanın sahibi saymaları zamanla ilgilidir. Zaman uzaylılar için en önemli şeydir. Ancak kediler zamanı umursamadan keyfi yaşayarak herkesin sevgisini kazanmıştır. Bu durumdan etkilenen uzaylılar, dünyanın sahipleri

saydıkları kedileri ziyaret edip hediye vermek istemiştir. Uzaylı elindeki yün yumağını kediye verir. Bu, düğmesine basıldığı zaman otomatik dertop olabilen bir yumaktır. Hediye merasimi bittikten sonra gezegenden ayrılırlar. İnsanlar kendi aralarında konuşarak kedilerin ne kadar değerli ve sevimli olduklarından bahseder. Öykü böylece sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Tarih belirtilmez. Olaylar ise yarım günlük zaman diliminde gerçekleşir. Mekân, Greenwich kasabasında açık bir alandır. Öyküdeki değişim uzaylıların kedilere hediye vermek için dünyaya gelişiyle burada başlar. Bu değişimin sonucunda insanların da kedilere bakımı olumlu yönde değişir.

Öyküde ilk dikkat çeken nokta uzaylıların dost canlısı varlıklar olarak işlenmesidir. Dünyaya geldiklerinde mors alfabesi kullanıp dost canlısı olduklarını belirtmeleri ince zekânın örneğidir. Böylece insanları ürkütmeden niyetlerini ifade etmiş olurlar. Uzaylıların dış görünüşü tasvir edilirken şöyle bir benzetme yapılır: Her biri fiziken çocuk gibi görünse de, ‘büyümüş de küçülmüş’ diyebileceğiniz bir çocuğun ifadesi vardı gözlerinde” (Yücel, 2014: 167). Uzaylıların çocuklara benzetilmesi aslında masumiyetleriyle ilgilidir. Dünyaya pozitif bir amaçla gelen uzaylılar, öykü boyunca zararsız tutum sergileyip kedilere hediye verirler. Ayrıca göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta da insanların uzaylılarla tanışmasına kedilerin vesile olmasıdır.

Öykü her ne kadar uzaylıları dost canlısı olarak ele alsın üstünlük ilişkisine değinmek gerekir. Dünyalılar henüz uzay gemileri üretilip başka gezegenlere gidip tabancılı varlıklarla etkileşime geçememiştir. Ancak öyküdeki uzaylılar bunu başarıyla gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla Dünyanın Sahiplerine Bakmıştık öyküsünün uzaylıları insanlardan daha gelişmiş varlıklar olarak ele aldığını söylemek mümkündür.

Doğu Yücel’in *Güneş Hırsızları* (2014) adlı öykü kitabında yer alan “Üçüncü Türle Aşırı Yakın İlişkiler” nesli tükenmekte olan bir uzaylının üremek için dünyaya gelmesini konu edinir.

Öykünün ana kahramanı Egemen, yirmi yedi yaşında Fizik mezunu bir gençtir. Sevgilisinden yeni ayrıldığı ve hala bakir olduğu için mutsuzdur. Sevgilisi ondan ayrı dünyaların insanı olduklarını söyleyerek ayrılmıştır. Egemen bu sözü bir türlü aklından çıkaramaz. Beşiktaş-Kadıköy vapurunun güvertesinde bu sözü düşünürken boğazın sularına dikkörtgen şeklinde bir uzay gemisi düşer. Anons yapılır ve vapur olduğu yerde bekler. Herkesin telefonuna uzaylı gemisiyle ilgili

anlık haber bildirimleri gelmeye başlar. Ardından nereden geldiği anlaşılmayan bildirimler görülür. Bu bildirimleri yazan kişi az önce denize düşen uzay gemisini kullanan uzaylıdır. Uzaylı izinsiz içeri için özür diler. İnsanlara zarar vermek istemediğini ancak ona herhangi bir saldırı yapılırsa kendini savunacağını belirtir. Uzaylının ismi Elonyi'dir. Beş yüz ışık yılı uzaklıktaki Pino gezegeninden gelmiştir. İnsanlar telefonlarına gelen bildirimle yanıt yazarak Elonyi ile sohbet etmeye başlar. Elonyi, gezegeninin biyoteknoloji alanında ne kadar gelişse de erkeklerin kısırlığına çözüm bulamadığını anlatır. Bu durum Pino gezegeninde nüfus artışının durmasına sebep olmuştur. Elonyi bu sebeple dünyalı bir erkekten hamile kalmak istemektedir. Kendisine ilk ulaşan erkeklerden biriyle beraber olacaktır. Egemen bu durumu bir şans olarak görür ve denize atlar. Birkaç yüz metre yüzdükten sonra uzay gemisine ulaşır. Bir kapak açılır ve içeri girer. Odanın ortasında kocaman bir yatak, yanında ise şarap ve şarap kadehleri görür. Elonyi odaya girdiğinde Egemen çok şaşırır. Elonyi'nin yüzü ve bedeni insanlara çok benzer. Ağzında ise aynı dili konuşmalarını sağlayan minik bir cihaz vardır. Biraz sohbet ettikten sonra Elonyi elbisesini çıkartır ve Egemen onun üç göğsü olduğunu görür. En büyük zevklerinden biri göğüs çatalı olan Egemen, bu duruma çok sevinir. Yatağa geçip birlikte olurlar. İki de birbirinden hoşlanır fakat Elonyi sürekli görev amaçlı seviştiklerini vurgular. Egemen'in spermleri Elonyi'nin yumurtalıklarına doğru hareket ettiğinde görev tamamlanır. Birkaç dakika sonra Elonyi parmağını karnına koyar ve hamile kaldığını üstelik bir oğlan doğuracağını söyler. Soyları tekrar devam edeceği için çok mutludur. Egemen'e teşekkür eder ve onunla vedalaşır. Ardından Egemen'i vapura ışınlar. Bütün insanlar Egemen'i coşkuyla karşılayıp tebrik eder. O sırada son derece güzel bir kız Egemen'e yaklaşır. Ancak Egemen ondan etkilenmez. Artık iki göğüslü kadınlar onun ilgisini çekmez. Akıllı hala Elonyi'dedir. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmez fakat, akıllı telefonlardan yola çıkarak öykünün günümüze çok yakın bir zaman diliminde geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki ilk mekân Beşiktaş-Kadıköy vapurudur. Egemen dünyaya bir uzaylının geldiğini ilk burada öğrenir. İkinci mekân ise uzay gemisidir. Burada Elonyi ve Egemen'in birlikte olmasıyla değişim sonuçlanır. Pino gezegeni nüfuslarının devam etmesi için istedikleri şeye ulaşır. Egemen ise bu değişim sonucunda artık bakir değildir.

Öykünün en önemli yönü uzaylıları dost canlısı varlıklar olarak ele almasıdır. Elonyi'nin tek istediği hamile kalıp gezegeninde nüfusun devam etmesini

sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda insanlara dostane bir tutumla yaklaşır. İnsanlarla ilk iletişim kurduğunda saldırgan bir amacı olmadığını belirtir. Ancak kendisine herhangi bir saldırı olduğunda gelişmiş uzay gemisini savunma mekânizması olarak kullanacağını vurgular. Buradan yola çıkarak uzaylıların gelişmiş teknolojilere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ağza takılan minik bir cihazla her ırkın dilini rahatça konuşabilmeleri de uzaylıların gelişmiş teknolojisini örnekleyen bir detaydır.

Öyküde uzaylılar ve insanlar arasında üstünlük ilişkisi de vardır. Elonyi, evrende kolaylıkla seyahat edip farklı bir gezegene gidip orada bir insanla birlikte olabilmektedir. İnsanlarla temas kuran da Elonyi'dir. Ancak bir diğer açıdan bakıldığında Pino gezegeninde kısırlık sebebiyle nüfus artışı durduğu için uzaylılar insanların yardımına muhtaçtır. Üstünlük ilişkisi burada dengelenir. İnsanlar ve uzaylılar arasında başarılı bir temas kurulur ve her iki ırk da birbirine dostça yaklaşır. Öykü bu bağlamda insanlarla uzaylıların dostça iletişim kurabileceğini kurgu üzerinden örneklemiştir.

Doğu Yücel'in *Güneş Hırsızları* (2014) adlı öykü kitabında yer alan "Hayatın Gıcık Anlamı" öyküsü, uzaylıların insanları sahte bir dinle kandırarak istila etmelerini anlatır.

Öykü; Mekke, Roma, Kudüs, Lumbini, Varanasi, San Francisco, Tai'an ve Birmingham şehirlerinin üzerinde aniden uzay gemilerinin belirmesiyle başlar. Gazeteciler 6 şehri inançlarla ortak paydada buluştursalar da San Francisco ve Birmingham şehirlerini açıklamakta zorlanır. Sinema yazarları San Francisco'daki uçan dairenin tam altında Star Wars'u yapan Lucasfilm'in holding binasını fark eder. Müzik eleştirmenleri de Birmingham'ın Black Sabbath ve Judas Priest'in memleketi olduğunu söyler. Son yıllarda yapılan nüfus merkezli din anketlerinde Star Wars evrenindeki Jedizm inancı ve heavy metal en yaygın dinler arasında gözükmiştir. Uzaylıların bu anketlere bakarak Birmingham ve San Francisco'ya geldiklerine inanılır. İki gün sonra uzay gemileri iniş yapar. Şehirlerdeki kutsal mabetlerin yakınında bulunan uzay gemilerinden dijital bir ses yankılanır. Uzaylılar, dünya halkını din kardeşleri vurgusuyla selamlar. Uzaylılar insanlarla aynı boyutlardadır ve başları pena şeklindedir. Ten renkleri gridir. Tek gözlü olmaları ve burunlarının gözükmemesi dünyalıların merakını cezbeder. İnsanlar gibi iki kollu olsalar da

onların kolları omuzlardan yanlara doğru uzayarak pergeli andırır. Yoğun ışığın ardından geniş kolları insanlara melek kanadı gibi görünür.

Din kardeşi vurgusu ve kanatlı melek görüntüsü insanların manevi duygularını harekete geçirir. Birçok insan ağlar, diz çöker, dua eder ve uzaylıları hayranlıkla izler. Uzaylılar kutsal mekânları ziyaret etmek ister. Ziyaretlerin ardından insanlarla hayatın sırrını paylaşacaklarını söyleyip bütün dinlerin lideriyle bir toplantı yapmak isterler. Dini liderler arasında en çok Black Sabbath solisti Ozzy Osborne ve Star Wars yapımcısı George Lucas dikkat çeker. Toplantının her anı televizyonlarda canlı yayınlanır. Uzaylılar, lafa din kardeşleri olarak gördüğü dünyalıları selamlayarak başlar. Dünyadan 329 ışık yılı mesafedeki Londer galaksisindeki Pontag gezegeninde yaşadıklarını anlatırlar. Pontaglılar Dünyalılara oranla çok daha gelişmiş bir medeniyete ve teknolojiye sahip olsalar da bu gezegeni çok beğendiklerini belirtirler. Bu sebeple dünyalıların esas problemi olan hayatın anlamına çözüm getirmek istemektedirler. Uzaylılar aslında dünyalıların hayatın anlamına vakıf olduklarını söyleyerek onları şaşırtır.

Hayatın anlamı Tanrı'ya iman etmektir. Dünyalılar bu düşünceyi amaç edindiği için Tanrı'nın sevgisi zaten onlarıdır. Fakat tek problem dünyadaki hiçbir dinin esas Tanrı'ya ve dine hizmet etmemesidir. Uzaylıların bu açıklamaları din adamlarını sarsar. Herkes gerçek Tanrı'yı merak eder. Uzaylılar, tüm kainatta tek bir inancın ve Tanrı'nın olduğunu söyler. Tanrı'ya en doğru iman şekli Ziga" inancından geçmektedir. Kendi gezegenleri kainatın merkezine çok yakın olduğu için vahiyleri kristal netliğinde alarak en doğru şekilde bilgilenmelerine yardımcı olmuştur. Dünyalıların panik havasını fark eden Uzaylılar, Ziga dininin hoşgörülü olduğundan bahseder. Üstelik öğrenmesi de çok kolaydır. Uzaylılar bizzat Tanrı tarafından emirlerini evrenin her köşesine doğru şekilde iletmesi için seçtiği kişilerdir. Din Polisleri olarak adlandırıldıklarını ve bunu çok sevimli bulduklarını söylerler. Dünyalılar, bu kadar uzaktan gelen ve hoşgörüsüyle onlara din hakkındaki gerçekleri anlatan uzaylılara sıcak bakar. Duydukları kendi inançlarıyla çelişse de o gün yapılan bir ankete göre dünyalıların yüzde on ikisi çoktan Ziga dinini benimseyerek Zigan olmuştur. Aradan bir hafta geçer ve uzaylılar, din adamlarına içinde Ziga dininin bulunduğu elektronik tablet sunarlar. Böylece Ziga hızla tüm dünyaya yayılır ve bilgisayarlara indirilir. Aynı zamanda televizyonda Ziga dininin eğitimleri

yayınlanır. Ziga dini insanların çalışma süresini daha kısa tuttuğu için dini benimseyenlerin oranı hızla yükselir. Ziga dini giyim konusunda da kurallar getirir. İslam'ın giyim kuşam kuralları konusunda Ziga'ya çok yakın olduğu anlatılır. Ziga inancına göre de kadınlar başlarını kapatmalıdır. Bunun çok önemli olduğunu belirten uzaylılar, kadınlar kapandığında dünyanın hızla gelişip tıpkı Pontag gibi üstün bir medeniyete ulaşacağı vurgulanır. Bu kural feministlerin tepkisini çeker ve Pontag'lı kadınların başlarını neden kapatmadığı sorulur. Bunun doğru olmadığını söyleyen uzaylılar, kendi kadınlarının saçlarının boyunlarından uzadığını ve bu sebeple atkı benzeri bir örtüyle saçlarını gizlediklerini anlatır. Uzaylılar, tıpkı kadınlar gibi erkeklerin de örtünmesi gerektiğini söylediğinde herkes şaşırır. Erkekler en başta pazu ve bacak baldırı gibi seksapeli kısımlarını örtmelidir. Daha sonraki kural ise burundur. İnce bir ipe bağlı siyah minik bir kumaştan oluşan burun maskeleri hızla üretilir ve Ziga inancını benimseyen erkekler tarafından takılmaya başlar. Ziga dininin kuralları aktarıldıkça insanlar şaşırılmaya devam eder. Yürüyen merdivende solda durmanın yasak olması, güneş gözlüğü çıkarmadan biriyle konuşmak ve etrafta başkaları varken sakız çiğnemek gibi Ziga günahları bulunuyordu. En büyük günah ise otobüste ikili koltuklarda koridor tarafında oturup diğer koltuğa oturulmasını güçleştirmektir. Uzaylılar, sıklıkla televizyona çıkıp Pontag teknolojilerini tanıtır ve Ziga dinini benimseyenlere hediye etmektedir. Bunlardan biri ütü makinesidir. Kıyafetleri otomatik ütüleyen bu icat insanların takdirini kazanır ve Ziga dinini benimseyenlerin oranı hızla yükselir. Bu gelişmeyi memnuniyetle karşılayan uzaylılar, röportaj çözmeye yarayan özel bir Ziga buluşu daha açıklar. İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi yaygın dillerin yanı sıra her dilde mükemmel deşifre özelliği sunan bu icat, gazetecilik alanında çalışanların ve mahkemelerde tape çıkaranların iş yükünü önemli ölçüde azaltır. Medya ve adalet alanında devrim yaratan buluş sayesinde dünyadaki Ziga'luların oranı yüzde elliye geçer. Bazı insanlar Ziga inancını benimsemeyip bu yeni teknolojileri kullanmaktadır. Toplum ikiye bölünmeye başlar. 30A otobüsünde büyük bir kavga yaşanır. Röportaj cihazı hediyesiyle medya tamamen Ziganların elinde olduğu için yaşanan hadise "30A olayı" adıyla Zigan olmayanların Zigan vatandaşlara yaşattığı zulüm şeklinde anlatılır. Kavgalar her geçen gün artar. Ölümler başladığında Zigan Seferleri başlar. Önce Zigan'ların sonra Zigan olmayanların silahlanmasıyla yerkürede kan gövdeyi götürür. Ziganlar savaşı kazanacakken tarihi bir mutabakat yaşanır ve Hristiyan, Müslüman ve Museviler bir araya gelir. Bu mutabakat

karşısında Ziganlar şiddeti arttırıp savaş makinesine dönüşür. Bir yıl süren savaş, nükleer füzelerin atılmasının ardından sona erer. Dünya nüfusu artık sadece on bin kişiden oluşmaktadır. Dünya yönetimine Pontaglıların tamamen el koyması ortalığı karıştırır. Bazı insanlar buna karşı çıksalar da güçleri yoktur. Pontaglılar esas niyetlerini açıklarlar. Kendi gezegenleri çok yaşlandığı için orada yaşamakta zorlanmışlardır. Bu sebeple kendilerine uygun şartlar sunan gezegen arayışlarına başlamışlardır. Yerküreyi gözlerine kestirip en kolay yoldan ele geçirmeyi planlamışlardır. Papa, Ziga dininin gerçek olup olmadığını sorar. Uzaylılar gülerek yalan olduğunu ve dünyaya yaptıkları yolculuk sırasında böyle bir din yazdıklarını anlatır. Bu yanıt karşısında din adamlarının her biri öfkelenip hayıflanır. Uzaylılar taşınma işlemleri için oradan ayrılırken din adamları aralarında Ziga yalansa gerçek dinin hangilerinin dini olduğu hakkında tartışmaya başlar. Tartışma aniden alevlenir ve konuşulandan bunalan Ozzy Osbourne, George Lucas'ın ışın kılıcını kapıp havaya savurmaya başlar. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmez fakat televizyon ve tabletlerden yola çıkarak günümüze yakın bir zaman diliminde geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki olay örgüsü hareketli olduğu için mekân sürekli değişiklik gösterir. İlk mekân dini liderlerin ve uzaylıların toplantığı yaptığı yerdir. Tüm dünyada canlı yayınlanan bu görüşmede, öyküdeki esas değişimi başlatır. Evrendeki tek gerçek dinin Ziga olduğunu öğrenen insanlar, adım adım bu dini benimsemeye başlar. Ancak sonrasında bu değişim olumsuz sonuçlanır ve insanlar birbirine düşer. Değişimin yarattığı dönüşüm ise insanların gezegenlerini yönetme hakkını kaybetmesidir. Öykünün sonunda uzaylıların onları kandırdığı, kargaşa sayesinde nüfuslarını azalttığı ve gezegenlerini ellerinden aldığı anlaşılır.

Öykünün bütününe bakıldığında Uzaylıların birçok açıdan insanlardan üstün olduğu görülür. Uzaylılar, diğer gezegenlerden haberdardır ve uzay gemileriyle evrende yolculuk yapabilmektedir. Oysa insanlar henüz bu seviyeye ulaşamamıştır. Uzay gemilerinin dünyada belirli kentler üzerinde sistemli pozisyon almaları insanları uzun düşünme sürecine sevk eder. Uzaylıların önemli bir amaçla belirli kentleri seçtiğini düşünen insanlar çeşitli teoriler üretip uzaylıların düşünce yapısını yakalamaya çalışır. Bu durum öyküde uzaylıların insanlardan hep bir adım önde

olmalarını gösteren detaylardan biridir. Henüz uzay gemileri olmayan ve evrende seyahat yapamayan insanlar, dünyalarına ayak basan uzaylıları meleğe benzeterek onlara ilahî bir görünüm atfeder. Bu durum öyküde uzaylıların omuz şekillerinin pergeli andırmasıyla açıklanır. Aynı şekilde uzaylıların yürürken havada süzülüyor gibi görülmelerinin sebebi de yer çekimi farkıyla ilgilidir. Ancak esas nokta insanların kendisinden üstün gördüğü varlıklara hemen ilahî anlamlar yüklemeleridir. Öykü bu durum şu cümleyle ifade edilir: “Daha ilk saniyeden insanoğlu bu uzaylıları sevmiştir. Teknolojileri hayranlık uyandırıcıydı. Üstelik melek gibiydiler. Dünya halkı ağızlarından her kelimeye inanmaya hazırды” (Yücel, 2019:198). Uzaylıların teknolojileri, görünümleri ve bilgileriyle ortaya çıkan üstünlük, insanların kendini güçsüz ve iradesiz görüp söyledikleri her şeyi sorgulamadan kabul etmelerine yol açmıştır. Bu akıl tutulması öyküde şu cümleyle özetlenir: “329 ışık yılı uzaktan dünyamıza gelen uzaylıların yalan söyleyecek hali yoktu ya” (Yücel, 2019:202).

Göz ardı edilmemesi gereken bir detay ise öykünün teknolojik yenilikler konusunda geniş bir yelpaze sunmasıdır. Uzaylıların evrende seyahat yapabildiği donanımlı gemilerle dünyaya varması başlıca bir teknolojik gelişmeyken öykünün ilerleyen kısımlarında birçok yeni buluştan bahsedilir. Ütü makinesi ve röportaj çözücü gibi cihazlar dikkat çekicidir. Bu buluşlar çoğunlukla insanların yaşantısını kolaylaştırmak üzerinedir. Teknolojik buluşların öyküde esas önemi ise insanların çeşitli vaatlerle etki altına alınmasıdır.

Murat Yılmaz’ın *Zenar’ın Geleceği* adlı öykü kitabında yer alan “Delik” öyküsü, insanların Güneş sisteminde bir anda ortaya çıkan bir delik sayesinde uzaylılarla tanışmalarını konu edinir.

Öykü Güneş sisteminde bir deliğin ortaya çıkmasıyla başlar. Bilim insanları bunun tam olarak ne olduğunu açıklamakta zorlanır. Bu sebeple yerinde gözlem yapılmasına karar verilir. İçinde robotların bulunduğu bir uzay aracı bölgeye gönderilir. Delik aslında bir tüneldir ve içi farklı yazılarla doludur. Yazıları sırrı çözülemez ve bir robot tünelin öbür ucuna yollanır. Yüz gün sonra robot geri döner ve belleğindeki veriler insanları hayrete düşürür. Robot, tünelden geçince farklı bir galaksiye ulaşmıştır. Burada onu uzaylılar karşılayıp kendi gezegenlerine, Ukebun’a, götürmüştür. Uzaylılar giydikleri kıyafetten saçlarına ve cinsiyetlerine kadar dünyadaki insanlarla benzerlik taşımaktadırlar. Elçi adlı robota son derece dostane

yaklaşırlar. İnsanlar Delik hakkında daha çok bilgi sahibi olmak ister ve başka bir uzay gemisi gönderirler. Ancak bu defa Elçi'nin kayıtlarından farklı bir yere geçerler. Onları burada başka uzaylılar karşılar. Arsan gezegeninde yaşayan bu uzaylılar da tıpkı Ukebun'lular gibi dost canlısıdır. Dünyalıları kendi gezegenlerinde gezdirirler. Arsan, Ukebun'dan çok daha büyük bir gezegendir. Bu sırada bilim insanlarından oluşan bir ekip, Delik içindeki yazı levhalarını incelemektedir. Bilim insanları, Delik içindeki yazı levhalarının kapı olduklarını fark eder. Kapıların içinde odalar vardır. Bazı odalar boşken bazıları eşyalarla doludur. Fakat dolu odalara görünmez bir engel sebebiyle giremezler. Delik içinde her gezegenin bir odası vardır. Dünyalılar da kendilerine bir oda seçer. Ancak bu odayı hangi ülkenin zevklerine göre döşeyeceklerini bir türlü seçemezler. En sonunda karmakarışık bir oda düzeni yapılıır. Arsan'daki ekip öğrendiklerini anlatınca işin esrarı çözülür. Delik'in esas amacı evrendeki tüm insan ırklarını iletişimde tutmaktır. Ancak amacı belli olsa da kimin bu icadı yaptığı belli değildir. Delik'te dört yüz altı oda bulunması evrende dört yüz altı insan ırkı bulunduğu mı işaret ediyor, henüz öğrenilememiştir. İnsanlar henüz keşfedilmemiş yüzlerce gezegen olduğunu öğrenince hayrete düşer. Öykü burada sona erer.

Öyküde uzaylılarla ilgili iki önemli nokta vardır. Birincisi her iki uzaylı ırkın da tamamen dost canlısı olmasıdır. Böylece uzaylılarla sağlıklı ilişkiler kurulur, bilgi paylaşımı yapılır. İkinci önemli nokta ise uzaylıların insan olmalarıdır. Uzaylıların yer aldığı bilim kurgu öykülerinde ağırlıklı olarak fiziksel ve biyolojik açılardan farklı sunulduğu görülür. Bu durumun en önemli amacı anlatıyı ilginçleştirmektir. Ancak genel eğilim uzaylıları farklı formda ele almak olduğu için insan şeklindeki uzaylıların işlendiği bilim kurgu eserleri de ilginçlik taşımaktadır. Farklı gezegenlerin birbirleriyle etkileşime geçmesinde önemli rol oynayan Delik, öyküde önemli bir gizem unsurudur. Bu teknolojinin nasıl ve kim tarafından ortaya konduğu bir türlü öğrenilemez. Bunun yerine insan-uzaylı etkileşiminde oynadığı rol üzerinde durulur.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2012) adlı öykü kitabında yer alan "Jüpiter'de Işıma" öyküsü, Jüpiter'e keşif yapan inşaların uzaylılarla karşılaşmasını konu edinir.

Öykü Boray adlı uzay gemisinin Jüpiter'e ilerlemesiyle başlar. Jüpiter'den kaynağı bilinmeyen sinyaller alındığı için insanlar neler olduğunu merak etmiştir. Uzay Ajansı hızla Kaptan Selçuk ve ekip arkadaşlarını Jüpiter'e keşfe göndermiştir.

Gemi Jüpiter'e yaklaştığında ışıkların sinyal yaydığını fark edilir. Kaptan Selçuk, sinyalin kaynağına iniş yapmak ister. Katherina, Jüpiter'e iniş yapacak ekibin başıdır. Ekibini toplar ve iniş kapsülüne biner. Boray'dan ayrılıp Jüpiter yüzeyine inişe geçerler. Aniden iletişim kesilir ve kapsül kontrolsüzde düşerek yere çakılır. Katherina kendine geldiğinde mavi bir ışığın içinde havada süzülüğünü fark eder. Üstelik üzerinde uzay giysileri yoktur. Vücudunun bu şekilde basınca nasıl dayandığını anlayamaz. İlerledikçe mavi ışık da onunla gelmektedir. Bir anda karşısında Kaptan Selçuk belirir. Kaptan Selçuk, Jüpiter'deki uzaylıların onunla konuştuğunu söyler. Ne organik ne inorganik yapıda olan bu uzaylılar enerjiden ibarettir. Kapsül kazası yüzünden Katherina dışındaki tüm personel ölmüştür. Katherina'yı bulan uzaylılar, insan yaşam formuna uygun yarattıkları alanda onu hayatta tutmuşlardır. Ekibinden haber alamayan Kaptan Selçuk, gezegene iniş yaparken atmosferde bir kaza yaşamış ve Boray'ın kontrolünü yitirerek buraya gelmiştir. Onu karşılayan Jüpiter'liler, Katherina'ya ulaşmasına yardım eder. Buradaki teknoloji onların basınçta ezilmesini ve nefes problemleri yaşamasını engellemektedir. Ancak bu teknoloji tuhaftır çünkü etrafta herhangi cihaz ve araç-gereç yoktur. Katherina'nın merak ettiği çok şey vardır. Uzaylıların neye benzediğini sorar. Kaptan Selçuk, sürekli konuşmalarına rağmen onları hiç göremediğini fakat nefeslerini hep hissettiğini söyler. Katherina dehşet içindedir ve bu gezegenden ayrılmak ister. Fakat Boray artık uzaylıların elindedir. Kaptan Selçuk, uzaylıların burada yaşam kuracak kadar gelişmiş özellikler taşımalarına karşın araç gereç yapma konusunda yetersiz olduklarını söyler. Buradaki yaratıklar bir bakımdan cahildir. Jüpiter'deki sıvı hidrojen katmanı uzaylıların gezegen dışıyla iletişim kurmalarını engellemektedir. Bu yüzden evren hakkında bilgileri çok kısıtlıdır. Uzaylılar, bu durumu engellemek için ışımaya oluşturup gezegen dışındaki diğer canlıları buraya çekmek istemiştir. Dünya, farkında olmadan bu tuzağa düşmüştür. Alet edevat yapamadıkları için bir uzay gemisi de inşa edemeyen uzaylıların karşısına Boray çıkmıştır. Jüpiter'liler Boray'ı kullanarak evreni keşfetmek istemektedir. Katherina buna karşı çıkar. Boray olmazsa kendi gezegenlerine asla dönemeyeceklerdir. Katherina işaret diliyle Kaptan Selçuk'a kaçmayı teklif eder. Karanlıkta ilerleyerek Boray'ı bulmaya çalışırlar. Mürettebattan bazı insanları fark ederek Boray'a ulaşırlar. Kaptan Selçuk gemiyi kontrol ettikten sonra personeli yönlendirmek için Katherina'dan ayrılır. Katherina'da bu sırada uçuş hazırlıklarını yapar. Kaptan Selçuk ve personel gemiye döndüğünde Boray'ı çalıştırırlar. Boray hızla Jüpiter'den

ayrılırken hiçbir engelle karşılaşmamaları Katherina'yı şaşırtır. Ancak plan kolayca gerçekleştiği için mutludur. Boray, sıvı hidrojen katmanına vardığında tüm personel sevinçten havaya uçmaktadır. Katherina, başarılı kaçış planı için Kaptan Selçuk'u tebrik etmek için ardına döner ve gördükleri karşısında korkudan titrer. Katherina dışında uzay gemisindeki tüm insanlar erimektedir. Katherina bu korkunç manzarayı görünce gemide koşturmaya başlar. Birlikte kaçış planı yaptığı dostlarının aslında Jüpiter'li yaratıklar olduğunu fark edemediği için kendini suçlar. Kaçış kapsülüne ulaşan Katherina, Boray'dan hemen kaçmak için düğmeye basar ve kapsüle girer. Kapsülün içi Boray'ın personelinin ölü bedenleriyle doludur. Katherina dehşet içinde kapsülden geri çıkar ve çığlık atmaya başlar. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmez ancak insanların gelişmiş uzay araçlarıyla farklı gezegenlere keşifler düzenlemesi öykünün gelecekte geçtiğini gösteren bir detaydır. Öyküdeki mekân Jüpiter'dir. Jüpiter, kasvetli ve tehlikeli bir gezegen olarak aktarılır. Buradaki uzaylıların görülebilmesi tedirginliği arttırmaktadır. İnsanların Jüpiter'deki gizemi keşfetmek için başlattıkları değişim olumsuz sonuçlanır. Katherina dışındaki tüm insanlar uzaylıların kurbanı olur.

Bilim kurgu edebiyatının önemli bir özelliği farklı edebiyat türleriyle uyumluluk göstermesidir. Korku ve bilim kurgu öykülerinden özellikler taşıyan öykü, tekinsiz bir atmosfer sunar. Öyküde uzaylıların kötü ve bencil varlıklar olarak ele alınması da tekinsiz atmosferle ilgilidir. Uzaylıların dış görünüşü hakkında hiçbir bilgi yoktur. Işıktan ve enerjiden ibaret olan uzaylıların görülmemesi tekinsiz atmosferi kamçılayan detaylardan biridir. İnsanların göremediği fakat hissettiği varlıklarla hayatları üzerine pazarlık yapması korku vericidir. Öyküde uzaylıların tek amacı Jüpiter'den ayrılıp evreni keşfetmektir. Bu amaç için insanları kandırmayı ve öldürmeyi olağan görürler.

Uzaylılar, enerjiden ibaret oldukları için hidrojen katmanını bir türlü aşamazlar. Hidrojen katmanı onların evreni keşfetmesini engeller ve cahil kalmalarına yol açar. Hidrojen katmanını aşmaları için bir uzay aracı yapmaları gerekir fakat tembel oldukları için teknolojik bilgileri çok azdır. Bu sebeple insanların uzay gemisine el koyarak evreni keşfetmeye karar verirler. Üstünlük ilişkisi bakımından insanlar uzaylılardan bilgi ve teknoloji bakımından daha

üstündür. Fakat uzaylılar cahil olmalarına karşın acımasız ve tehlikeli oldukları için insanları alt edip uzay gemisinin kontrolünü ele geçirirler. Öykü bu bağlamda insanın yabancı varlıklar karşısında çaresiz kalabileceğini örneklemiştir.

Müfit Özdeş'in *Son Tiryaki* (1996) adlı öykü kitabında yer alan "Nostura'nın Öyküsü" insanların arasında yaşam süren bir uzaylıyı konu edinir.

Öykü 2023 Mayıs'ta Kurtuluş'taki Dostlar birahanesinde başlar. Nostura buranın müdavimlerindedir. Sürekli sarhoş gezer ve insanlardan içki ister. Kendisinin uzaylı olduğunu ve Dünya'nın atmosferinin onu zehirlediğini söyler. Alkol bu zehri ortadan kaldırdığı için sürekli içki tüketmesi gerekmektedir. Dostlar birahanesindekiler her defasında Nostura'nın anlattıklarına gülüp geçerler. Nostura'ya aklı yarım gözüyle bakılır. Bir gün Dostlar birahanesine Lütfi Gariboğlu adlı bir yazar gelir ve Nostura'nın anlattıklarını çok ilginç bulur. Bu anlatılardan gazete yazısı veya roman oluşturmayı düşünür. Lütfi, Nostura'yı evine davet eder. Ona içki ikram edip hikayesini anlatmasını ister. Nostura, adsız olduğunu söyleyerek lafa başlar. Kendi ırkı onu görevi kadro numarasıyla çağırır. Kapella imparatorluğuna bağlı Bvovk gezegeninde doğmuştur. Kapellalar, ışıktan hızlı giden uzay gemileri sayesinde galaksinin her yerine hakimiyet kurmuştur. Şimdilerde ise gözüne Dünya'yı kestirmiştir. Dünya halkını seven Nostura, kendi ırkına ihanet edip Dünya'ya kaçmıştır. Kaçarken bazı belgeleri de kaçırmıştır. Bu belgeleri Lütfi'ye gösterir. Belgelerde uzay gemisi çizimleri, alıcı/verici makine projeleri ve İngilizce raporlar vardır. Lütfi ona nasıl İngilizce bildiğini sorar ve Kapellalıların çok zeki olduğu yanıtını alır. Kısa sürede Türkçe ve İngilizceyi ana dili gibi öğrenmiştir. Nostura adını ise kehanetleriyle ünlü Nostradamus'tan etkilenip seçmiştir. Çünkü Dünyalıların başına gelecek felaketleri bilmekte ve onları uarmaktadır. Kapellanın UFO'ları sürekli gezegenin etrafında dolanıp bilgi toplar. Dünya'ya hemen saldırmamaları ise bu gezegendeki havanın onları zehirlemesidir. Bunun için bir aşı geliştirmektedirler. Alkol de aşıyla benzer etki yaptığı için gün boyu içki içtiğini anlatır. Kapellalıları, doğal afetlerle Dünyalıların direncini kırıp en zayıf oldukları anda harekete geçmeyi planlar. Lütfi, Nostura'nın anlattıklarını gazetesinde haber yapar. Günün sonunda rüyasında Kapellalıların Nostura'yı yakarak öldürdüklerini görür. Heyecanla uyanır ve Nostura'nın anlattıklarını romanlaştırmaya karar verir. Anlatılanları hikayeleştirir. O yıl deprem, yanardağ püskürmeleri, sel ve toprak

kaymaları yaşanır. Birbiri ardına meydana gelen doğal felaketler, hayatın cehenneme dönmesine yol açar. Lütfi, her şeye rağmen romanını yazmaya devam eder. Nostura'yı ise uzun zamandır kimse görmemiştir. Bu arada salgın hastalıklar başlar ve insanlar sırayla ölmeye başlar. Gazete maddi sebeplerden dolayı kapatılınca Lütfi işsiz kalır fakat romanını yazmaya devam eder. Romanı bittiğinde Nostura ismini değiştirip Uçuk yapmaya karar verir. Bu sırada UFO'ların kontrol ettiği bir asteroid, son süratle dünyaya, tam Lütfi'nin olduğunu noktaya doğru ilerler. Öykü böylece sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısıyla yazılmıştır. Zaman kipleri ise görülen geçmiş zaman ve şimdiki zamandır. Öyküdeki olaylar 2037 yılında geçer. Görülen ilk mekân Dostlar birahanesidir. Öyküdeki ilk değişim burada, Lütfi'nin Nostura'yı görmesiyle başlar. Lütfi, Nostura'nın hikayesini merak edip irdeledikçe olay örgüsü şekillenir. İkinci mekân ise Lütfi'nin evidir. Bu mekânın özelliği ise öyküde iki farklı anlatım yaratmasıdır. Nostura'nın hikayesi bu mekânda öğrenilir. Lütfi'nin romanı da bu mekânda yazılır. Öykünün son kısmında gerçek yaşam ve romandaki olaylar iç içe geçer. Tüm bu değişimlerin sonucunda Nostura'nın anlattığı gibi dünyanın UFO'lar tarafından istila edilmeye başladığı görülür. Ancak öykünün ani bitişi, istilanın sonucu hakkında bilgi edinilmesini engeller. Dolayısıyla yaşananlar okuyucunun hayal dünyasına bırakılır.

Öyküde ilk dikkat çeken detay uzaylı olan Nostura'nun dış görünüş açısından insanlardan farksız olmasıdır. Dostlar birahanesindeki herkes onun insan olduğundan emindir. Nostura, uzaylı olduğunu söylemesine rağmen Lütfi hariç kimse ona inanmaz. Söylediklerini aklının yerinde olmamasına bağlarlar. Buradan yola çıkıp Nostura'nın insan gibi görüldüğünü söylemek mümkündür. Nostura'nın görüşünün yanı sıra davranışları da insan farksızdır. Öykünün başında Dostlar birahanesindekilerden biri Nostura'yı şöyle tanımlar: “Başka ayyaşlar gibi değildi Nostura. Onunla semt insanları arasında söze dökülmemiş bir sözleşme vardı sanki. Zararsız bir ayyaş, insanları eğlendiren bir kaçaktı o. İnsanlar biraz gülme, hoşgörülü ve iyi yürekli davranma fırsatı bulurlardı onun sayesinde” (Özdeş, 2019:135-136). Nostura her ne kadar insanlardan farksız olsa da diğer uzaylıları kurnaz ve acımasız olarak tarif eder. Gelişmiş teknolojileri sayesinde galaksideki birçok yeri sömürgeleştirdiklerini anlatır. Burada uzaylılar ve insanlar arasında sezdirilmeye çalışılan bir üstünlük ilişkisi vardır. İnsanlar galaksideki diğer yaşamlardan

habersizken uzaylılar oraları keşfedip sömürgeleştirmiştir. Üstelik ışık hızında hareket eden uzay gemileri sayesinde teknolojik üstünlüğü ellerinde tutmaktadırlar. Önemli bir detay ise “UFO” vurgusudur. Uzay temasının başlangıcında sıkça rastlanan bu kavram, Türk bilim kurgusunda nadir görülmektedir.

Öykünün dikkatlerden kaçmaması gereken önemli bir yönü ise iki farklı kurgu sunmasıdır. Nostura'nın yaşadıkları ve bildikleriyle başlayan öykü, Lütfi'nin gazete haberi ve romanıyla devam eder. Öykünün son kısmındaki doğal afetler ise Nostura'nın anlattıklarıyla bağlantılıdır. Bu geçişler öyküye farklı bir tarz kazandırarak dinamik bir anlatım sunar.

Orhan Duru'nun *Yoksullar Geliyor* (1982) adlı öykü kitabında yer alan “Haritacı” öyküsü, Piri Reis'in bir uzaylıyla tanışmasını konu edinir.

Öykü uzaylıların gezegenler üzerinde yaptığı araştırmalarla başlar. Bir grup uzaylı bilim insanı evrendeki gezegenleri keşfedip en ince ayrıntılarına kadar haritalamaktadır. Dünya adlı gezegeni keşfetmesi için gönderilen haritacı uzaylı kayıptır. 903 hicri yılının muharreminde Polya'da bir kadirge ilerler. 11 yaşından beri denizci olan Reis, kadirgasının karşısında Ceneviz kalyonu görür ve saldırı emri verir. Kısa sürede Cenevizlileri batırırlar ve yağmalamaya başlarlar. Bu sırada bazı eserleri kurtarırlar. Bu esirlerden birinin bedeni ince kafası ise çok büyüktür. Bu sebeple ona Kocabaş adı verilir. Reis, hilkat garibesi olarak gördüğü Kocabaş'la konuşmaya çalışır ve onun Türkçe bildiğini öğrenir. Ancak esirken gördüğü eziyetler sebebiyle konuşacak hali yoktur. Ceneviz kaptanı onun büyücü olduğunu ve kendilerine uğursuzluk getirdiğini düşünerek kötü muamele etmiştir. Ancak Reis bunlara inanmaz ve doktorlarını çağırıp Kocabaş'ı tedavi ettirir. Kocabaş dinlendikten sonra kendini toparlar. Reis bir gece yıldızları seyrederken Kocabaş yanına gelip gökteki en iri yıldızlardan birinin onu almaya gelen uzay gemisi olduğunu söyler. Kendisinin bir haritacı olduğunu anlatır. Reis harita lafını duyunca dikkat kesilir ve ona kendi harita çizimlerini gösterir. Kocabaş bunları beğenmez ve ilkel bulur. Reis'e kendisini özgür bırakması karşılığında eşsiz bir dünya haritası vadeder. Teklifin tek şartı Kocabaş'ın söylediği yere sadece ikisinin gitmesidir. Reis kabul eder ve Kocabaş'ın istediği kayalıklara doğru yola çıkarlar. Burada bir mağaradan geçip kumluk bir yere ulaşırlar. Kocabaş kumları eşleyip bir kapak ortaya çıkarır. Kapağı açıp içine girer ve gözden kaybolur. Bu sırada Kocabaş'ı bekleyen uzaylılar bir sinyal alıp haritacının yaşadığını ve kısa zamanda yanlarına

döneceklerini öğrenirler. Ayrıca haritacı kendisi gibi bir meslektaş bulduğunu da söylemiştir. Reis sabırsızlıkla beklemektedir. Kocabaş elinde tüfeğe benzeyen bir aletle yeşil ışıltılar saçarak dışarı çıkar. Reis'e korkmamasını söyler ve aleti çalıştırır. Havada ışıklar titreşir ve bir küre oluşur. Kocabaş bu kürenin dünya olduğunu söyler parmaklarıyla çevirip kıtaları gösterir. Bu kürenin bir saat sonra kaybolacağını söyler. Reis pür dikkat küreyi incelemeye başlar. Bu sırada Kocabaş onunla vedalaşır uzay aracına binerek kayalıklardan ayrılır. Küre kaybolunca Reis de kadırgasına geri döner. Üç gün boyunca odasına kapanır. Öykü, Piri Reis'in üç günde dünya haritasını çizdiğini anlatarak sona erer.

Öykü, Tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl hicri takvime göre 903'tür. Yazar dipnot kullanarak tarihin 1497 Ağustos olduğunu belirtir. Öyküdeki ilk mekân Reis'in Akdeniz açıklarındaki kadırgasıdır. Öyküdeki ilk değişim burada, Reis'in Kocabaş'ı bulmasıyla başlar. Bu değişim sayesinde Kocabaş esaretten kurtulma şansı yakalar. Öyküdeki ikinci mekân Kocabaş'ın uzay aracını gizlediği kayalıklardır. İkinci değişim de burada yaşanır. Reis, dünyanın üç boyutlu görüntüsünü gözleriyle görür. Kocabaş ise uzay aracına kavuştuğu için gezegenden ayrılır. Öykü son kısımda ilk mekâna geri döner ve değişim burada sonuçlanır. Reis, gördüklerinden yola çıkarak dünya haritasını üç günde çizer.

Öykünün en önemli yönü uzaylıları zararsız ve dost canlısı varlıklar olarak ele almasıdır. Ayrıca gayet zekidirler. Evrendeki gezegenleri keşfedip haritalamak onların tek uğraşı gibidir.

İlginç bir detay ise Reis ve Kocabaş'ın meslektaş olmasıdır. Ancak mesleklerini uygulama yöntemleri farklıdır. Reis, dönemin teknolojik imkanları doğrultusunda kadırgasıyla okyanusları gezip kıtaları görerek haritasını oluşturur. Ancak uzaylının gelişmiş teknolojik aygıtları vardır. Tüfeği andıran bir cihazla dünya haritasının üç boyutlu görüntüsünü havaya yansıtması bunun örneğidir. Burada uzaylının insana yardım etmesi dikkat çeker. Öyküde Piri Reis'in dünya haritasını oluşturması uzaylının yardımına bağlıdır.

Öyküde göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta ise üstünlük ilişkisidir. Öykü her ne kadar uzaylıları dost canlısı varlıklar olarak ele alsın da insanlardan üstün olduklarını hissettirir. 1497 yılında insanlar için uzayda yolculuk etmek imkansızdır. Ancak uzaylılar uzay gemileri sayesinde bunu rahatlıkla

yapabilmektedir. Ayrıca dünyalılar diğer hiçbir gezegen hakkında bilgi sahibi değilken uzaylılar birçok gezegeni keşfedip haritalamayı başarmıştır.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan “Ateş Çiçekleri” uzaylı ve insanlar arasında geçen bir takası konu edinir.

Öykünün ana kahramanları Ayhan ve Helga, uzayda keşif yapan bir ekibin üyeleridir. Pluton gezegeni yörüngesinde kurulan istasyonda dinlenirken son keşiflerinden bahsederler. Sirius gezegeninde Zorg adlı bir uzaylıyla tanışıp takas yapmışlardır. Ayhan ve Helga, Zorg'a meyve tohumları vermiş ve bunun karşılığında metal bir küre almışlardır. Zorg, bu kürenin lavda yetişen kıymetli bir bitki olduğunu söylemiştir. Ayhan, Zorg'u çıkarıcı bir canavar olarak tanımlar ve kendilerini kandırdığını düşünür. Helga ise Zorg'u dostları sayar. Dünyaya döndüklerinde uzaylıdan aldıkları tohumu ısı ve enerji yüksekliği sebebiyle Erciyes yanardağına atmaya karar verirler. Özel giysilerini giyip dağa tırmanmaya başlarlar. Yanardağa ulaştıklarında özel elbiselerine rağmen sıcaklığı hissederler. Metal küreyi lavlara atıp Zorg'un dediği üzere dokuz saat beklerler. Fakat hiçbir şey değişmez. Helga da Ayhan gibi Zorg'un onları kandırdığını düşünmeye başlar. Bu sırada şiddetli bir sarsıntı olur ve lavların arasından rengarenk tozlar fıskırır. Tozlar kaybolduğunda ise büyük bir ağaç ortaya çıkar. Ağacın dallarında iri meyveler vardır. Helga dedektörüyle meyveleri tarar ve onların elmas olduğunu öğrenir. Öykü burada sona erer.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Yıl belirtilmez falan uzay gemileriyle farklı gezegenlere kolaylıkla gidilmesinden yola çıkarak öykünün gelecekte geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki ilk mekân Pluton yörüngesindeki uzay istasyonudur. Bu mekânın önemi uzayda yapılan keşiflerin özetlendiği yer olmasıdır. Böylece okuyucu karakterlerin amacını öğrenmiş olur. İkinci mekân ise Erciyes yanardağıdır. Ayhan ve Helga'nın Zorg adlı uzaylıdan tohum almalarıyla başlayan değişim bu mekânda sonuçlanır. Artık Sirius gezegenine ait bir bitki dünyada yetişmiştir. Ancak bu değişimin sonucu okuyucunun hayal dünyasına bırakılır.

Öykünün en önemli yönü uzaylıları zararsız canlılar olarak göstermesidir. Ayhan ve Helga Sirius gezegeninde keşif yaparken Zorg adlı bir uzaylıyla tanışıp arkadaşlık kurmuşlardır. Bu arkadaşlığın sonucunda tohum takası yapmışlardır.

Öyküde hem insanların hem uzaylıların düşmanca bir tutumda ele alınmaması önemli bir detaydır. Öykü bu bağlamda gelecekte insanlarla uzaylıların dostluk kurabileceğini kurgu üzerinden örneklemiştir. Göz ardı edilmemesi gereken önemli bir detay ise insanların uzaylılardan daha üstün ele alınmasıdır. İnsanlar uzayda tesis kurup gezegen keşifleri yapacak kadar gelişmiştir. Uzaylıları keşfedip onlarla temas kuranlar da insanlardır. Birçok bilim kurgu öyküsünde olaylar uzaylıların dünyaya gelişiyle başlarken bu öyküde insanların farklı bir gezegende uzaylıları keşfetmelerini ele alır.

Öykü son kısmına kadar bilim kurgu öyküsü şeklinde ilerlerken meyve ağacının aniden gelişip elmas meyveler vermesi fantastik türüyle bağdaşır. Ağacın gelişimi oldu bitti şeklinde gelişir ve nasıl elmas meyveler verdiği hakkında hiçbir açıklama yapılmaz. Öykü bu sebeple hayalciliğin ağır bastığı bilim kurgu öyküleri arasında yer alır.

Zübeyir Tokgöz'ün *Ongay* (2007) adlı öykü kitabında yer alan “Ongay” öyküsü Dünya'yı büyük bir felaketten kurtarmak için uzayda çalışmalar yapan bir grup insanın bir uzaylıyla karşılaşmasını konu edinir.

Öykü güneşin büyümesinin yarattığı sorunları anlatarak başlar. Isı miktarının artması ekolojik dengeyi bozmuştur. Hesaplamalara göre gezegen dört yüz yıl içinde eriyecektir. İnsanlar sıcaktan dolayı yeraltına yerleşmeye başlamıştır. Büyük bir çoğunluk ise yüzyıllardır Marsta kurulan kolonilerde yaşamaktadır. Ancak koloniler tamamen dolu olduğu için insanların nüfus sorununa bir çözüm bulması gerekmektedir. Bu sebeple Uluslararası Uzay Ajansı, Umut adlı bir proje başlatır. Projenin amacı Jüpiter'in parçalanarak yıldızlaştırılmasıdır. En büyük parçanın üzerindeki gazlar tutuşturulacak ve böylece yeni bir güneş yaratılacaktır. Ayrıca diğer ufak parçalar üzerinde yerleşkeler kurularak nüfus problemine çözüm sağlanacaktır. Projenin başındaki Emre, bir grup bilim insanıyla Jüpiter'e doğru yolculuk etmektedir. Ongay, adlı uzay gemileri Jüpiter'i tutuşturacak güçlü patlayıcılarla doludur. Yolculuk sırasında karşılarına net görülemeyen hayalet bir gemi çıkar. Hayalet geminin onlara ateş açması büyük tehlike yaratır. Ongay'ın kaptanı başarılı manevralarla saldırıyı savuşturur ve patlayıcıların patlamasını engeller. Hayalet gemiyi imha ettiklerinde küçük bir kapsül ortaya çıkar. Kapsül hemen yakalanır ve uzay gemisine getirilir. İçinden Mars yerlisi bir adam çıkar. Kendini Mars koloni birliğinden Albay Jackson Anderson olarak tanıtır. Albay Jackson, gizli bir tarikatın

üyesi olduğunu söyler. Tarikatlarına göre canlıların yaşamlarını devam ettirmeleri için hiçbir şeye ihtiyaç duymamaları gerekir. İnsanların yeni bir güneş yaratma çabaları hayatın doğasına karşı gelmektir. Dolayısıyla tarikat bu projeyi sabote etmeyi denemiş ancak başaramamıştır. Ölüm korkusuyla yüzleşmek fikirlerinin değişmesine sebep olmuştur. Albay Jackson, pişman olduğunu söyler. Emre onu öldürtmek yerine tutuklatır. Proje doğrultusunda ilerlemeye devam edip Jüpiter'i parçalarlar. Gezegen yüzeyindeki gazlar alev alır ve masmavi ışıklar saçmaya başlar.

Öykü gözlemci anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği tarih belirtilmez. Ancak uzayda rahatlıkla seyahat edilmesi ve Marsta asırlar önce koloniler kurulmasından yola çıkılarak öykünün gelecekte geçtiğini söylemek mümkündür. Öykü baştan sona kadar uzayda geçer ve ana mekân uzay gemisidir. Öyküdeki esas değişim Jüpiter'in yıldızlaştırılmasına karar verilmesidir. Uzay gemisi bu doğrultuda hareket eder. Yolculuk sırasında karşılaştıkları uzaylı değişimin gerçekleşmesini engellemeye çalışsa da başarısız olur. Öykünün sonunda Jüpiter yıldızlaştırılır ve büyük bir parça tutuşturularak insan eliyle güneş oluşturulur. Böylece değişim olumlu sonuçlanır.

Öyküde baştan sona kadar hareketli bir olay örgüsü işlenir. Güneşin her geçen gün daha fazla sıcaklık yayması insanları yeni çözümler aramaya itmiştir. Sonunda Jüpiter'in yıldızlaştırılmasına karar verilmiştir. İnsanlar uzayda seyahat etmiş ve Jüpiter'i parçalamıştır. Öykü insanları geleceğin dünyasında gelişmiş varlıklar olarak ele almıştır. Dünyanın kaderi teknoloji ve bilim sayesinde insan eliyle değiştirilir.

Öyküde kırılma noktası yaratan kısım projenin uzaylılar tarafından sabote edilmeye çalışılmasıdır. Albay Jackson Anderson, mağlup olan uzaylıların arasından sağ kalan tek isimdir. Öyküde şu şekilde tasvir edilir: "Görüntü panelinde, kırk yaşlarında, Mars kolonisi subayı üniformasını giymiş bir kişi belirdi" (Tokgöz, 2007:22). Görüldüğü üzere öyküde uzaylılar insan formunda ele alınmıştır. Albay Jackson, Mars yerlisidir ve farklı bir inanişaya mensuptur. Kendi çıkarları için insanları öldürmekten ve projeyi sabote etmekten geri durmaz. Öykü böylece başlangıçta uzaylıları kötücül yansıtır. Tarikatı kaderciliği öne çıkarmaktadır. Ancak Albay Jackson ölmek istemediği için kaderine karşı çıkmış olur ve bağışlanmayı ister. İnsanlar da aynı şekilde güneşin gezegenlerini çok fazla ısıtmasını kabullenmemiş ve kendi güneşlerini yaratmak için bir proje başlatmışlardır. Albay Jackson, empati yaparak insanları anlamaya başlar. Öykü bu bağlamda uzaylılar ve insanların farklı

görüşlerde olsalar da birbirlerini anlayıp uzlaşabileceklerini kurgu üzerinden örneklemiş olur.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Adsız" öyküsü, uzaylıların bir felaket sonucu kendi gezegenlerini terk edip dünyaya gelmelerini konu edinir.

Kaplumbağa halkı olarak bilinen uzaylılar, dev bir kaplumbağanın sırtında yaşamaktadır. Bu dev kaplumbağa ölmek üzere olduğu için gezegenlerinin sonu gelmiştir. Kaplumbağa halkı, soylarının devam ettirecek Lat ve Uzza'yı Devekuşu yumurtası adını verdikleri bir uzay gemisiyle uzaya yollarlar. Araç, Lat ve Uzza'yı yaşam sürebilecekleri bir gezegene götürmek için programlanmıştır. Onları güvenle dünyaya getirir. Dünyada henüz yaşam yoktur. Uzaylılar tanrılarında bu gezegende yiyecek ve içecek kaynaklar yaratmasını ister. Aniden topraktan su ve meyve veren ağaçlar çıkmaya başlar. Lat ve Uzza bir süre birlikte güzel bir yaşam sürseler de Uzza, bu yaşamdan sıkılıp Lat'ı terk eder. Erkeğini yitiren Lat, tanrısından başka bir erkek diler. Bu dileğin sonucunda tanrı ona bir erkek verir ve Lat çocuklar doğurmaya başlar. Öykü bu noktadan sonra geleceği anlatır. Gelecekte kadınlar köle, erkekler ise egemen konumundadır. Kadınlar kendilerini adsız olarak tanımlar ve köleleştirilmeden önce ilk insanların izlerini araştırıp Lat'ın bir kadın olarak dünyayı yaşanabilir hale getirdiğini kanıtlamaya çalışırlar. Ancak erkek egemenler bu kanıtları ortadan kaldırıp kadınları köleleştirmeye devam eder.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği yıl belirtilmez. Lat ve Uzza'nın dünyaya ilk geldikleri zaman henüz su ve yiyecek kaynaklarının olmaması, başka canlılara rastlanmaması öykünün geçmiş zamanda geçtiğini gösterir. Öykünün sonunda ise köle olmayı reddeden kadınların ses kayıtları erkek egemenler tarafından dinlenir. Ses kayıt cihazı gibi teknolojik gelişmelerden yola çıkarak öyküde büyük bir zaman atlaması yaşanıp geleceğe gidildiği görülür. Öyküde mekân başlangıçta kaplumbağa halkının yaşadığı gezegen, sonrasında ise dünyadır. İlk değişim kaplumbağa halkının gezegensiz kalmasıyla başlar. Onlar, soylarını devam ettirmek için bir erkek ve bir kadın uzaylıyı özel bir uzay aracıyla dünyaya gönderir. Dünyada gerçekleşen olaylar

tıpkı yaratılış mitleri gibi anlatılmaktadır. Lat ve Uzza, değişimi başarıyla tamamlayıp farklı bir gezegene ulaşırlar. Burada ise bir dönüşüm başlatarak yiyecek, içecek ve canlıların oluşumuna vesile olurlar.

Öykü, bilim kurgunun diğer türlerle etkileşimine örnek oluşturur. Lat'ın tanrısına yakarıp yiyecek ve içecek istedikten sonra yerden su ve ağaçların çıkması doğrudan fantastik türüyle bağdaşır. Öykünün sonunda kadınların köle, erkeklerin egemen konumda ele alınması ise distopya türüne örnek oluşturur. Öyküyü bilim kurguyla bağdaştıran iki nokta vardır. Bunların birincisi farklı bir gezegende yaşayan uzaylıların varlığıdır. İkincisi ise bu uzaylıların kumanda odası ve yaşam kabini bulunan bilimsel bir araçla uzayda yolculuk yapmalarıdır.

Gurur Ası'nın *Cam Dünya* (1998) adlı öykü kitabında yer alan "Bir Uydunun Ölümü" uzayı kirleten insanların uzaylılar tarafından ikaz edilmesini konu edinir.

1993 yılında Japon Mega Uzay Projeleri (JMUP) binasında önemli bir proje gerçekleştirilir. Hitin adlı 143 kilo ağırlığındaki bir uydu, Ay yüzeyine çarptırılacaktır. Böylece ortaya çıkan toz zerrecikleri detaylıca incelenebilecektir. JMUP, bu projesi için dünyadaki en büyük üç gözlemevinden yardım ister. Üç büyük gözlem evi de teknik aksaklık ve hava durumu şartlarıyla olumsuz dönüş yapar. JMUP bilim insanlarından biri Pasadena Jet Propulsion Gözlemevi astronomu Yalçın Murvey'e ulaşım yardım ister. Yalçın Murvey, teklifi kabul eder ancak bir aksaklık olur ve çarpışma saati yanlış aktarılır. Yalçın Murvey, kameraları gözlemevinin kızılötesi spektrometresine yerleştirdiği anda patlamanın gerçekleştiği ana şahit olur ve alelacele yarım düzine görüntü kaydeder. Ay yüzeyinde bulunan güçlü bir kayaya çarpıp patlayan Hitin uydusu, enerjisini ısı ve ışığa dönüştürerek hızla yok olur. Öyküye adını veren bu olay bilim insanlarının ümidini boşa çıkartmıştır. Çünkü patlama ne kadar yoğun olsa da gerek fazla ışık gerek gecikmeden dolayı toz bulutları incelenememiştir. JMUP binasındaki bilim insanları ne yapacaklarını şaşırılmış haldedir. Başkan Sama Yokomiro ise durumdan hiç memnun değildir. Her kafadan bir ses çıksa da araştırmanın hiçbir fayda vermediği apaçık ortadadır. Yalçın Murvey'in torunu Utku, dünya dışındaki uygarlıklarla iletişim kurmayı hedefleyen gizli bir teşkilatın üyesidir. AYAP adlı bu teşkilatın geçmişte böyle bir tecrübesi olmuştur. Yıllar önce dünyaya ziyarette bulunan bir E.T. ilkel bir kabile halkı tarafından soru yağmuruna tutulur. E.T.'nin derisi güneş ışığına karşı dayanıksız olduğu için kurur ve ölümüne yol açar. Bu olay bir skandal yaratır ve dünyaya bir

daha hiçbir E.T. uğramaz. AYAP, tekrar böyle fırsatları tekrar yakalamak amacıyla titizlikle çalışmalar yürütmektedir. AYAP, Utku'yu acil koduyla görüşmeye çağırır ve onu apar topar Sama Yokomiro ile görüşmesi için Japonya'ya yollar. Başkan Sama Yokomiro, Utku'yu odasında heyecanla karşılar ve cep bilgisayarını çıkartıp odaya üç boyutlu bir görüntü yansıtır. Görüntüde bir E.T. vardır. Utku şaşkınlık içindeyken Sama Yokomiro görüntüyü durdurur ve bu kaydın nasıl elde edildiğini anlatır. Birkaç gün önce Ay civarında gezinen bir iletişim uydusunun sinyallerine farklı bir mesaj karışır. Uydunun şifresini sadece JMUP bildiği için kaydın sahte olmadığına inanılır. Uzaylılar bir şekilde uyduya sızıp bu kaydı yerleştirmişlerdir. Sama Yokomiro, bu kaydın sebebini doğrudan Hitin uydusuyla bağlantılı olduğuna inandığını söyler ve görüntüyü devam ettirir.

E.T. insanları selamlar ve Harpo Marx adlı bir gezegende Çevre Koruma memuru olduğunu söyler. İsmi Ben Zvi'dir ve hakim giysisi giymektedir. Ben Zvi, hiçbir sebep yokken Hitin uydusunun Ay yüzeyine çarptırılmasından rahatsız olduklarını anlatır. Bu rahatsızlığın sebebini Uzayın kirlenmesi ve dengelerin bozulmasıyla ilgilidir. Aynı şekilde Dünyanın etrafındaki uzay boşluğunun metal çöplüğü gibi kullanılmasından hiç memnun değildir. Bu sebeple kısa zaman içinde Dünya'yı ziyaret ederek çevre kirliliği konusunda çarptırılacak cezayı bildireceğini söyler ve kayıt sonlanır. Sama Yokomiro ve Utku panik içindedir. İki de insanların acilen çevre kirliliği konusunda bilinçlenip harekete geçmesi konusunda hemfikirdir. Utku, kaydın bir kopyasını korunaklı özel çantasına yerleştirerek AYAP'a ulaştırmak üzere JMUP genel merkezinden ayrılır. Öykü burada sona erer.

Öyküde öne çıkan en önemli nokta uzaylı ve insanlar arasında yapılan kıyaslamadır. Öncelikle insanlar henüz yabancı varlıklar hakkında çok kısıtlı bilgilere sahipken uzaylıların onları tanıyıp gözlemlediği öğrenilir. İkinci kıyaslama ise insanlar evreni ne kadar kirlettiklerini umursamazken uzaylılar bu konuda katıdır. Öyküye baştan sona bakıldığında Hitin uydusunun Ay'a çarptırılmasının mantıklı hiçbir açıklaması yoktur. JMUP'un gene de bu projeyi hayata geçirmesi bilim uğruna yapılan yanlışları anımsatır. Önünü arkasını düşünmeden Ay'a çarptırılan Hitin uydusu, uzayda gereksiz yere bir enkaz ve kirlilik oluşturur. JMUP bilim insanlarının bu ihtimali değerlendirmeye bile almaması önemli bir ayrıntıdır. Toplum tabakalar olarak bakıldığında eğitim seviyesi yüksek olan bilim insanlarının bile uzay kirliliği yaratacak bir enkazı önemsememesi dikkat çeker. Öyle ki Ben Zvi bu durumu dile

getirene kadar öyküdeki hiçbir bilim insanı uzayı kirlettiklerini aklının ucundan geçirmez.

İnsanların farkında olmadan yabancı varlıklarla beraber yaşadığı evreni kirletmeleri bilim kurgu eserlerinde sık görülen bir durumdur. Benzer bir bakış açısı Orhan Seyfi Şirin'in "On Üç Bin Yıl Sonra" adlı bilim kurgu öyküsünde görülür. İnsanların altın rezervini istila etmek için dünyaya doğru ilerleyen uzaylılar, karşılaştıkları manzarayı şu şekilde tanımlar:

"Yaptıkları ilkel uzay gemileri ve uydular ile ortalığı çöplüğe çevirmişlerdi." (Şirin, 1996:63)

Bu duruma bir diğer açıdan bakıldığında uzaylıların insanlardan çok daha zeki olduğu dikkat çeker. Hitin uydusunun saçma bir sebep uğruna Ay'a çarptırıldığını bilen uzaylılar, dünyaya mercek altına altıklarında çevresindeki uzay boşluğunu bu gibi birçok projeye metal çöplüğüne dönüştürdüklerini fark ederler. Dünyanın bilinçsizce çevreyi kirletmesi onlarla aynı çevreye paylaşan başka bir gezegen tarafından fark edilip kınanması, bilinç seviyeleri arasındaki farka işaret eder.

Tevfik Uyar'ın *Tek Kişilik Firar* (2016) adlı öykü kitabında yer alan "Minibüs Klonu" uzaylıların trafiği alt üst ederek dünyayı istila etme planını konu edinir.

Öykü uzaylıların yaptığı bir toplantıyla başlar. Bu toplantı Ay'ın hemen ardında konumlanmış bir uzay gemisinde geçer. İnsanları köleleştirip gezegenlerini istila etmek isteyen uzaylı halkı, adeta tasarruf manyağıdır. Dünyanı en az maliyetle istila etmek ve hiçbir insan kaynağını ziyan etmemek için yıllardır gözlem yapmışlardır. Bu gözlemlerin sonucunda insanların trafiğe bağımlı olduklarını keşfetmişler ve onları trafiği alt üst ederek istila etmeye karar vermişlerdir. Uzaylı uzmanlar hızla çalışmalara başlayıp Sonsuzluk Motoruyla İmal Edilmiş Minibüs Replikaları planını oluştururlar. Bu plana göre dünyanın her sokağında minibüsler ortaya çıkacak ve trafiği dayanılmaz bir hale çevirecektir. Bu plan için ardında epey tarih yaratan bir İstanbul minibüsü numune seçilir. Taaruz komutası verildiği anda dünyadaki her caddede aniden minibüs klonları belirir. İnsanlar nee uğradığını şaşırır. Kimse işine gücüne gidemez. Sokaklarda panik havası başlar. İsviçre'de yaşayan bir adam, trafikten bunaldığı için intihar eder. Bu haber herkesi etkiler ve intiharların sayısı hızla artmaya başlar. Üstelik trafikte akıl sağlığını yitiren insanların sayısı da fazladır. İlk cinayet ise Türkiye'de, Minibüs caddesinde, yaşanır. Uzaylılar bu

tesadüfî eğlenceli bulur. Trafik yüzünden ilerleyemeyen iki arabanın şoförü laf dalaşına başlar ve birinin silah çekip diğerini vurmasıyla sonuçlanır. ABD orduyu devreye sokarak minibüslerle amansız mücadele başlatır. F-35'lerini kullanarak minibüsleri imha etmeye başlar. Ancak kısa sürede minibüslerin tekrar ortaya çıkmaya başladığını görünce elinin kolunun bağlı olduğu anlar. Caddelerin minibüslerle dolup taşması havanın da hızla kirlenmesine yol açar. Sadece paket yemek siparişiyle beslenen öğrenciler ise açlıktan ölmeye başlar. Uzaylılar, insanların iyice zayıfladıklarına karar verdiklerinde uzay gemisinin rotasını Dünya'ya çevirirler. Bu sırada trafikten bunalan insanlar umutsuzca minibüslere vurmaya başlar. Darbe alan ilk minibüs seğirmeye başlar ve diğerlerine çarpar. Minibüsler artık uzaylıların planına uymaz. Hepsi tek bir noktaya gitmeye başlar. Dünyanın her bölgesinde eş zamanlı meydana gelen bu durum hem insanları hem uzaylıları şaşırır. Minibüsler tek bir noktada toplanıp kontrolsüz bir güç alanı oluştururlar. Minibüs klonlarını ortaya çıkaran enerji, istila için dünyaya gelen uzay gemisine bağlıdır. Minibüslerin oluşturduğu güç alanı bir anda ters teper ve minibüslerin hepsi uzay gemisine klonlanır. Öykü, dünyanın ferahlayıp uzaylıların sonunun gelmesiyle biter.

Öykü, görülen geçmiş zaman kipi ve tanrısal anlatıcı bakış açısıyla yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği yıl hakkında bilgi verilmez. Ancak ABD'nin F-35'lerinden yola çıkarak öykünün günümüzde geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki ilk mekân Ay'ın ardına gizlenmiş uzay gemisidir. Öyküdeki esas değişim de bu mekânda başlar. Uzaylılar dünyayı hangi yöntemle istila edeceklerini burada kararlaştırırlar. İkinci mekân ise dünyadır. Dünya öyküde değişimin uygulanıp sonuçlandığı yer olma özelliğini taşır.

Öyküde ilk dikkat çeken şey uzaylıların kötücül ele alınmasıdır. Uzaylıların insanlarla temas kurmalarının sebebi gezegenlerini istila etmek istemeleridir. Uzaylılar öyküde şu şekilde tanıtılır: "İnsan ırkının Dünya'daki hakimiyetini bitirmek ve onları köleleştirmek isteyen uzayın çok uzak köşelerinden gelmiş güçlü, kuvvetli, pek çok akıl almaz şeyi kolayca gerçekleştirmeye muktedir bir medeniyetin kıymetli üyeleri, Ay'ın hemen arkasındaki büyük gemilerinde toplantı yapıyorlardı" (Uyar, 2016: 37).

Öyküde uzaylılar ve insanlar arasında üstünlük ilişkisi de vardır. Öyküde uzaylılar uzay gemileriyle evrende seyahat edip diğer gezegenlerdeki yaşam formlarını keşfetmektedir. Üstelik bu yaşam formlarını detaylı analiz edip zayıf

noktalarını saptamaktadırlar. İnsanlar ise diğer yaşam formlarından haberdar bile değildir. Bu bağlamda öykü uzaylıları kötücül olmalarının yanı sıra bilgili ve kurnaz olarak yansıtır.

Öyküde göz ardı edilmemesi gereken noktalardan biri ironili anlatımdır. Öykü trafik ve iletişim sorunları gibi sosyal konulara temas eder. Bu sosyal sorunları bilim kurgu üzerinden sosyal ironilerle destekleyerek anlatır. İnsanların yaşamının trafiğe bağlı olduğunun söylenmesi, gezegeni istila etmek için en etkili yöntemin trafik olduğunun vurgulanması, insanların trafik yüzünden kavga edip birbirlerini öldürmeleri sosyal eleştiri niteliği taşır. Bu durum bilim kurgunun sosyal sorunlara da temas eden bir tür olduğunu örnekler.

8.11. Zamanda Yolculuk Bilim Kurguları

Zamanda yolculuk bilim kurgularında geçmiş ve gelecek arasında yapılan yolculuklar ve bu yolculukların yol açtığı değişimler konu edinilir.

Zühtü Bayar'ın *Geyşa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Kull'ül Hikma'nın Düşü" zaman yolculuğu sayesinde gelecekte geçmişe getirilen bir nesneyi konu edinir. Bunu yaparken geçmişte yaşayan insanların geleceğin teknolojisine vereceği tepkileri de örnekler.

El Hikma, rüyasında bir haramiyi bıçakla öldürdüğünü görür. Rüyasında dostları yanındadır. Uyanınca dostlarına koşup olanların gerçek mi yoksa düş mü olduğunu sorar. Dostları olanların bir düş olmadığını, El Hikma'nın artık katil olduğunu söylerler. Paniğe kapılan El Hikma, kölesine devesini hazırlatıp hemen yollara düşer. Komşu kent Herat'taki dostu Ebu Muaddib'in rüyasını en doğru şekilde yorumlayacağını düşünmektedir. Çölde yaptığı yolculuk sırasında devekuşu yumurtasını andıran büyük bir gölge görür fakat ne olduğunu anlayamaz. Herat'a geldiğinde Ebu Muaddib onu coşkuyla karşılar. El Hikma, yemek yiyecekleri odada siyah bir kutu görür fakat içinde ne olduğunu bir türlü anlayamaz. Yemek yedikleri sırada Ebu Muaddib, Galileo'nun satranca getirdiği yeni kurallardan bahsetmektedir. Arkadaşının onu dinlemediğini görünce dalgınlığının sebebini sorar. El Hikma, gördüğü düşle ilgili sıkıntısını dile getirir. Ebu Muaddib, kitaplarını karıştırır. Bulduğu yazıyı göstererek El Hikma'nın katil olmadığını anlatır. Onun gördüğü sadece bir düştür. Fakat arkadaşları da düş görmüştür. Ebu Muaddib, düş gördüğü halde uyanık olanların sözüne itibar edilmemesi gerektiğini söyler. İçi rahatlayan El

Hikma, az önceki siyah kutuyu sorar. Ebu Muaddib, kutunun sırrını açıklamakta güçlük çeker ve bir anda onun konuşabildiğini söyler. Düğmesine bastığında az önce El Hikma'nın anlattığı düşünülür. El Hikma, kutuyu cinlerle bağdaştırırsa da Ebu Muaddib esas hikayesini anlatır. Kutuyu gri giysili ve çok kötü Arapça konuşan bir adam getirmiştir. 2196 yılından geldiğini söyleyen bu adam, devekuşu yumurtasına benzeyen bir araçla zamanlar arasında yolculuk yapabilmektedir. Duydukları karşısında hayrete düşen El Hikma, konuşan kutuyu ellerinin arasında inceler ve üzerindeki S.O.N.Y. yazısını okur.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Öyküdeki olayların yaşandığı zaman hakkında net bir tarih verilmez. Ancak Galileo'nun satranca yeni bir kural eklemesinden yola çıkarak öykünün on yedinci yüzyılda geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküde mekân olarak üç farklı yer görülür. Bunlardan birincisi adı belirtilmeyen bir çöl şehridir. Öyküdeki değişim, El Hikma'nın gördüğü düşünle bu mekânda başlar. El Hikma, artık katil olduğuna inandığı için yaşamında hiçbir şey yolunda değildir. Öyküdeki ikinci değişim ise El Hikma'nın yollara düşmesidir. İkinci mekân bu değişim sayesinde ortaya çıkar. El Hikma, Herat'a ulaştığında rüyasıyla ilgili sorunları çözebileceğine inanır. Öyküdeki son mekân ise Ebu Muaddib'in yaşadığı Herat'tır. El Hikma, katil olmadığını bu mekânda öğrenir. Bu bilgi hayatının eskisine dönmesini sağlar.

Öykünün bilim kurgu açısından incelemeye değer en önemli kısmı, geleceğin teknolojik imkanlarıyla üretilmiş bir cihaza geçmişte yaşayanların verdiği tepkilerdir. El Hikma, tıpkı Ebu Muaddib gibi bir bilim insanıdır. Ebu Muaddib, kutunun konuşabildiğini söylediğinde El Hikma şunu der: "Kutunun cin taifesi tarafından istila edildiğini mi söylemek istiyorsun?" (Bayar, 1999: 114). Yazar, bu örnekle bilim insanlarının bile bilmedikleri nesnelere batıl inançları doğrultusunda yaklaşabileceğini örneklemiştir. Ebu Muaddib, cinlerin varlığını reddetse de kutunun nasıl çalıştığını açıklamakta güçlük çeker. Onun yerine düğmeye basarak ses kayıt cihazının çalıştırır. Böylece açıklayamadığı durumu göstererek anlatmayı tercih eder. Ebu Muaddib'in şu sözleri ise geleceğin teknolojisini kabullendiğini gösterir: " 'Bu şu demektir ki, ya El Hikma, bu kutu -eliyle elyazmaları ve parşömen rulolarıyla dolu rafları gösterdi- geleceğin kitabıdır...' " (Bayar, 1996: 114). Ebu Muaddib burada gelecekte kitapları elle yazmak yerine çok daha kolay ve pratik biçimde sesle oluşturabileceklerini fark etmiş ve arkadaşına açıklamaya çalışmıştır.

Öykünün son kısmına kadar neredeyse hiçbir bilim kurgu unsuru görülmez. Çölde görülen zaman yolculuğu aracı ve gelecekte getirilen bir ses kayıt cihazı bilim kurgu unsurlarıdır. Ancak bunların açıklamaları öykünün sonunda ortaya çıkar. Öyküde bilim kurguyla bağdaşan tüm olaylar Ebu Muaddib'in gelecekte gelen bir adamla takas yapmasıyla ilgilidir. Dolayısıyla bir zaman yolculuğu söz konusudur. Bu yönüyle doğrudan bilim kurgu türüyle bağdaşır. Öykünün bilim kurgu açısından tek eksiği ise zaman yolculuğunun nasıl gerçekleştiği açıklamamasıdır.

Tevfik Uyar'ın *Tek Kişilik Firar* (2016) adlı öykü kitabında yer alan "Zaman Fikri" zaman yolculuğunun bir makine yerine fikirle yapılmasını konu edinir.

Öykünün ana kahramanı, eşyaların zamana direnemeyeceğini düşünerek zaman yolculuğunun makine yerine fikirle yapılması gerektiğine inanır. Bir ekip kurup zaman fikri üzerine proje geliştirmeye karar verir. Gazeteye ilan vererek bir fikir mühendisi bulur. İkisi, Fikirtepe'de buluşup çay içerek projeyi konuşurlar. İşveren, zaman fikriyle geleceğe gidip yeni fikirler öğrenerek projelerini geliştirebileceklerini söyler. Fikir mühendisi heyecanla işverene katılır. Bir Fikirhane kurup içeriği kitaplarla doldururlar. Sahaf gezerken tanıştıkları bir kıızı da fikir teknisyeni olarak ekibe dahil ederler. Ekip, gece gündüz demeden zaman fikri üzerine kafa patlatır. Artık işverene Fikir Babası demeye başlarlar. Daha çok fikir elde etmek için gençleri Fikirhane'ye çağırırlar. Alkol ve sigara karşılığında çalışan gençler, gün boyu sıra dışı fikirler üretmek projeye katkı sunarlar. İki yılın ardından projenin büyük kısmı tamamlanmış olur. İlk testi tarih öncesi döneme gidip şeklinde gerçekleştirirler. Geçmişe gidip gelen adam, projenin çalıştığını ancak her şeyin bulanık göründüğünü söyler. Fikir mühendisi, görüntülerin bulanık olmasını o dönemde fikirlerin bulanık olmasına bağlar. İlk testin üzerinden bir yıl geçtikten sonra proje nihayete erer. Otuz altı ciltten oluşan kitaplar masanın üzerine kule gibi dizilmiştir. Fikir Babası masanın başına geçerek zaman yolculuğunu başlatır. Fikirler dönüp dururken zamanlarda gezinmeye başlar. Zaman yolculuğunun sorunsuz çalışması onu mutlu eder. Sonunda geleceğe gitme hayalini gerçekleştirmek için Beşinci Binyıl ve Sonrası cildini eline alır. Teknisyen, fikri çalıştırır ve Fikir Babası 4321 yılına gider. Burada insanlığın yok olmak üzere olduğunu görür. İnsanların kendi eliyle hem birbirlerine hem çevreye verdiği zararlara şahit olur. Bu manzara karşısında kendi zamanına geri dönmek ister. Ancak dokunduğu kitap ciltleri dağılıp parçalanır, masa gıcırdayarak sallanır. Fikir Babası gerçeği o an fark eder. Her ne

kadar makine yerine fikirle zaman yolculuğu yapmak istese de yararlandığı kitaplar eşyalardan ibarettir. Dolayısıyla geleceğe gittiğinde eşyalar çürümüş ve zamanda yolculuk yapması imkansız olmuştur. Fikir Babası, dışarıya çıkıp geleceğin dünyasına adım atar.

Öykü tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların geçtiği yıl belirtilmez. Öyküye konu olan zaman fikri projesinin geliştirilmesi ise üç yıllık bir süreçtir. Zamanda geçmişe ve geleceğe gidiş durumu gözlemlenir. Geçmişe gidiş hakkında neredeyse hiç bilgi verilmez. Ancak gelecek zamana gidildiğinde insan eliyle yok edilen bir dünya görülür. Mekân Fikirhane adı verilen atölyedir. Bu mekânın en önemli vasfı ise zaman yolculuğunun planlanıp gerçekleştirildiği yer olmasıdır.

Öyküye genel çerçevede bakıldığında zaman fikri, fikir mühendisi, Fikirtepe, Fikirhane ve fikir teknisyeni gibi adlandırmaların mizahi bir yön kazandırdığı görülür. Bu yüzden zaman yolculuğunun hiçbir makine ihtiyaç duymadan sadece fikirle yapılacak olması olayın bir kandırmacadan ibaret olduğunu düşündürür. Bu durumun en bariz örneği geçmişe giden adamın görüntülerin bulanık olduğunu söylemesi ve fikir mühendisinin zaten o dönemde fikirler de bulanıktı açıklamasıdır. Böylece okuyucuya zaman yolculuğunun gerçekleşmediği ve herkesin birbirini kandırdığını düşündürülür. Ancak öykünün sonunda durum tersine döner. Fikir Babası gerçekten geleceğe gider ve geri dönemez. Bu sebeple öykünün en can alıcı kısmı sonudur. Başlangıçta okuyucuya fikirle yapılacak zaman yolculuğunun imkansızlığı mizahi bir anlatımla sunulurken öykünün sonunda geleceğe gidilerek şaşırtmaca yapılır.

Öyküde ele alınması gereken en önemli nokta zaman yolculuğunun nasıl yapıldığıdır. Mizahi anlatım sebebiyle ortada tam olarak bir buluş yoktur. Öykü makinelerden bağımsız bir zaman yolculuğunu hedeflediği için fikir yani soyut bir kavram aracılığıyla şekillenir. Ancak fikir her ne kadar soyut bir kavram olsa da zaman fikri adı verilen proje somut biçimde karşımıza çıkar:

Arada bir kalkıp zaman fikrinin çevresinde dolaşıp ona hayran hayran baktılar. Hiçbir parçasına dokunmaya cesaret edemediler. Mühendis sanki zaman fikrinin ihtişamını daha da arttırmak için modülleri özellikle üst üste koymuştu: 36 cilt bir kule gibi yükseliyor, yüksekliğine rağmen izleyende, ne olursa olsun devrilmeyeceğine dair bir güven tesis ediyor, kendisi için harcanan emeği irtifasıyla anlatıyordu. Teknisyen her bir cildin sırtına hangi

yüzyıllara ait olduğunu yıldızla işlemiştir, böylelikle kullanışlı bir menü oluşturmuştur. Kullanıcıların yapacağı tek şey hangi yüzyıllar arasında gideceğine karar vermek, ilgili arayüzü seçmek ve seçeceği tarihe denk gelene dek ilerlemektir (Uyar, 2016: 19).

Görüldüğü üzere öyküde zaman yolculuğu yapmaya yarayan zaman fikri, ironik bir nesnedir. Böyle bir şeyin insanı farklı zamanlara götürmesi mümkün değildir. Yazar da bu durumun farkında olduğu için mizahi anlatımı tercih etmiştir. Zaman yolculuğunun bilimsel bir temele dayandırılmaması öyküyü bilim kurgu türünden uzaklaştırır. Ancak öykünün sonunda her şeye rağmen bir zaman yolculuğunun gerçekleştiği görülür. Üstelik ortaya çıkan dünya tasviri büyük felaket sonrasında anlatılan bilim kurgu eserleriyle bağdaşmaktadır. Dolayısıyla öykü, son kısmı sayesinde bilim kurgu örneği olma vasfı taşır.

8.11.1 Farklı Evren ve Boyutlara Yolculuk

Zamanda yolculuk kimi zaman sadece belirli boyut veya evrenlerle sınırlı kalabilmektedir. Bu gibi durumlarda öyküyü tamamen zamanda yolculuk bilim kurgularıyla bağdaştırmak yerine yolculuk yapılan evren veya boyut bağlamında ele almak konunun daha anlaşılır şekilde incelenmesine katkı sunacaktır.

Zühtü Bayar'ın *Geyşa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Miron'un Anı Defterinden" öyküsü, bir kadının farklı evrenlerde yaşayan kocalarına yaptığı yolculukları konu edinir.

Miron, kinopatik uzay aracı sahibi olduğu için farklı evrenlere kolaylıkla seyahat edebilmektedir. Kocaları farklı evrenlerde yaşamaktadır. Miron, kocalarından biri olan Zedka'yı ziyaret etmeye karar verir. Zedka, komşu evren Messer-31'deki Kızıl Gezegen'de yaşamaktadır. Bu ziyaret sonrasında aynı evrenin farklı gezegenlerinde yaşayan diğer iki kocasını da ziyaret etmeyi planlar. Miron'un Zedka ile olan evlilik anlaşması bir yıl sonra sona erecektir. Ama her ikisi de birbirini çok sevdiği için sözleşmelerini iki yıl daha uzatmayı düşünmektedir. Birden çok karısı olan Zedka'nın en sevdiği eşi Miron'dur. Ona sevgisini göstermek için bazen şiir okumak gibi sürprizler yapar. Ayrıca Miron'u daha çok görebilmek için para biriktirmektedir. Böylece o da bir kinopatik uzay aracı satın alarak Miron'un evrenine ziyaretlerde bulunabilecektir. Miron'un tıpatıp kendisinin kopyası sayılan telepati yeteneğine sahip bir bilgisayarı vardır. Neredeyse bütün işlerini bu bilgisayar

halleder. Bilgisayar, komşu evrene yolculuk için gerekli hazırlıkların tamamlandığını bildirir. Miron, kinopatik aracına binerek yolculuğa çıkar. Ancak bir süre sonra bilgisayarının ekranına bir yazı düşer. Bu yazıda Zedka'nın yaşadığı gezegenin kozmik bir kaos sebebiyle yok olduğundan bahsedilmektedir. Miron'un mizah gücüne sahip bilgisayar, üzülecek bir durum olmadığını söyler. Çünkü nasıl olsa Miron'un iki kocası daha vardır.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve şimdiki zaman kipiyle yazılmıştır. Olayın gerçekleştiği yıl belirtilmez. Ancak insan gibi düşünebilen bilgisayarlar ve evren seyahatine imkan tanıyan uzay araçları öykünün gelecekte geçtiğini gösterir. Öykü Miron'un evinde geçer ancak mekâna dair bilgiler çok kısıtlıdır. Öyküdeki değişim Miron'un kocası Zedka'yı ziyaret etmek istemesiyle başlar. Ancak ziyaret edeceği gezegen yok olduğu için değişim sonuçlanamaz.

Öykünün en önemli özelliği geleceğin dünyasını teknoloji üzerinden örneklemesidir. İlk bilim kurgu eserlerinde görülen uzaya ulaşabilme düşüncesi, öyküde çok daha gelişmiş boyutta ele alınır. Artık insanlar için uzayda yolculuk yapmak son derece olağandır. Üstelik insanlar uzay yolculuğunun yanı sıra farklı evrenlere bile yolculuk yapabilmektedir. Bu durumun aile ilişkilerde farklılık yarattığı da görülür. Miron'un farklı evren ve gezegenlerde kocaları vardır. Aynı zamanda kocalarından biri olan Zedka'nın da başka eşleri vardır. Miron, psiko-kinetik araçların pahalılığından söz ederken şu cümleleri kullanır: "Evet, bir evrenden bir evrene mekân içinde değil ama zaman içinde yolculuk yapabilmek için bu tür bir uzay gemisine sahip olmak yeterli. Ne var ki günümüzde bu tür araçlar henüz çok pahalı ve bizimki gibi yirmi kişilik bir klan ailesinde sadece beş kişide psiko-kinetik var" (Bayar, 1999: 46-47). Buradan evrenler arası hızlı seyahatin henüz yeni bir teknoloji olduğu öğrenilir. İkinci dikkat çeken kısım ise Miron'un ailesini klan olarak tanımlamasıdır. Dolayısıyla farklı evren ve gezegenlere hızlı seyahat teknolojisinin aile yapısında köklü değişiklik yarattığı ortadadır. Miron'un üç kocasının da farklı gezegenlerde yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda her gezegende birer ailesi olduğu anlaşılır. Artık insanlar farklı evren ve gezegenlere çok kısa zamanda gidebildiği için birden fazla aile kurabilmekte ve bu durum olağan karşılanmaktadır.

Öyküdeki önemli bir detay ise Miron'un tıpkı onun karakteristik özelliklerine sahip bilgisayarıdır. İnsan gibi düşünebilen bilgisayarlar genellikle siberpunk bilim kurgularında görülmektedir. Düşünebilen bilgisayarların gelecekte insan yalnızlığını

azaltmakta üstlendiği pay büyüktür. Öyküde de Miron'un her işini bilgisayarıyla yapması, kimi zaman onunla sohbet etmesi ve bilgisayarın bazı durumlarda Miron gibi düşünüp espriler yapması gelecekte bilgisayarların insan yaşamında üstlenebileceği rollere örnek oluşturur.

Zühtü Bayar'ın *Geysa Android Şirketi* (1999) adlı öykü kitabında yer alan "Rastlantı" bir bilim insanının paralel evrende yaşadığı talihsizliği konu edinir.

Dr. Tarık Kuranel, laboratuvarında dört gündür uykusuz çalışmaktadır. Zaman fiziği alanında bir proje geliştiren Dr. Kuranel, paralel evrenlere yolculuğun mümkün olduğunu düşünür. Önündeki telleri doğru bağladığında makinenin çalışıp onu paralel evrene göndereceğine inanır. Ancak göz ardı edilmemesi gereken önemli bir nokta vardır. Paralel evrene yolculuk yapan kişi asla o evrendeki haliyle karşılaşmaması gerekir. Bu durum maddeyle antimaddenin karşılaşması yani yok olması demektir. Dr. Kuranel, birden fazla paralel evren olduğunu düşünür. Bu sebeple o evrenlerde kendisiyle aynı olan kişileri çokuz olarak adlandırır. Önce telleri bağlayıp sonra çokuzuyla karşılaşmamanın yollarını aramaya karar verir. Paralel evrene gittiğinde Anadolu yakasına geçecektir. Böylece karşı karşıya gelme riskleri düşecektir. Dr. Kuranel bunları düşünürken uyuyakalır. Gözlerini açtığında laboratuvarın değiştiğini düşünür. Üniversitenin koridoruna çıktığında ise bölüm adlarının bile farklı yazıldığını görür. Böylece telleri bağlamayı başarıp uyuyakaldığını anlar. Hemen Anadolu yakasına geçer. Burada bir kent kitaplığına giderek yeni evren hakkında bilgi toplayacaktır. Ancak öncesinde bir kafeteryada kahvaltı yapar. Kafeteryadan çıktığı anda çokuzunu görür ve panikler. On yedi milyon insanın yaşadığı bu kentte on milyonda bir yaşanabilecek bir rastlantı meydana gelmiştir. Dr. Kuranel, çokuzuyla karşılaşmamak için kendin öbür yakasına geçmiştir ancak çokuzunun da bunu yapacağını tahmin edememiştir. Öykü burada sona erer.

Öykü, tanrısal anlatıcı bakış açısı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Olayların gerçekleştiği tarih belirtilmez. Anadolu ve Avrupa yakaları vurgusundan yola çıkarak öykünün İstanbul'da geçtiğini söylemek mümkündür. Öyküdeki ilk mekân Yüksek Bilimler Akademisi'nin laboratuvarıdır. Öyküdeki ilk değişim farklı evrenlere yolculuk yapmaktır ve bu mekânda gerçekleşir. Laboratuvar'ın önemli bir diğer vasfı ise Dr. Kuranel'in paralel evrene geçtiğinde izleyeceği stratejiyi burada oluşturmasıdır. Olay örgüsünün büyük kısmı bu şekilde

oluşturulur. Öyküdeki ikinci mekân ise Dr. Kuranel'in kahvaltısı yaptığı kafeteryadır. Bu mekânda on yedi milyonda bir denk gelebilecek bir rastlantı gerçekleşir ve paralel evren yolculuğu olumsuz sonuçlanır.

Öyküde ilk dikkat çeken şey paralel evrenlere yolculuk fikrinin bilimsel temele oturtulmasıdır. Dr. Kuranel'in sürekli bir teli bağlamaya çalışması paralel evren yolculuğunun bir makineyle yapıldığını belirtir. Paralel evren yolculuğu bir araçla yapılır fakat bu araç hakkında detaylar yok denecek kadar azdır. Çünkü öne çıkan ve öykünün vurgulamak istediği kısım bilimsel bir teoridir. Paralel evren, aynı evrenin farklı şart ve şekillerde varlık göstermesidir. Dolayısıyla bir insan paralel evrene geçiş yaptığında o evrende aynı kişiden iki tane olmuş olacaktır. Bu durum bir fizik kanunu olan madde ve antitez örneğiyle açıklanır. Bir evrenden başka bir evrene geçiş yapan kişi, çokuzuyla karşı karşıya geldiğinde birbirlerinin yok olmasına yol açacaktır. Dr. Kuranel bu durumun farkında olup ne kadar tedbir alsın da fizik kanununun kurbanı olur. Öykü bu bağlamda bir bilim insanının yaşadığı sorunu konu edinirken bilimsel gerçekliğe bağlı kalır.

Haldun Aydıngün'ün *Koyun Paradoksu* (2009) adlı öykü kitabında yer alan "Savcı" öyküsü, teknolojik bir cihazla geçmişte yaşanan olayların canlandırılmasını konu edinir.

Öykünün geçtiği zamanda bazı suç olaylarını aydınlatmak için geçmiş zamanı canlandıran bir cihaz kullanılmaktadır. Nedim, kısa zaman önce ölen eşi Eti ile yan yana oturmaktadır. Nedim yanı başındaki karısının kokusunu bile hisseder ve tedirginliğini gizleyemez. Evde bir savcı ve polis memuru da vardır. Nedim'den kendini toparlamasını rica ederler. Eti'nin üzerinde sadece tişört vardır. Geçmiş zamandaki bir olay canlandırıldığı için Eti kimseyi göremez. Elini bacak arasına götürüp kendini okşamaya başlar ve Nedim utançtan yerin dibine girer. Savcı ve polis memurunda ise hiçbir tepki yoktur. Eti telefonla konuşur ve yalnız olduğunu söyleyip birini eve çağırır. Kısa zaman sonra eve fötr şapkalı bir adam gelir. Polis memuru hemen onu tanır. İsmi Ömer Karanoğlu'dur ve birçok suça bulaşmıştır. Eti, Ömer'i görür görmez artık onsuz yapamadığını ve kocasına tahammül edemediğini söyler. Nedim, aldatıldığı gerçeğiyle yüzleştiğinde üzülür ve savcıdan çekinir. Ancak savcı tepki vermeden izlemeye devam eder. Ömer ayrılmak istediğini söyler ve Eti çıldırır. Onu ilişkilerini ortaya dökmekle tehdit eder. Eti bazı özel resimleri dijital ortamda yedeklemiştir. Savcı araya girip hemen ağ adreslerinin incelenmesini ister.

Ömer, Eti'ye Kanada'da yedeklediği resimleri bulup sildiğini söyler. Eti çıldırır ve resimleri tekrar yedekleyeceğini söyler. Bu sırada Ömer silahını çıkarır ve aniden Eti'yi vurur. Odanın içinde titreşimler başlar. Eti yerde can çekişirken Nedim'le göz göze gelir ve onu fark eder. Ağlayarak kocasından af diler. Nedim, Eti'nin onu nasıl gördüğünü bir türlü anlayamaz. Polis memuru artık gitmeleri gerektiğini söyler. Bu sırada Ömer, alkol şişelerini kırıp evi ateşe verir. Nedim bir an karısını kurtarmak istese de Savcı bunun mümkün olmadığını hatırlatır. Odayı güçlü bir ışık kaplar ve ışık sona erdiğinde Nedim kendisini polis memuru ve savcıyla beraber bir masada otururken bulur. Artık evinde değildir. Savcı, Eti'yi kocasının değil aşığının öldürdüğünü söyler. Dava dosyası kapanırken Nedim hala Eti'nin onunla nasıl konuşabildiğini düşünür. Öykü böylece sona erer.

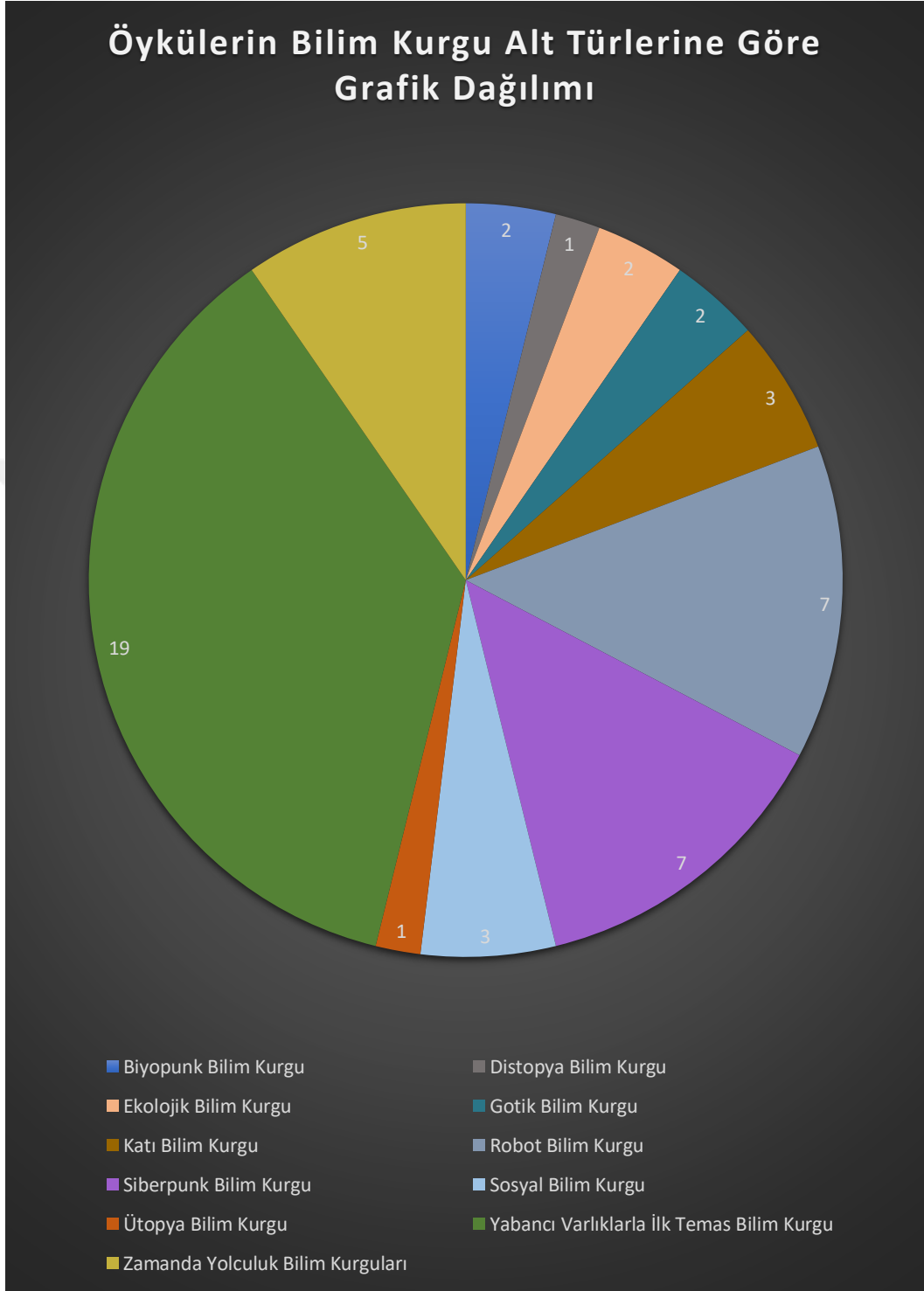
Öykü tanrısal anlatıcı ve görülen geçmiş zaman kipiyle yazılmıştır. Tarih belirtilmez fakat farklı boyutları görüntüleyen cihaz sebebiyle öykünün gelecekte söylemek mümkündür. Olaylar ise birkaç saatlik zaman diliminde gerçekleşir. Öyküdeki mekân Nedim ve Eti'nin evidir. Öyküdeki ilk değişim burada Eti'nin öldürülmesiyle başlamıştır. Bu cinayetten Nedim sorumlu tutulmuştur. Değişimin sonuçlanması ise geçmişi tekrar canlandıran cihaz sayesinde gene bu mekânda gerçekleşir. Böylece Nedim'in masum olduğu anlaşılır.

Öykünün en önemli yönü teknolojik bir cihaz sayesinde geçmiş zamandaki farklı boyutlara yolculuk yapılmasına imkan tanınmasıdır. Cihaz tamamen geçmişe gitmeyi sağlamaz. Sadece belirli bir alan içinde geçmişte yaşananların canlandırılmasını sağlar. Bu teknoloji öyküde şu şekilde tanıtılır:

Nedim Bey, farklı boyutlarda bir zaman yolculuğu yaptınız. O yangın da, cinayet de tam iki ay önce işlenmişti. Siz sadece eskiden yaşanmış bir zaman dilimine misafir oldunuz. Hiçbir şeye karışamazdınız ve geçmiştekiler de sizi kesinlikle algılayamazlardı. Zaten geçmişe gidip olayları değiştirme şansımız yok. Sadece bu şekilde gidip gözlem yapıp geri dönebiliyoruz. (Aydıngün, 2009: 53-54)

Bu teknolojinin hukuk alanında kullanıldığı görülür. Savcı, iki ay önce işlenmiş bir cinayeti aydınlatmak için bu cihazdan faydalanır. Ayrıca öykünün polisiye bir havada geçtiğini söylemek mümkündür. Çünkü suçun aydınlatılması bilim kurgunun konusu olan teknolojik bir cihazla yapılır. Böylece Savcı öyküsü bilim kurgu ve polisiye türlerinin kesişimine örnek oluşturur.

9. Öykülerin Alt Türlerine Göre Grafik Dağılımı

10. Sonuç

Bilim ve kurgu kelimelerinin bir araya gelmesiyle anlam kazanan bilim kurgu türü, bilimsel gerçekliğe sadık kalarak yaratıcı, düşündürücü, yol gösterici ve hayat kolaylaştırıcı fikirlerin edebiyat sahasına girmesini sağlamıştır. İnsanoğlu bilim kurgu türünün ortaya çıkışını merak duygusuna ve hayal gücüne borçludur.

1924 yılında Hugo Gernsback'ın "scientifiction" adlandırmasıyla tanınmaya başlayan bilim kurgu, her geçen gün gelişip kapsamını arttırmıştır. Bilim kurgunun en önemli özelliklerinden biri değişime açık olmasıdır. İlk bilim kurgu öykülerine bakıldığında görülecek en büyük ortak eğilim uzayda seyahat etme düşüncesidir. Fakat bir zaman sonra bu temanın neredeyse hiç işlenmediği görülür. Bunun en önemli sebebi artık uzaya yolculuğun mümkün olmasıdır. Düşler gerçekleştikçe yeni düşler ortaya çıkar. Bu durum bilim kurgunun kendini sürekli yenileyen bir tür olduğunu gösterir.

Bilim kurgunun Türk edebiyatında adlandırılması ise 1973 yılında Orhan Duru ile gerçekleşir. Bilim kurgunun 1973 yılına kadar bir adı bile olmaması göz ardı edilmemesi gereken bir problemdir. Batıda güçlü bir gelişim gösteren bilim kurgu, Tanzimat döneminde Türk edebiyatına çeviri eserler aracılığıyla giriş yapar. Tanzimat döneminde çeviri yoluyla Türk edebiyatına giren en büyük eserlerin başında Jules Verne gelir. Bu dönemde Türk edebiyatının bilim kurguyla etkileşimi okuyucu rolü üzerinden şekillenir. Jules Verne'den yapılan çevirilerin hız kesmeden artması da insanların Jules Verne çevirilerini sevdiğini ve bilim kurgu türünü tanıyıp dikkate almaya başladığını gösterir. Ancak bu kabulleniş okuyuculuğun ötesine geçmez. Tanzimat döneminde bilim kurgu alanında öykü denemeleri hep ütopya eserlerin ortaya çıkmasına yol açar. Çünkü o dönemde iki tür arasındaki ayrım tam olarak bilinmemektedir. Müslümanları gelecekte süper güç olarak ele alan eserler bilim kurgu yerine ütopya türüne örnek oluşturur.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde bilim kurgu türünün özelliklerini başarıyla yansıtan eserler ortaya konmaya başlar. Başlarda durgun başlayan bu süreç 1970'lerin ardından Türk edebiyatında bilim kurgunun belirgin bir tür olmasını sağlar. Türk bilim kurgu öykülerinin gelişimine bakıldığında göze ilk önce toplumsal eleştiri çarpar. Türk bilim kurgu öykücülüğünde çağın toplumsal sorunlarına kayıtsız kalınmadığı görülür. İlk bilim kurgu öykülerinde ağır basan eğilim toplumsal sorunlar ve insan ilişkilerindeki çarpıklıklardır. Başlangıçta bilim kurgu anlatıya

ilginçlik katmak için tercih edilmiştir. İlk örneklerde bilim kurgu türüne Türk kültürü yedirilerek özgün ve ironi dolu, mesaj verme amacı güden öyküler ortaya konduğu görülür. Bir diğer öne çıkan düşünce teknolojik fikir ve icatlardır. Birçok Türk bilim kurgu öyküsünde insan yaşamını büyük ölçüde kolaylaştıran teknolojiler vardır. Özellikle katı bilim kurgu alt türündeki öykülerde yeni teknolojik cihazların geleceğin teknolojisinde nasıl roller üstlenileceği üzerinde durulur.

Yabancı varlıklarla ilk temas, robot ve siberpunk bilim kurguları Türk öykücülüğünde sıklıkla ele alınır. İnsan dışındaki varlıkların dost, düşman ve tarafsız şekillerde işlendiği görülür. Uzaylılar söz konusu olduğunda eserlerin çoğunda üstünlük ilişkisi üzerinden ele alınır. Teknoloji ve zekâ üzerinden kıyaslamalar yapılır. Robotların söz konusu olduğu bilim kurgularında ise insan eliyle üretilen makinelerin insandan daha üstün olacağı korkusu hakimdir. Siberpunk bilim kurgularında ise her geçen gün gelişen bilgisayar teknolojisinin insan yaşamında yaratacağı farklara odaklanılır. Bu farklar kimi zaman insanın geleceğini karanlık bir tabloda yansıtır. Kimi zaman ise bilgisayar teknolojisindeki gelişmeler insan yaşamını pratik bir forma dönüştürür. Siberpunk bilim kurgularında öne çıkan önemli bir nokta bazı eserlerde özgür iradeye sahip bilgisayarların insanlarla denk olarak ele alınmasıdır. Böylece bilgisayar ve yapay zekâ teknolojisi geliştikçe insanın gelecekteki rolü sorgulanmış olur.

Çevre kirliliğini merkeze alan ekolojik bilim kurgu öykülerinde geleceğe dönük ikazlar söz konusudur. Günümüzde yapılan hataların gelecekte devasa ekolojik problemlere yol açacağı öykülerde kasvetli biçimde işlenir. Böylece kurgu üzerinden okuyucuya gelecekte yaşanabilecek olaylar gösterilmiş olur. Biyopunk bilim kurgularında genetik değişikliklerin geleceğin toplum yapısında yaratacağı değişim ve sorunlar ele alınır. Gotik bilim kurgularında ise ölümden sonra yaşama farklı bedenlerde geri getirilmek insanların ahlaki değerleri sorgulamasına yol açar.

Tez çalışmamızda Türk öykücülüğünde bilim kurgu öykülerini inceleyip alt türlere göre dağılımını gerçekleştirdik. Çalışmanın sonunda ise alt türlere göre dağılım grafiği yaptık. Böylece Türk bilim kurgu öykücülüğünde en çok yabancı varlıklarla ilk temas, siberpunk ve robot bilim kurguları yazıldığı tespit ettik.

Sonuç olarak bu tez çalışması sayesinde bilim kurgunun diğer türlerden ayırımına, tarihsel gelişimine, ana temalarına ve Türk edebiyatında nasıl varlık göstermeye başladığına ışık tuttuk. Türk edebiyatında unutulmuş ve bilinmeyen

birçok bilim kurgu öyküsünü inceleyerek Türk öykücülüğünde bilim kurgunun geniş bir yelpazede ele alındığını göstermiş olduk.

11. Kaynakça

- Adler, A. (2015). *İnsan Tabiatını Tanıma*. (Çev. Dr. Ayda Yörükán), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Ası, G. (1998). *Cam Dünya*. İstanbul: Atılğan Yayınları.
- Atwood, M. (2017). *Başka Dünyalar Bilimkurgu ve Hayal Gücü*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Aydınğün, H. (1992). *2000'li Yılların Öyküleri*. İstanbul: Yayınevi Yayıncılık.
- Aydınğün, H. (2009). *Koyun Paradoksu*. İstanbul: Astrea Yayıncılık.
- Baudou, J. (2005). *Bilim-Kurgu*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Bayar, Z. (1999). *Geşsa Android Şirketi*. Ankara: İnkılap Kitabevi.
- Bayar, Z. (2001). *Bilimkurgu ve Gerçeklik*. İstanbul: Broy Yayınevi.
- Duru, O. (1973). "Science-Fiction" Sözcüğüne Bir Karşılık Arama Denemesi. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Bilim-Kurgu [Özel bölüm], C: XXVII, S: 256, 332-333.
- Duru, O. (1973). Bilim – Kurgu Nedir? Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Bilim-Kurgu [Özel bölüm], C: XXVII, S: 256, 334-339.
- Duru, O. (1973). Bilim – Kurgu'nun Tarihçesi. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, Bilim-Kurgu [Özel bölüm], C: XXVII, S: 256, 339-340.
- Duru, O. (2021). *Yoksullar Geliyor*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İkiz, S. S. (2022). Bilimkurgunun Kısa Tarihçesi. *Bilimkurguyu Anlamak: Alt Türlerle Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kılıçarslan, C. (2022). Bölmek, Parçalamak ve Anlamak. *Bilimkurguyu Anlamak: Alt Türlerle Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kocabıyık, O. ve Bozdoğan, A. N. (2022). Bilimkurgu Edebiyatı ve Sinemasında Bir Geçiş Ritüeli Olarak Zaman Yolculuğu. *Bilimkurguyu Anlamak: Alt Türlerle Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karay, R. F. (2009). *Ago Paşa'nın Hatıratı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- Özdeş, M. (2018). *Son Tiryaki*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Öztürk, S. Ve Mollamustafaoğlu L. (Haz. Ve Çev.). (2017). *Korkunun Bütün Sesleri*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Şirin, O. S. (1996). *Gelecek Yüzyıllardan Anılar*. İstanbul: Sanat İhtisas Yayınları.
- Tokgöz, Z. (2007). *Ongay*. Ankara: Elips Kitap.
- Türkçe Sözlük (2005). TDK, 10. Baskı.
- Uğur, V. (2019). *Türk Bilimkurgu Edebiyatı ve Arketipler*, Ankara: Günce Yayınları.

- Uyanık, S. (2013). *Osmanlı Bilim Kurgusu: Fenni Edebiyat*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uyar, T. (2016). *Tek Kişilik Firar*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Üster, C. (2020). *Zaman Makinesi (Çevirmenin Önsözü)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Yetkin, M. (2012). *Zenar'ın Geleceği*. İstanbul: P-Kitap.
- Yücel, D. (2018). *Düşler Kabuslar ve Gelecek Masalları*, İstanbul: CanYayınları.
- Yücel, D. (2019). *Güneş Hırsızları*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Yücel, D. (2020). *Öldüğünü Google'dan Öğrenen Adam*, İstanbul: Can Yayınları.

